

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Hanna Alitalo

Två nya språk vid sidan av ett yrke

Språklig praxis inom Novias utbildningsprogram Nursing ur student-, lärar-
och arbetsplatssynvinkel

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2015

INNEHÅLL

TABLÅER	3
TIIVISTELMÄ	5
1 INLEDNING	7
1.1 Syfte	9
1.2 Material	10
1.2.1 Lärarintervjuer	11
1.2.2 Praktikplatsintervjuer	12
1.2.3 Studerandes praktikdagböcker	13
1.2.4 Enkät till studerande	14
1.3 Metod	16
1.3.1 Kvalitativ innehållsanalys med fokus på en manifest inriktning	17
1.3.2 Analysfaser	21
2 CENTRALA BEGREPP OCH TERMER	25
2.1 Språk, kommunikation och interaktion	25
2.2 Språkförmåga och kommunikativ kompetens	27
2.3 Förstaspråk, modersmål och eget språk	28
2.4 Andraspråk, främmandespråk och språkinlärning	29
2.5 Flerspråkighet, officiellt språk och nationalspråk	30
2.6 Språkliga aktiviteter inom olika domäner	30
2.7 Informanter, patienter och klienter	32
3 FLERSPRÅKIGHET I FINLAND	33
3.1 Språkpolicy	33
3.1.1 Finländsk språkpolicy	34
3.1.2 Språkpolicy inom hälso- och sjukvårdsbranschen	35

3.2 Tillräcklig fackspråklig kompetens	36
3.3 Språkinlärningsstrategier	39
3.4 Engelskspråkig högskoleutbildning i Finland	40
3.4.1 Nursing-utbildning	41
3.4.2 Nursing vid yrkeshögskolan Novia	42
3.5 Det tvåspråkiga Österbotten	43
3.5.1 Vasa sjukvårdsdistrikt	44
3.5.2 Vasa stad	46
4 SPRÅKLIG PRAXIS INOM UTBILDNINGSPROGRAMMET NURSING	48
4.1 Språklig praxis inom Novias Nursing-program	49
4.1.1 Substansundervisning	49
4.1.2 Språkundervisning	55
4.1.3 Kommunikation	58
4.2 Språklig praxis som gäller Nursing-studerandes praktikperioder	60
4.2.1 Praxis före praktik	61
4.2.2 Praxis under praktik	64
4.2.3 Praxis som gäller utlandspraktik	67
4.3 Språklig praxis på praktikplatser	68
4.3.1 Språklig praxis	68
4.3.2 Sätt att lösa språkliga utmaningar	77
4.4 Förväntningar på praktikanter	80
4.5 Sammanfattning	82
5 SLUTDISKUSSION	88
5.1 Reflektion kring undersökningens trovärdighet	88
5.2 Diskussion om resultaten	92
LITTERATUR	95
Intervjuer och dagböcker	95
Litteratur	96

TABLÅER

Tablå 1. Exempel på meningsenheter, kondenserade meningsenheter, koder, underkategorier och kategorier	20
Tablå 2. Underkategorier och kategorier i analysen	23
Tablå 3. Studerandenas namn, hemländer samt deltagande i datainsamlingen	48
Tablå 4. Språk på vilket prov och övningar skrivs	51
Tablå 5. Språk på vilket kurslitteratur är skriven	54
Tablå 6. Språk på vilka kommunikation med lärare sker	58
Tablå 7. Språk som studerande använde under sin äldrevårdspraktik	74

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Hanna Alitalo

Pro gradu -tutkielma:*Två nya språk vid sidan av ett yrke*

Språklig praxis inom Novias

utbildningsprogram Nursing ur student-, lärar-
och arbetsplatssynvinkel**Tutkinto:**

Filosofian maisteri

Oppiaine:

Ruotsin kieli

Valmistumisvuosi:

2015

Työn ohjaaja:

Nina Pilke

TIIVISTELMÄ:

Lähtökohta tutkimukselleni on valtion kielipoliittinen linjaus, jonka mukaan Suomi on kaksikielinen maa. Hoitoalalla tämä tarkoittaa, että työntekijöiden tulisi osata palvella sekä suomen- että ruotsinkielisiä potilaita heidän omalla kielellään. Pro gradu -tutkielmassani keskityn kielellisiin käytänteisiin ruotsinkielisen ammattikorkeakoulu Novian englanninkielisessä Nursing-koulutusohjelmassa.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisen kielellisen kokonaisuuden Nursing-koulutusohjelma muodostaa yhdessä opintoihin kuuluvien harjoittelujaksojen kanssa. Tutkimusaineistoni koostuu yhteensä seitsemästä haastattelusta, joista kolmeen on vastannut Nursing-ohjelman opettaja ja neljään harjoittelupaikan edustaja. Lisäksi käytettävissäni on kaksi päiväkirjaa, jotka Nursing-opiskelijat ovat tuottaneet harjoittelujaksonsa aikana sekä kyselylomake, johon neljä opiskelijaa on vastannut. Analyysimenetelmäni on kvalitatiivinen sisällönanalyysi, jonka avulla olen luokitellut haastattelu- ja päiväkirjamateriaalin. Tekemäni luokittelun perusteella olen etsinyt kyselylomakkeesta kohdat, jotka täydentävät sisällönanalyysin tuloksia.

Osoittautui, että kouluaikana opiskelijat sekä opettajat käyttävät pääasiassa englantia. Sisältöopetukseen on integroitu englannin ohella myös ruotsia ja suomea. Nursing-opintoihin kuuluu yksi kurssi ruotsin ja suomen kielen opetusta, jonka jälkeen opiskelijoita kannustetaan jatkamaan kieliopintoja itsenäisesti. Molemmat tutkimukseen osallistuvat harjoittelupaikat edellyttävät Nursing-opiskelijoilta joko ruotsin tai suomen kielen taitoa. Käytänteenä on ottaa selvää opiskelijan kielitaidosta haastattelun avulla ennen harjoittelujakson alkua. Harjoittelupaikalla useimmat opiskelijat puhuvat joko suomea tai ruotsia englannin ohella. Kielivalintaan vaikuttaa paitsi heidän oma kielitaitonsa myös työpaikan henkilöstön ja potilaan/ asiakkaan kielitaito. Kielellisiä haasteita kohdatessaan opiskelijat voivat tulosteni perusteella tukeutua kielenoppimisstrategioihin. Puutteellista kielitaitoa ei nähdä esteenä työnteolle harjoittelun aikana, mikäli opiskelija on innokas oppimaan.

AVAINSANAT: språkkrav, språklig praxis, sjukskötare med utländsk bakgrund, Nursing, språkinlärning

1 INLEDNING

Befolkningen i Finland åldras. Inom social- och hälsovårdsbranschen betyder detta att inom de närmaste 15 åren kommer över hälften av arbetskraften som nu är verksam i arbetslivet att bli pensionerad samtidigt som behovet av social- och hälsovårdstjänster ökar. (Koponen 2015: 1–3, 16.) Som en lösning på den framtida bristen på arbetskraft ser man utländsk arbetskraft och möjligheter till rekrytering av till exempel sjukskötare från utlandet har utretts (Arbets- och näringsministeriet 2012). Därtill utbildas det sjukskötare på engelska i finländska yrkeshögskolor. År 2013 inledde 295 nya studerande sina studier i *Degree Programme in Nursing* i elva högskolor i Finland (Vipunen-databas 2015). De studerande som kommer till de engelskspråkiga studieprogrammen direkt från utlandet börjar sina studier i de inhemska språken från noll (Jäppinen 2010: 5). Dock är det viktigt att lära sig svenska och finska effektivt under utbildningens gång för att senare kunna få en anställning i den egna branschen där språklig interaktion är ett väsentligt kännetecken (se Aalto, Elovainio, Heponiemi, Hietapakka, Kuusio & Lämsä 2013: 95). Annars förblir utbildningen oändamålsenlig med tanke på både studerande och det finländska samhället (Arajärvi 2009: 99–100; Suni 2011: 2).

I denna avhandling sätter jag det engelskspråkiga sjukskötprogrammet Nursing vid yrkeshögskolan Novia i Vasa i fokus. Studien är en del av Vasa universitets tvååriga pilotprojekt *Case Novia – Språkstrategiskt perspektiv på det mångkulturella i finländsk yrkesinriktad studiekontext inom hälsovården* som består av fyra delstudier. Den första delen koncentreras på Novias strategiska lösningar (Case Novia 2013). Då kartläggs Nursing-programmets struktur och historia samt utreds hurdan roll olika språk spelar inom programmet och hurdan kommunikativ kompetens studierna inom programmet förutsätter av studerande (Suomela & Vihonen 2013). Den andra delstudien reder ut Nursing-studerandenas målsättningar och förväntningar gällande utbildningen. Den tredje delen kartlägger lärarnas erfarenheter samt det arbete som har gjorts för att utveckla *Degree Programme in Nursing*. I den fjärde delstudien riktas intresset på praktikperioderna som hör till Nursing-utbildningen samt på skolans kontakter till

arbetslivet. (Case Novia 2013.) Projektet förverkligas av forskarteamet *BiLingCo* och beviljades forskningstillstånd den 26 september 2013 (se *BiLingCo* 2014). *Svensk-Österbottniska samfundet* har finansierat materialinsamling och -bearbetning inom *Case Novia* (2013).

Jag kom med i projektet under läsåret 2013–2014 då jag skrev min kandidatavhandling om Nursing-studerandes språkförmåga samt om deras språkliga praxis under skoltiden (se Alitalo 2014). I den aktuella avhandlingen ingår lärar- och arbetslivssynvinkel i en tvåspråkig kontext. Eftersom olika informantgrupper är representerade tangerar min studie alla fyra delstudier inom *Case Novia*.

I tidigare forskning har Nursing-studerande undersökts med fokus på finska språket. Kela och Komppa (2011) har kartlagt skillnader mellan allmänspråk och fackspråk genom att utreda vilka arbetssituationer Nursing-studerande upplever som utmanande vid tidpunkten för utexamination. Vid Jyväskylä universitet har temat forskats i som en del av *Suomi työkielenä* –projektet. Partanen (2012) har i sin avhandling pro gradu studerat fem Nursing-studerandes språkinlärning när de arbetar i olika inträdesjobb (fi. sisääntuloammatti) inom rengöringsbranschen vid sidan av sina studier. Därtill har hon skrivit två artiklar om temat (Partanen 2013a, b). Också Virtanen (2013) har undersökt Nursing-studerandes språkinlärning genom att reda ut studerandes tankar om språkförmåga och framtiden samt kartlägga hur den eventuella motivationen att lära sig finska syns som aktivitet på praktikplatsen. Eloranta och Häggman (2012) har studerat temat utanför projektet vid Jyväskylä universitet. Deras avhandling pro gradu handlar om språkundervisningen inom Nursing-program och kartlägger hurdana språkliga funktioner studerande använder i finskakursens muntliga språkprov.

1.1 Syfte

Syftet med denna avhandling är att undersöka hurdan språklig helhet studierna inom Novias utbildningsprogram Nursing bildar tillsammans med de obligatoriska praktikperioderna. Jag söker svar på mitt syfte med hjälp av följande forskningsfrågor:

1. Vilken slags språklig praxis kännetecknar Nursing-utbildningen vid Novaia?
2. Vilken slags språklig praxis kännetecknar praktikperioderna inom Nursing-utbildningen?
 - 2.1. Vilka allmänna principer gäller före och under praktikperioderna med tanke på språk?
 - 2.2. Vilken slags praktikplatspecifik språklig praxis kan identifieras inom Nursing-utbildningen?

Som utgångspunkt för de båda forskningsfrågorna står begreppet 'språklig praxis'. Därmed utreder jag hur mina informanter använder språket samt kartlägger hurdana språkliga val de gör (se Spolsky 2009: 4). Utöver informanternas individuella språkbruk intresserar jag mig för hur språket används inom en större gemenskap i skol- respektive arbetslivskontext och tar reda på hur den språkliga praxisen inom ett kollektiv påverkar individernas språkliga praxis. När jag söker svar på den första forskningsfrågan kartlägger jag vad lärare och studerande berättar om substans- och språkundervisningen inom Nursing-programmet samt om kommunikationen på skolans campus. I den andra frågan intresserar jag mig för praktikperioderna och tar med såväl student-, lärar- som praktikplatsrepresentanters synvinkel. Frågan omfattar två delar. Under delfrågan 2.1 undersöker jag den allmänna proceduren som aktualiseras före och under Nursing-studerandes praktik, alltså till exempel hur praktikanter rekryteras samt hurdana mål man har satt för praktikperioderna. I delfrågan 2.2 undersöker jag själva praktikplatserna. Jag kartlägger hur man agerar under Nursing-studerandes praktikperioder, reder ut vad som påverkar informanternas val av språk samt undersöker vad som förväntas av praktikanter och hur eventuella språkliga utmaningar löses.

Min kandidatavhandling visar att Nursing-studerandena använder mest engelska som sitt kommunikationsspråk under skoltiden (Alitalo 2014). På basis av detta antar jag att även lärare rapporterar att engelska är det språk som mest används inom Nursing-programmet. Ytterligare antar jag att Nursing-studerande använder svenska och finska på praktikplatser. Mitt antagande baserar sig på de teoretiska ramarna för denna studie, det vill säga på den finländska språkpolicy och lagstiftningen om två likvärda nationalspråk (se 3.1.1). Enligt *lag om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården* 18 a § ska alla yrkesutbildade sjukskötare ha tillräcklig språkförmåga för den uppgift de sköter, och vikten av att kunna kommunicera på minst ett av de inhemska språken betonas även i Nursing-programmets läroplan (Novia 2015a) i samband med varje praktikperiod. Kommunikationen kan därför antagligen inte ske endast på engelska utan även svenska och finska behövs.

Utöver i ljuset av den finländska språkpolicy betraktar jag mina resultat utgående från olika språkinlärningsstrategier som presenteras av Oxford (1990; se 3.3). Jag antar att den språkliga praxisen som Nursing-studerande blir delaktiga av erbjuder studerande möjligheter till användning av de olika språkinlärningsstrategierna. Eftersom Oxford (1990: 14–21) skiljer mellan sammanlagt 62 strategier tror jag inte att alla aktualiseras i mitt material, men antagligen kan man identifiera en del av dem i samband med den språkliga praxisen som informanterna rapporterar om.

1.2 Material

Materialet i denna avhandling har samlats in under våren 2014. Materialet innefattar sju muntliga intervjuer, en muntlig och en skriftlig dagbok samt svar på ett elektroniskt frågeformulär. Såväl Nursing-studerandena själva som deras lärare och representanter på praktikplatser har bidragit till materialinsamlingen genom att agera som informanter.

Metoden för förverkligandet av alla sju intervjuerna var likartad. De deltagande informanterna var inte slumpmässigt valda utan min handledare Nina Pilke kontaktade

Novia och fick namn på lämpliga informanter via ansvarig lärare för Nursing-programmet. Dessa personer kontaktades per e-post och tillfrågades om de skulle vilja delta i en intervju inom projektet *Case Novia*. Cirka en vecka före intervjutidpunkten skickades frågorna elektroniskt till respektive informanter för att ge dem en möjlighet att bekanta sig med materialet i förväg.

Både jag och Pilke var närvarande i alla intervjusituationer och medverkade aktivt under dem. Båda hade intervjufrågorna på papper med sig, och vi hade i förväg kommit överens om vem som ställer vilken fråga. Vid behov ställde vi även preciserande frågor. Eftersom intervjufrågorna var planerade i förväg och rörde specifika teman men ändå gav utrymme för informanterna att svara med egna ord kan alla sju intervjuer betraktas som semistrukturerade (se till exempel Patel & Davidson 2012: 81–82).

Varje intervju bandades in med hjälp av bandspelare, med tillstånd av de intervjuade. Därefter fick jag materialet i cd-format och under sommaren 2014 transkriberade jag intervjuerna vid enheten för nordiska språk vid Vasa universitet. Transkriptionerna är grova och innehållet ges på ordagrann nivå. Detta är ändamålsenligt med tanke på mitt primära syfte att få reda på innehållet i intervjuerna. (Se Norrby 2014: 99–100.)

Eftersom jag har använt mig av olika slags material går jag närmare igenom materialinsamlingsprocessen i de följande fyra underavsnitten. I 1.2.1 berättar jag mera om de tre intervjuerna som gäller Nursing-programmets lärare. I 1.2.2 behandlar jag de fyra intervjuerna som genomfördes på praktikplatserna. I 1.2.3 presenterar jag de dagböcker som två av studerandena har producerat under en av sina praktikperioder. Till sist, i avsnitt 1.2.4, berättar jag om enkäten som Nursing-studerandena har besvarat.

1.2.1 Lärarintervjuer

De tre lärarintervjuerna utfördes i maj-juni 2014 i Novias utrymmen på Seriegatan i Vasa. Två av de intervjuade lärarna arbetar som substanslärare och praktikansvariga

inom Novias Nursing-program. Den tredje intervjuade är språklärare vid Novia och ansvarar även för Nursing-studerandenas svensk- och finskundervisning.

Jag hade planerat två uppsättningar med frågor vilket möjliggjorde att olika frågor kunde ställas till språkläraren samt till de två substanslärarna som även agerar som Nursing-programmets praktikansvariga. Alla intervjuer vid Novia utfördes på svenska, enligt informanternas önskemål. Den första substansläraren intervjuades den 19 maj 2014 och den andra den 2 juni 2014. Den första intervjun varade i 39 minuter, medan den andra var 52 minuter lång. Språkläraryntervjun på 30 minuter ägde rum den 21 maj 2014.

Frågorna som vi ställde till substanslärarna kartlägger deras arbetsbeskrivning samt både Novias allmänna, språkliga och kulturella praxis i fråga om utländska studerandes praktikperioder. Språkläraren frågade vi om Novias praxis i fråga om språkundervisning samt hur språkläraren upplever Nursing-studerandenas språkinläring under deras studietid. Vi bad henne även kartlägga i vilken mån språkläraren medverkar i studerandenas praktikperioder.

1.2.2 Praktikplatsintervjuer

Tre av praktikplatsintervjuerna skedde på olika avdelningar vid Vasa centralsjukhus psykiatriska enhet i stadsdelen Roparnäs. I denna avhandling kallar jag enheten kort för Roparnäs. De tre intervjuade arbetar som avdelningsskötare på olika avdelningar på Roparnäs. Då den ena avdelningsskötaren är ansvarig för tre olika avdelningar omfattar de tre intervjuerna praxis från sammanlagt fem avdelningar på Roparnäs.

Den fjärde intervjun utfördes på Vasa stads familjecenterkordinators kontor. Kontoret ligger på ungdomarnas kulturhus Kultsa i Vasa centrum. Intervjun handlade om Helmi, en mångkulturell träffpunkt för kvinnor, som Vasa stad driver. I intervjun deltog två personer. Den ena arbetar som familjecenterkordinator och den andra är anställd på Helmi. Personen som arbetar på Helmi hade nyligen varit handledare för den Nursing-praktikant som även förde dagbok under sin praktikperiod på Helmi (se 1.2.3).

Innehållet i uppsättningen med frågor som planerades för praktikplatsintervjuerna avvek från de frågor som ställdes till lärarna vid Novia. Arbetslivsrepresentanterna bad vi inledningsvis berätta hurdan organisation den egna organisationen är samt vad som hör till informanternas arbetsuppgifter. Vi frågade även om organisationens praxis gällande praktikanter över huvudtaget samt om deras praxis i fråga om praktikanter med utländsk bakgrund. Frågorna vi ställde på Roparnäs var samma öppna frågor som vi ställde under Helmi-intervjun. Helmis representanter samt en avdelningsskötare på Roparnäs svarade på frågorna på finska medan de två övriga intervjuerna på Roparnäs utfördes på svenska. Vi valde intervjuspråken enligt informanternas önskemål, och för att möjliggöra intervjuerna med samma innehåll på olika språk översatte jag frågeserien till finska efter att det svenskspråkiga originalet hade blivit färdigt.

Helmi-intervjun på Kultsa var den första av de fyra praktikplatsintervjuerna. Den utfördes den 12 maj 2014 och tog en timme. Den första Roparnäs-intervjun ägde rum den 16 maj 2014 medan de övriga avdelningsskötarna intervjuades efter varandra den 22 maj 2014. Alla tre Roparnäs-intervjuerna utfördes i utrymmena för respektive informants avdelning. Två av intervjuerna tog cirka 40 minuter medan den tredje är något kortare, 34 minuter lång.

1.2.3 Studerandes praktikdagböcker

Dagboksmaterialet består av en muntlig och en skriftlig dagbok. Journalerna är förda av två Nursing-studerande i studiegruppen NU12/12 på deras fjärde studietermi, det vill säga våren 2014, då de utförde en klinisk arbetspraktikperiod i psykisk hälsa på fem veckor.

För att ta reda på studerandes intresse att delta i dagboksprojektet gick en förfrågan ut via e-post i februari 2014, kort efter svarstiden till enkäten till samma studiegrupp hade tagit slut (se 1.2.4). Möjligheten att delta erbjöds till högst två studerande och de två studerandena som meddelade sitt intresse välkomnades att delta. Materialet samlades in i tre faser: i början, i mitten samt i slutet av praktikperioden. Teman och frågorna som

behandlades var olika i olika faser och studerandena fick instruktionerna till samtliga faser kort före tidpunkten för respektive dagboksanteckning. I den första fasen handlade frågorna om informantens bakgrund samt förväntningarna inför den kommande praktikperioden. Studerandena fick även beskriva sitt språkbruk och arbetsuppgifter under de två första arbetsdagarna. I mitten av praktikperioden ombads informanterna att beskriva en arbetsdag så detaljerat som möjligt. I slutfasen fick studerandena reflektera över sin praktikperiod och berätta till exempel om språklig praxis i praktikorganisationen samt hurdan roll det hade spelat för deras språkinläring.

Instruktionerna samt frågorna som stödde studerandena då de förde journalerna var på engelska. De erbjöds även möjligheten att använda svenska och finska i anteckningarna och detta har informanterna också gjort i någon grad. Den ena informanten utförde sin praktik på Helmi och valde att föra en muntlig dagbok. Hon lånade en mp3-diktafon från Vasa universitet och Pilke träffade informanten tre gånger för att leverera diktafonen samt för att samla in svaren. Den andra informanten praktiserade på Roparnäs. Han valde att föra en skriftlig journal och interaktion med honom skedde enbart per e-post. Jag har transkriberat de muntliga dagboksanteckningarna på ordagrann nivå och de tre faserna utgör cirka 12 A4-sidor anteckningar. Den skriftliga dagboken består av cirka 5 A4-sidor på datorn. Den muntliga dagboken är alltså längre än den skriftliga journalen och detta syns även i längden på svaren i alla tre faserna.

1.2.4 Enkät till studerande

Enkäten till Nursing-studerandena förverkligades i samband med kursen *Kandidatseminarium och avhandling* i vilken jag deltog läsåret 2013–14. Jag inledde planeringen hösten 2013 genom att börja fundera på frågor som jag vill ställa till Nursing-studerandena. Jag skapade ett elektroniskt frågeformulär på finska, men eftersom det behövdes sammanlagt tre olika språkversioner översatte jag den färdiga blanketten till svenska. Professionella översättaren Taina Pemberton ansvarade för frågeformulärets översättning till engelska. Enkätens alla tre versioner testades vid

enheten för nordiska språk vid Vasa universitet innan länkarna till blanketterna skickades vidare till Novia per e-post.

Vid Novia vidarebefordrade den ansvariga läraren för Nursing-programmet länken till e-blanketten till studiegruppen NU12/12, alltså till studerande som vid den tidpunkten hade studerat inom Nursing under ett och ett halvt år (Nordman-Byskata 2013). Frågeformulärets följebrev var skrivet på engelska, svenska och finska, och studerandena fick själva välja på vilket språk de svarade på enkäten. Enkäten var aktiv sammanlagt 12 dagar från den 13 till den 24 januari 2014. Under dessa dagar påmindes informanterna om undersökningen två gånger.

Enkäten består av 56 frågor med vilka Nursing-studerandenas bakgrund och språkförmåga samt deras syn på språkinlärning och språkundervisning utreds. Även studerandenas språkliga praxis under deras två första arbetspraktikperioder på hösten 2013 frågas om. De flesta av enkätens frågor är slutna och består av flera påståenden, men det finns även några öppna frågor. I min kandidatavhandling behandlas 17 av enkätens frågor (se Alitalo 2014). Eftersom jag syftar till att bidra med ny information om Nursing-programmet behandlar jag inte majoritet av dessa frågor i denna avhandling. Dock är det ställvis relevant att återkomma till någon av de redan behandlade frågorna, till exempel när jag redogör för studerandes bakgrund. Detta gör att två av enkätfrågorna åter tas upp i sin helhet och därtill behandlas en fråga som delvis har blivit analyserad i ett tidigare skede. Sammanlagt behandlas 11 enkätfrågor i denna avhandling varav 9 kan sägas erbjuda ny information om Nursing-studerande.

Den ansvariga läraren för Nursing-programmet föreslog att just NU12/12 skulle fungera som mina informanter samt att enkäten inte skulle skickas till övriga studiegrupper. Under den tid som enkäten var aktiv svarade 5 av informantgruppens 15 närvarande studerande på enkäten. Alla svaren kom på engelska. Fyra av de personer som svarade har utländsk bakgrund medan den femte informanten är från Finland. Eftersom studerande med utländsk bakgrund står i fokus i denna avhandling exkluderar jag den

finländska informanten ur min undersökning. Detta gör att svarsprocenten i min studie blir 27, medan den i verkligheten var 33.

1.3 Metod

Den här avhandlingen har genomförts med hjälp av en kvalitativ studiedesign. Typiskt för metoden är att man tolkar skriftligt textmaterial och syftar till att gå på djupet i analysen av till exempel ett specifikt fenomen. Studien handlar ofta om ett stort antal variabler såsom ett litet antal individer ser på dem. Dock är en studie sällan rent kvalitativ eller kvantitativ. (Olsson & Sörensen 2007: 13, 16–17, 36; Patel & Davidson 2012: 13–14, 120.) Även jag har ställvis använt mängdangivelser och siffror som är typiska för kvantitativa studier för att tydliggöra resultat, men i huvudsak har jag tolkat mina resultat kvalitativt.

Förutom en kvalitativ studie kan denna avhandling anses vara en fallstudie, alltså en studie som görs på en avgränsad grupp och till exempel fokuserar på en grupp individer eller en organisation (Patel & Davidson 2012: 56). I detta fall står utbildningsprogrammet Nursing vid yrkeshögskolan Novia i fokus och fenomenet har betraktats ur såväl student-, lärar- som praktikplatssynvinkel. Typiskt för fallstudier är att de utgår från ett helhetsperspektiv. Ofta kombineras olika slags materialinsamlingsmetoder såsom intervjuer och enkäter för att informationen ska täcka så stor del av undersökningsobjektet som möjligt. (Ibid. 56–57.) Detta har gjorts även i min undersökning där materialet består av intervjuer, enkäter och dagböcker som alla bidrar med olika synvinklar på samma fenomen. Med hjälp av intervjumaterialet och enkäten får jag en helhetsbild av fenomenet Nursing på allmän nivå. I dagböckerna går jag däremot mera djupt in i fenomenet när jag kartlägger vad två Nursing-studerande upplever under en specifik praktikperiod som hör till utbildningen. Resultat av dagboksmaterialet kan inte generaliseras att gälla alla Nursing-studerande och även i enkäten måste en del av informationen betraktas som enskilda informanternas upplevelser. Genom att jämföra de enskilda informanternas erfarenheter kan man dock

avgöra i vilken mån deras upplevelser stämmer överens med den allmänna praxisen som kännetecknar Nursing-programmet samt komplettera helhetsbilden om fenomenet.

Metoden som jag har använt för att analysera mitt intervjumaterial samt dagböckerna är kvalitativ innehållsanalys såsom Hällgren Graneheim och Lundman (2004) samt Lundman och Hällgren Graneheim (2012) presenterar metoden. Både Hällgren Graneheim och Lundman är verksamma som forskare vid institutionen för omvårdnad vid Umeå universitet och har tidigare yrkeserfarenhet som specialiserade sjuksköterskor (Granskär & Höglund-Nielsen 2012: 12–13; Nordström 2014). Enligt dem lämpar sig den kvalitativa innehållsanalysen speciellt för forskning inom hälso- och sjukvård (Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 111).

Eftersom innehållsanalys är en så flexibel och inexakt metod att den kan användas inom olika slags forskningsområden kan man diskutera om den kan betraktas som en forskningsmetod eller är det snarare fråga om ett analysverktyg eller ett angreppssätt (Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 110; Bryman 2012: 289). Enligt Bryman (2012: 289) har innehållsanalysen dock så distinkt synsätt på analysen att den brukar räknas som en forskningsmetod. Även Hällgren Graneheim och Lundman (2004: 110–111) är eniga om detta. De anser att kvalitativ innehållsanalys har sina egna särdrag och kan vara en värdefull forskningsmetod.

I avsnitt 1.3.1 presenterar jag närmare den kvalitativa innehållsanalysen som forskningsmetod. Fokus ligger på en manifest inriktning, eftersom jag har valt att koncentrera mig på de synliga delarna av texten när jag analyserar mitt material. I avsnitt 1.3.2 redogör jag för de analysfaser som jag har gått igenom då jag bearbetade mitt material.

1.3.1 Kvalitativ innehållsanalys med fokus på en manifest inriktning

Innehållsanalys kan användas som metod såväl i kvantitativa som kvalitativa studier. När metoden används kvantitativt är det ofta fråga om till exempel undersökning av

media. (Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 105.) I forskning inom exempelvis humanvetenskap och vårdvetenskap använder man däremot den kvalitativa forskningsansatsen. Med hjälp av kvalitativ innehållsanalys kan man tolka texter, bland annat inspelade intervjuer och dagböcker, på olika nivåer. Metodens fokus ligger på att beskriva variationer i texten genom att identifiera likheter och olikheter i dess innehåll. (Lundman & Hällgren Graneheim 2012: 187–189.)

I en text finns alltid såväl ett manifest innehåll som ett latent budskap. När man i sin analys vill fokusera på det som texten berättar, det vill säga på textens synliga och uppenbara innehåll, väljer man att koncentrera sig på det manifesta innehållet. Om man i stället vill ta reda på det underliggande budskapet som kan läsas mellan raderna i texten, ska man fokusera på att tolka textens latent budskap. (Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 106; Lundman & Hällgren Graneheim 2012: 189, 199.) Jag har valt att koncentrera mig på de först nämnda, textens manifesta innehåll, i denna avhandling.

Begreppen som behövs för att genomföra olika faser i den kvalitativa innehållsanalysprocessen är följande: analysenhet, domän eller innehållsområde, meningsenhet, kondensering, abstraktion, kod, kategori och tema (Hällgren & Graneheim Lundman 2004: 106–107; Lundman & Hällgren Graneheim 2012: 189–190). Andra forskare har presenterat även alternativa benämningar för dessa faser, men jag använder de ovannämnda etiketterna då Hällgren Graneheim och Lundman (2004: 106–107) anser att de är de mest lämpliga benämningarna. *Analysenhet* kan variera från stora till små enheter beroende på forskarens tolkning, men i detta sammanhang betraktas samtliga intervjuer samt dagböcker som ska analyseras som en analysenhet. Viktigt är att analysenheten är stor nog för att kunna utforma en helhet, men ändå tillräckligt liten så att dess hantering förblir möjlig. (Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 106; Lundman & Hällgren Graneheim 2012: 190.)

En *domän* är de delarna av texten som berör ett speciellt område och kan därför alternativt även kallas för *innehållsområde*. Domänerna ger texten en grov struktur som kan hittas i materialet med låg grad av tolkning. En domän kan falla samman till

exempel med ett specifikt område i teorin eller ett frågeområde i intervjuguiden. En *meningsenhet* utformas av ord, meningar eller stycken som står i relation till varandra genom att ha samma centrala innehåll och sammanhang. Dessa enheter utgör grunden för innehållsanalysen. Genom *kondensering* av meningsenheterna görs texten kortare och mera lätthanterlig, men så att det centrala innehållet i enheten inte ändras utan allt väsentligt bevaras. (Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 106–107; Lundman & Hällgren Graneheim 2012: 190.)

Genom *abstraktion* lyfts innehållet i de kondenserade meningsenheterna till en högre logisk nivå. Samtidigt skapar man koder, kategorier och teman. Medan man abstraherar är det viktigt att kontrollera sina tolkningar mot meningsenheterna och den kondenserade texten. *Kod* kan beskrivas som en etikett för meningsenheten. Den beskriver kort enhetens innehåll och utformar ett redskap för forskaren att tänka på sitt material på nya sätt. Man ska dock komma ihåg kontexten i meningsenheten även medan man skapar koder. (Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 106–107; Lundman & Hällgren Graneheim 2012: 190.)

Av flera koder med likartade innehåll skapas det *kategorier*. Denna fas utgör kärnan för den kvalitativa innehållsanalysen. Inga data ska rymmas in i två eller flera kategorier och inget data som svarar mot undersökningens syfte får exkluderas på grund av en bristande kategori. För att underlätta kategoriseringsarbete kan man tänka sig att benämning av kategorin ska svara på frågan ”vad?” Ytterligare ska benämningen relatera till det innehåll som koderna beskriver. Kategorierna motsvarar alltså meningsenheternas manifesta innehåll. En kategori kan innebära flera underkategorier eller också kan en kategori utformas av flera underkategorier. Om man vidare skulle vilja sammanbinda den underliggande latent meningen till kategorierna, kunde man skapa *teman*. (Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 107; Lundman & Hällgren Graneheim 2012: 191.) Jag kommer dock inte skapa teman, eftersom kategoriseringen räcker till att visa det manifesta innehållet i mitt material.

Tablå 1. Exempel på meningsenheter, kondenserade meningsenheter, koder, underkategorier och kategorier

Meningsenhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Underkategori	Kategori
Nu har vi ju mest litteratur och sånt så är ju på engelska.	Vi har mest litteratur på engelska.	Litteratur mest på engelska.	Substans-undervisning	Språklig praxis i skolan
Gärna finska också förstås men vi har nog mera koncentrerat oss på svenska här, det är en svenskspråkig skola och.	Gärna finska också men vi har koncentrerat oss på svenska här, det är en svenskspråkig skola.	Det koncentreras framför allt på svenska.		
.. jag har – och jag har ju dem oftast i början på utbildningen.	Jag har dem oftast i början på utbildningen.	Språk-undervisningen är i början på utbildningen.	Språkundervisning	
...för en studiepoäng har jag tolv timmar i klass.	För en studiepoäng tolv timmar i klass.	En studiepoäng är tolv timmar i klass.		
Nå jag försöker så långt det går i början kommunicera på det språket som jag undervisar i. Så att det är finska eller svenska.	Försöker kommunicera på undervisnings-språket som är finska eller svenska.	Kommunikations-försök på finska och svenska.	Kommunikation	
Nå här så använder jag ju mest svenska och engelska.	Här använder jag mest svenska och engelska.	Använder mest svenska och engelska.		

I tablå 1 visar jag hur processen att skapa kategorier av meningsenheter går till. En likadan tablå presenteras i Lundman och Hällgren Graneheims (2012: 194) artikel, men jag har bytt deras exempel mot mina egna. Exempelen i tablå kommer från kategorin *språklig praxis i skolan* som är en av de kategorierna i innehållsanalysen som jag fastställt i mitt intervju- och dagboksmaterial i syfte att ta reda på hurdan språklig helhet studierna inom Novias Nursing-program bildar.

1.3.2 Analysfaser

Första fasen i genomgången av materialet var *transkription*. Jag förde allt ljudmaterial som omfattade de sju intervjuerna samt den muntliga dagboken till skriftlig form. Transkription var grov. Enligt Norrby (2014: 99–100) räcker detta till exempel i innehållsanalyser där det som sägs är det viktiga med tanke på forskningssyftet och inte sättet på vilket enskilda ord yttras. Då resultat av transkriptionen var löpande text har jag använt skiljetecken på likartade sätt som i skriftspråket. Till exempel såväl en punkt som ett komma kan markera en paus i materialet beroende på om det efter pausen inleds en helt ny mening eller fortsätts med en ny sats som hör till samma mening. Då en del av materialet från början var i skriftlig form förekommer det utöver de transkriberade exemplen även exempel ur skriftliga källor i kapitel 4. I fall materialet från början har varit i skriftlig form har jag inte gjort ändringar utan presenterar exemplen i den formen som de har skrivits i originalet. De transkriptionstecken som förekommer i denna avhandling presenteras nedan:

•	paus
,	paus
?	frågeintonation (markerar en hel sats)
må-	avbrutet ord
-	bindestreck
–	talaren börjar om med sin tanke
<u>vad</u>	betoning
<i>osäker</i>	osäker transkription
'ja men'	talaren talar med en annan persons röst
:	en förtydligande till det sagda följer
(tystnad)	beskriver talarens reaktion

Efter transkriptionen tog jag med även den skriftliga dagboken och läste igenom allt material flera gånger. Medan jag läste aktualiserades fyra domäner: *bakgrund*, *praxis inom skolkontexten*, *praxis på praktikplatser* samt *rekrytering*. Efter att ha utformat en

helhetsbild av materialet började jag leta efter enskilda meningsenheter ur materialet. Som hjälpmedel för att hitta alla meningsbärande ställen använde jag följande tre forskningsfrågor: (1) Vilken slags språklig praxis kännetecknar Nursing-utbildning, praktikperioder inkluderade? (2) Vilket slags språk lär sig Nursing-studerande samt vilka är de bästa sätten att främja deras inläring av svenska och/eller finska? (3) Vilka språkliga möjligheter och utmaningar finns det i Nursing-utbildningen med tanke på nutida praxis och studerandes framtida sysselsättning?

Alla meningsenheter som jag hittade kondenserade jag. Eftersom jag har material på tre språk översatte jag det centrala innehållet i det finsk- och engelskspråkiga materialet till svenska samtidigt som jag gjorde kondenseringen. Därmed kunde jag skapa svenskspråkiga koder av alla kondenserade meningsenheter även om analysenheten i sig var flerspråkig. Sammanlagt skapades det 898 koder varav 171 befann sig i studerandenas dagböcker, 349 i lärarintervjuerna och 378 i praktikplatsrepresentanternas intervjuer.

Jag började materialgenomgången på dator, men efter att ha kodat allt färdigt skrev jag ut både koderna och de tillhörande meningsenheterna och kondenseringarna. Genast därefter färgkodade jag materialet. Varje informant fick sin egen färg vilket möjliggjorde att jag kunde känna igen vilken kod som hör ihop med vilken informant även i fortsättningen trots att jag i nästa fas klippte koderna och sorterade dem preliminärt enligt deras innehåll. Först hade jag som mål att para ihop alla koder som har ett likartat innehåll, men efter att den första sorteringen var färdig fortsatte jag till kategoriseringen. Utgående från den preliminära sorteringen skapade jag 24 underkategorier vilka jag kombinerade till 9 kategorier: *språklig praxis i skolan*, *språklig praxis som gäller praktikperioder*, *språklig praxis på praktikplatser*, *förväntningar på praktikanter*, *utmaningar*, *utvecklingsidéer*, *positiva upplevelser*, *språkinläring* samt *språkets roll i rekrytering*. Underkategorierna varav dessa kategorier skapades presenteras i tablå 2.

Tablå 2. Underkategorier och kategorier i analysen

Underkategori	Kategori
Substansundervisning	Språklig praxis i skolan
Språkundervisning	
Kommunikation	
Praxis före praktik	Språklig praxis som gäller praktikperioder
Praxis under praktik	
Praxis som gäller utlandspraktik	
Organisationers språkliga praxis	Språklig praxis på praktikplatser
Kommunikativ praxis med Nursing-studerande	
Sätt att lösa språkliga utmaningar	
Arbetsuppgifter	Förväntningar på praktikanter
Delaktighet	
Utmaningar som gäller språklig praxis i skolan	Utmaningar
Utmaningar som enligt lärare gäller praktikperioder	
Utmaningar som rapporteras av praktikplatsrepresentanter	
Utmaningar som rapporteras av studerande	
Utvecklingsidéer	Utvecklingsidéer
Fungerande språklig praxis	Positiva upplevelser
Bra med skolans praxis	
Bra attityd	
Sätt att öva språk	Språkinläring
Praktikperioders roll för språkinläring	
Nursing-studerandes språkutveckling under studietiden	
Rekrytering faller i språkrav	Språkets roll i rekrytering
Personer med utländsk bakgrund kan rekryteras	

Av utrymmesskäl var jag tvungen att begränsa antalet kategorier som behandlas i denna avhandling. Jag har tagit med de fyra förstnämnda kategorierna i tablå ovan, det vill säga *språklig praxis i skolan*, *språklig praxis som gäller praktikperioder*, *språklig praxis på praktikplatser* samt *förväntningar på praktikanter*. Dessa kategorier svarar på den första av de tre forskningsfrågorna som jag använde som hjälpmedel medan jag letade efter meningenheter ur materialet, det vill säga på frågan om vilken slags språklig praxis som kännetecknar Nursing-utbildning, praktikperioderna inkluderade. Utgående från den frågan har jag utarbetat de forskningsfrågor som presenteras i samband med syftet i avsnitt 1.1. Av alla skapade koder behandlas sammanlagt 440 (49

%) i denna avhandling. Av dessa hittas 102 i studerandenas dagböcker, 152 i lärarintervjuerna samt 186 i praktikplatsrepresentanternas intervjuer.

Enkäten som Nursing-studerandena svarade på förverkligades med hjälp av ett elektroniskt e-blankettprogram, *E-lomake*. Efter att svarstiden hade tagit slut i januari 2014 skrev jag ut den svenskspråkiga versionen av enkäten och skrev ner de svar som studerandena hade gett på frågorna. Denna pappersversion av svar på frågorna använde jag då jag skrev min kandidatavhandling. Nu skrev jag ut en ny blank version av den svenskspråkiga enkäten och kopierade de fyra informanternas svar som agerar som informanter i denna studie. Deras svar jämförde jag med koderna i de kategorier som jag hade skapat av det övriga materialet med hjälp av den kvalitativa innehållsanalysen. Svar som jag ansåg sammanfalla med resultat av innehållsanalysen togs med i studien och representerar studentsynvinkel vid sidan av de två dagböckerna i analysen.

Alla informanter i denna studie presenteras som anonyma. De intervjuade lärarna har jag benämnt *substanslärare* eller *språklärare* och praktikplatsrepresentanterna *avdelningsskötare* eller *socialarbetare*. Därtill har alla förutom språkläraren fått en siffra som identifierar dem, alltså till exempel *substanslärare 1*. Till de deltagande Nursing-studerandena har jag gett fingerade namn. De presenteras i samband med tablå 3 i början av kapitel 4.

2 CENTRALA BEGREPP OCH TERMER

I detta kapitel diskuterar jag begrepp och termer som aktualiseras i denna avhandling. Jag inleder kapitlet genom att föra en diskussion om 'språk', 'kommunikation' och 'interaktion'. I avsnitt 2.2 redogör jag för 'språkförmåga' respektive 'kommunikativ kompetens'. Därefter i 2.3 diskuterar jag 'förstaspråk', 'andraspråk' och 'eget språk'. I avsnitt 2.4 aktualiseras begreppen 'andraspråk' och 'främmandespråk'. Ytterligare kartlägger jag olika sätt att studera andraspråk. I avsnitt 2.5 diskuterar jag flerspråkighet. I 2.6 skiljer jag mellan olika livsområden där språk kan behövas samt definierar begreppen 'allmänspråk' och 'fackspråk'. Slutligen i 2.7 motiverar jag varför jag har valt att skriva om *studerande med utländsk bakgrund* i denna avhandling i stället för att använda ordet *invandrare*. Därtill klargör jag med vilken logik jag använder termerna *patient* och *klient* i min text.

2.1 Språk, kommunikation och interaktion

Ordet *språk* kan förstås på två olika sätt. Å ena sidan betyder språk människans universella förmåga att kommunicera vokalt. Det handlar alltså om förmågan att kunna tala och ge kommentarer såväl om händelser som sker i nuet som om händelser som har skett i det förflutna eller kommer att ske i framtiden. (Salzmann 1993: 83, 155.) Huvuddelen av informationen mellan människor överförs genom att tala, men det finns även andra sätt än den verbala kommunikationen med hjälp av vilka människor kan överföra information till varandra (Ibid. 31, 202, 213, 232). Medan man till exempel skriver, gestikulerar eller ser på illustrationer använder man synsinne som hjälp i kommunikationen. Ytterligare kan människan ta emot information med hjälp av sitt känselsinne eller genom att förnimma olika dofter. (Ibid. 14–15.) Detta slags kommunikation kallas för *icke-verbal kommunikation*. Oftast är den mänskliga kommunikationen en kombination av både verbala och icke-verbala drag. (Ibid. 213–214.)

Å andra sidan kan språk definieras som en kod eller ett system (Johansson & Pyykkö 2005: 12). Vilket som helst av de system som används av människor i samhällen runt om i världen i syfte att kommunicera med varandra kan alltså kallas för språk (Salzmann 1993: 155). Alla språk präglas av variation, det vill säga det finns olika dialekter, och ibland kan de dialektala variationerna inom ett och samma språk vara stora (Schilling-Estes 2006: 311–313). Trots detta kan ett språk med ett särskilt språkligt system uppfattas som ett skilt språk såsom svenska, finska eller engelska (Lainio 2008: 262). I denna avhandling förstår jag ordet *språk* som specifika språkliga system enligt den senare av de ovannämnda definitionerna för begreppet. Som alternativ för ordet språk använder jag även specifika språks namn. När jag avser människans förmåga att kommunicera och överföra information med olika medel använder jag begreppet 'kommunikation'.

Eftersom språk är ett kulturbundet fenomen och människornas världsbild utvecklas i nära samband med deras modersmålsutveckling måste kommunikationen betraktas i en sociokulturell kontext (Canale 1983: 3; Skolverket 2009: 99). Sättet på vilket individen har lärt sig att använda språkets olika element beror på varifrån han kommer. Till exempel vilka som är lämpliga samtalsämnen, hurdan intonation man använder eller hur direkt får man uttrycka sig i en diskussion varierar från kultur till kultur. (Tannen 2006.) Ytterligare finns det skillnader i bland annat arbetsrutiner, levnadsstandard, värderingar och attityder. Förhållandet mellan könen eller olika generationer präglas också av kultur och man kan ha olika syn på särskilda sociala konventioner. Även den icke-verbala kommunikationen och sättet att använda kroppsspråk är kulturberoende. (Skolverket 2009: 100–101.)

I kommunikationen spelar *interaktion* en central roll. Vid interaktionen deltar minst två personer i en kommunikativ situation såsom ett samtal eller annan form av informationsutbyte. Väsentligt är att personerna aktivt växlar mellan sina turer i att producera och motta text som kan vara såväl skriftlig som muntlig. (Skolverket 2009: 14.) I fråga om tvärkulturell kommunikation kan de sociokulturella aspekterna leda till missförstånd även om de interagerande parterna skulle ha ett gemensamt språk (Tannen

2006: 348). Å andra sidan kan kommunikationen vara framgångsrik och leda till det önskade resultatet trots språkliga fel i fall talares budskap ändå tolkas rätt (Canale 1983: 4).

2.2 Språkförmåga och kommunikativ kompetens

Människans *språkförmåga* består av två delar, *kunskap* och *färdighet* (Karjalainen 2011: 16). Med språkkunskap avses de kunskaper som man har om språket, det vill säga om grammatik och andra formella drag. Språkfärdighet innebär de färdigheterna som möjliggör att man kan använda språket i praktiken. (Viberg 1992: 46; Karjalainen 2011: 16.) Europarådet har i sin publikation *Gemensam europeisk referensram för språk* (Skolverket 2009: 26–27) delat språkfärdigheten i fem skilda områden: hörförståelse, läsförståelse, muntlig interaktion, muntlig produktion samt skriftliga färdigheter. Genom att kartlägga individens färdigheter på de olika områdena kan man skapa en överblick över individens allmänna språkfärdighet (ibid. 24–25).

Språkförmåga kan även ses som en framväxande *kommunikativ kompetens*. I den ingår individens kunskaper och färdigheter på fyra olika områden (Canale 1983: 6). Med *grammatisk kompetens* avses behärskning av den språkliga koden. Att kunna ord, grammatik och uttal är nödvändigt för att kunna producera yttranden samt förstå deras bokstavliga innebörd. *Sociolingvistisk kompetens* innebär att man behärskar de sociala och kulturella reglerna kring språket. Detta betyder att man förstår de språkliga yttranden rätt med tanke på den aktuella sociokulturella kontexten. (Canale 1983: 6–7; Hammarberg 2014: 38.) Även interaktionell kunskap, det vill säga behärskning av social umgängeskod kan anses ingå i den sociolingvistiska kompetensen (Canale 1983: 7–9; Hammarberg 2014: 38; Olofsson & Sjöqvist 2014: 694).

Ytterligare ingår *diskurskompetens* och *strategisk kompetens* i den kommunikativa kompetensen. Diskurskompetensen hänvisar till förmågan att kunna kombinera grammatiska strukturer och meningar för att skapa sammanhang i olika slags talade eller

skrivna texter. Strategisk kompetens betyder behärskning av såväl verbala som icke-verbala kommunikationsstrategier som kan tas i bruk vid behov. Med hjälp av dessa strategier kan brister i de övriga kompetenserna kompenseras och effektiviteten i kommunikationen maximeras. (Canale 1983: 9–11; Hammarberg 2014: 38.) Den kommunikativa kompetensen består alltså av flera olika komponenter som interagerar med varandra (Canale 1983: 12). Detta framkommer även i Olofssons och Sjöqvists (2014: 693) svenska översättning av termen. I stället för att tala om kommunikativ kompetens (en. *communicative competens*) såsom till exempel Hammarberg (2014: 37–39) gör använder de begreppet 'kommunikativ språkförmåga'.

I denna avhandling använder jag begreppen 'språkförmåga' och 'kommunikativ kompetens' som synonyma för att undvika upprepning av en enskild fras. Ställvis är det motiverat att urskilja också ett mindre kunskaps- eller färdighetsområde inom begreppen. När jag skriver till exempel om språkfärdighet eller om strategisk kompetens avser jag ett specifikt område inom de allmänna begreppen 'språkförmåga' och 'kommunikativ kompetens'.

2.3 Förstaspråk, modersmål och eget språk

Det språk (eller de språk) som ett barn lär sig innan något annat språk har etablerats kallas för *förstaspråk* (Viberg 1992: 9). Alternativt kan individens förstaspråk kallas för *modersmål* (Abrahamsson 2009: 13). I denna avhandling använder jag ordet *modersmål* när det är fråga om individens förstaspråk.

Som alternativ benämning för modersmålet lyfter Pilke (2013: 260–261) fram termen *eget språk*. Termen används till exempel i den finländska lagstiftningen och framhäver individens rättighet att välja det språket han vill använda hos myndigheter, oberoende av hans registrerade modersmål. Genom att stadga om eget språk ges individer en möjlighet att välja mellan svenska och finska på basis av vilketdera språket de upplever som sitt eget i en viss situation. (Ibid.) I denna avhandling har jag använt termen *eget*

språk endast i samband med diskussionen om den finländska språkpolicy (se 3.1.1). För övrigt har jag inte gjort skillnad mellan de två närliggande begreppen, men såsom Pilke (2013: 260–261) påpekar kan det till exempel på sjukhus vara av betydelse om en patient blir betjänad på sitt modersmål eller på sitt eget språk.

2.4 Andraspråk, främmandespråk och språkinläring

Då ett språk lärs in efter att individens förstaspråk redan har etablerats är det fråga om *andraspråk* (Viberg 1992: 10–11). Ytterligare brukar man skilja mellan *andraspråk* och *främmandespråk*. Andraspråk lärs in i en miljö där språket talas och fungerar även som huvudsaklig kommunikationsspråk medan främmandespråkinläring sker utanför den omgivningen där språket naturligt talas, alltså till exempel i skolan. (Abrahamsson 2009: 14–15; Hammarberg 2014: 28.) Nursing-studerandena som står i fokus i denna studie lever i Finland och har en möjlighet att använda svenska och finska även utanför språklektioner. Därmed lär de sig båda språken som andraspråk.

När språkinläring sker med hjälp av undervisning, oftast i klassrummet, är det fråga om *formell* inläring. Om man däremot lär sig språket på egen hand genom kontakter med språket i vardagen kallas inläringen *informell*. När andraspråk lärs in i den miljö där språket talas sker inläringen ofta som kombination av dessa två inläringssätt. (Viberg 1992: 11; Hammarberg 2014: 28.) Andraspråkinläringen är inte en process som sker automatiskt utan en individs aktivitet spelar en central roll. En aktiv, perceptiv inlärare kan upptäcka olika *affordanser*, det vill säga olika specifika drag i sin omgivning som är relevanta för honom. Affordans möjliggör inläring men orsakar den inte. (van Lier 2000: 252; Karjalainen 2011: 19.) Karjalainen (ibid.) påpekar att det är upp till inlärare att av möjliga objekt som finns i hans omgivning välja de delar som han behöver eller är intresserad av och vill koncentrera sig på i inläringen. Det beror alltså på individen vad som blir en affordans i den aktuella situationen.

2.5 Flerspråkighet, officiellt språk och nationalspråk

Såväl individer som samhällen kan vara *flerspråkiga*. När en individ lär sig flera språk än sitt modersmål bygger han upp en flerspråkig kommunikativ kompetens där både språkförmåga och annan erfarenhet om olika språk och kulturer ingår. Man behöver inte behärska alla sina språk flytande utan även de språk som man har begränsade kunskaper och färdigheter i räknas som en del av den flerspråkiga individens kommunikativa kompetens. (Huhta 2005: 102–104; Skolverket 2009: 4.) Den individuella flerspråkigheten är vanligt förekommande i och med att det globalt sett finns mera individer som kan flera språk än personer som skulle ha kompetens endast i ett språk (Salzmann 1993: 148; Norrby & Håkansson 2010: 224).

Vad gäller den samhälleliga flerspråkigheten så talas det endast inom de europeiska staterna några hundra olika språk (Johansson & Pyykkö 2005: 9). Enligt Norrby och Håkansson (2010: 242–243) kan man faktiskt betrakta de flesta samhällen i världen som flerspråkiga genom att det bor folk med olika modersmål inom ländernas gränser. Dock är det inte individernas flerspråkighet som man i första hand avser i fråga om flerspråkiga samhällen utan förekomsten av flera olika språk inom en stat. Relationer mellan språken och samhället kan vara explicit formulerad och synas till exempel i att ett land har flera än ett *officiellt språk*. (Ibid. 243.) Då har man genom lagstiftningen gett ett visst språk eller vissa språk en officiell status i landet. Ofta är det officiella språket även statens *nationalspråk*, alltså ett språk som även annars har hög status i samhället, talas av de flesta medborgare och som har ett symbolvärde för nationen. Men även ett minoritetsspråk kan ges en officiell status med hjälp av lagstiftningen. (Ibid. 262–263.)

2.6 Språkliga aktiviteter inom olika domäner

Språkliga aktiviteter, alltså kommunikation och interaktion, förverkligas i olika kontexter inom livets olika områden. *Skolverket* (2009: 14–15, 46–47) kallar dessa

områden för domäner och skiljer mellan fyra huvudkategorier där språkanvändningen och -inläringen kan ske. Inom den *personliga domänen* lever man som en privatperson. I centrum står livet hemma med familjen och vänner och man ägnar sig åt personliga göromål såsom till exempel nöjesläsning eller ett särskilt intresse eller en hobby. *Samhällsdomänen* omfattar interaktion med bland annat företag och myndigheter, kulturell verksamhet samt kontakter med olika medier. I handlingar som man är inbegripen i uppträder man som samhällsmedborgare eller som medlem av en organisation. Inom *yrkesdomänen* utövar man sitt yrke. Domänen omfattar en persons alla aktiviteter och relationer i yrkeslivet. *Utbildningsdomänen* har med organiserad inläring att göra, särskilt vid olika utbildningsanstalter. Målet inom denna domän är att tillägna sig specifika kunskaper och färdigheter. (Ibid.)

Beroende på situationen kan olika varieteter av samma språk behövas. I vardaglig kommunikation används *allmänspråk* (Nuopponen & Pilke 2010: 58). Allmänspråk är en språklig varietet som delas av en talgemenskap. Det följer skriftspråkets normer samt använder terminologi som är allmänt känd och kan förstås av alla. (Iisa & Piehl 1992: 15; Hiidenmaa 2005.) Allmänspråkets form varierar från genre till genre (Hiidenmaa 2005). Även variation som beror på kontexten förekommer och ordens betydelse bestäms av den kontext där orden används i (Hiidenmaa 2005; Nuopponen & Pilke 2010: 16). När kommunikationen sker mellan fackmän behövs det däremot *fackspråk* (Nuopponen & Pilke 2010: 58–59). Fackspråk är språk som används inom specifika yrkesområden såsom till exempel sjukvården. Terminologin är inte allmänt bekant utan kan förstås bara av en som har blivit insatt i fackområdet. (Iisa & Piehl 1992: 16–17; Hiidenmaa 2005.) Kontexten avgör inte de fackspråkliga termernas betydelse utan språket måste vara entydigt, exakt, logiskt och klart. Eftersom allmänspråket och fackspråket är i ständig växelverkan med varandra går det inte alltid att säga var gränsen går mellan dessa två språkliga varieteter. (Nuopponen & Pilke 2010: 16, 58–59.) Till exempel i situationer som sjukskötare möter inom yrkesdomänen behövs både språkets fackspråkliga och allmänspråkliga form (se 3.2).

2.7 Informanter, patienter och klienter

I denna avhandling kallar jag Nursing-studerande för *studerande med utländsk bakgrund*. Alla studerande i utbildningsprogrammet har inte en utländsk bakgrund då i medeltal 11 % av Nursing-studerande kommer från Finland (Suomela & Vihonen 2013) men jag har med begreppsvalen velat göra skillnad mellan Nursing-studerande varav 89 % är uppväxta i andra länder och mellan studerande i Vasa-regionens andra sjukskötarprogram där de flesta studerande har finländsk bakgrund. Nursing-studerandena utformar en heterogen grupp och jag har inte tillgång till information om hur enskilda studerande har kommit till Finland, men jag antar att de flesta har flyttat hit frivilligt antingen för att studera eller ursprungligen av andra skäl. Därmed kunde de även kallas för *invandrare* (se Regeringskansliet 2000: 23; STT-Lehtikuva 2015). I det begreppet ingår dock ett antagande att personerna i fråga inte har beviljats Finlands medborgarskap utan de endast har ett annat lands nationalitet (STT-Lehtikuva 2015). Då det bland Nursing-studerandena även kan finnas finländska medborgare är det lämpligare att hänvisa till dem med begreppet 'personer med utländsk bakgrund'. Termen tar inte hänsyn till enskilda individers nationalitet, men hänvisar ändå till utrikes födda personer som frivilligt har invandrat till ett nytt land som i detta fall är Finland (Regeringskansliet 2000: 23; STT-Lehtikuva 2015).

Ett ytterligare begreppsval som jag vill motivera är mitt ordval gällande begreppsparerna 'patient' och 'klient'. Det finns ingen stadgad praxis utan såväl orden *patient*, *klient* som *kund* förekommer när det är fråga om en människa som använder social- och hälsovårdstjänster (Peltokorpi 2006; Språkbruk 2007). Termvalet aktualiseras även i mitt material där de intervjuade vacklar i sitt sätt att använda dessa ord. I denna avhandling har jag valt att använda ordet *patient* för en som använder hälso- och sjukvårdstjänster medan socialvården har *klienter*. Enligt tidningen *Språkbruk* (2007) är det lämpligt att använda orden på detta sätt. Även den finska lagstiftningen stöder mitt ordval genom att stadga om "patients ställning och rättigheter", men om "klients ställning och rättigheter inom socialvården" (se Social- och hälsovårdsministeriet 2013).

3 FLERSPRÅKIGHET I FINLAND

Detta kapitel inleder jag i 3.1 genom att diskutera vad språkpolicy är samt genom att kartlägga hurdan språkpolicy Finland har. Jag redogör för ämnet såväl på allmän nivå som utgående från den lagstiftning som gäller de som arbetar inom vårdbranschen. I 3.2 resonerar jag kring hurdan språkförmåga krävs i arbetslivet. Ämnet betraktas såväl på allmän nivå som utgående från sjukskötares arbetsuppgifter. I avsnitt 3.3 redogör jag för olika inlärningsstrategier med hjälp av vilka andraspråksinlärare kan lära sig nya språk mera effektivt. Avsnitt 3.4 inleder jag genom att presentera hurdan fenomen engelskspråkig högskoleutbildning är samt vad som ingår i språkundervisning för studerande som har utländsk bakgrund. I underavsnitt 3.4.1 redogör jag för Nursing-utbildningens historia och omfattning på riksomfattande nivå och i 3.4.2 presenterar jag Nursing-programmet vid yrkeshögskolan Novia. I kapitlets sista avsnitt 3.5 belyser jag kort vad som gör landskapet Österbotten tvåspråkigt. Därefter fördjuper jag mig i de organisationer där materialet för denna avhandling har samlats in, alltså i Vasa sjukvårdsdistrikt och i Vasa stad. Jag presenterar först hela organisationer, men koncentrerar mig sedan på Roparnäs och Helmi där materialet har samlats in.

3.1 Språkpolicy

Att stadga om språkens officiella status i samhället är ett exempel på *språkpolicy* (se 2.5). Enligt Johansson och Pyykkö (2005: 16) innebär språkpolycyn alla åtgärder med hjälp av vilka man medvetet reglerar förhållandena mellan språk och samhälle. Spolsky (2009: 4) delar in språkpolycyn i tre områden som samspelar med varandra. Af Hällström-Reijonen (2012: 23) har översatt dessa som *språklig praxis* (en. practice), *språkideologi* (en. beliefs, ideology) och *språkplanering* (en. language management). Språkplaneringen utgör den explicita delen av språkpolycyn medan den rådande språkideologin samt individers språkliga attityder är implicita av sin natur (af Hällström-Reijonen 2012: 18). I språklig praxis kan man se hur människor i verkligheten använder språket och hurdana språkliga val de gör (Spolsky 2009: 4).

Språkplaneringen kan ske på olika nivåer. På makronivån bedrivs den nationellt eller internationellt och på mesonivån regionalt eller kommunalt. Ofta sker språkplaneringen med politiska förtecken i dessa sammanhang och då kan det kallas för *språkpolitik* i stället för språkpolicy. (af Hällström-Reijonen 2012: 18, 22.) Ytterligare kan det bedrivas språkplanering inom enskilda företag, institutioner och skolor (Spolsky 2009; af Hällström-Reijonen 2012: 22). Inom dem sker språkplaneringen i syfte att ta ställning till anstaltens språkliga praxis eller att utforma riktlinjer för språkförhållanden. Då kan man använda *språkstrategi* som parallellterm för begreppet 'språkpolicy'. (af Hällström-Reijonen 2012: 18; Pilke & Dahl 2012: 104.) På mikronivån sker språkplaneringen inom familjer (Spolsky 2009: 5). I denna avhandling rör jag mig på språkplaneringens olika nivåer då jag betraktar hur den nationella språkpolicyn som presenteras i underavsnitt 3.1.1 och 3.1.2 påverkar språklig praxis regionalt i Österbotten vid yrkeshögskolan Novia samt inom social- och hälsovårdsinstitutioner. Ytterligare undersöker jag hur denna praxis påverkar de individers språkliga praxis som arbetar och studerar vid dessa institutioner.

3.1.1 Finländsk språkpolicy

Enligt 6 § 2 moment i *Finlands grundlag* får ingen diskrimineras på grund av språk. Finland har två likvärda nationalspråk, finska och svenska (ibid. 17 § 1 mom.). Om två nationalspråk stadgas även i *språklagen* (1 §, 2 § 1 mom.) vars syfte är att trygga alla medborgares språkliga rättigheter på det i grundlagen tillförsäkrade sättet. Lagens mål är alltså att både finsk- och svenskspråkiga individer får använda sitt eget språk hos domstolar och andra myndigheter utan att särskilt behöva begära sina rättigheter (Finlands grundlag 17 § 2 mom.; Språklag 2 §).

Förutom lagstiftningen har Finland inte någon officiell språkpolicy. *Institutet för de inhemska språken* har uppmanat staten att skapa ett språkpolitiskt program och i väntan på det har institutet själv under 2000-talet skapat handlingsprogram för nationalspråken finska och finlandssvenska samt för de finländska minoritetsspråken. (Focis 2009: 9–13.) Även statsrådet har skapat *Nationalspråkstrategin* (2012: 8). I den

fattas ett principbeslut vars långsiktiga syfte är ”att skapa ett Finland med två livskraftiga nationalspråk”, finska och svenska. Man önskar att strategin skulle lägga grunden för att det i framtiden skapas en språkstrategi för Finland som skulle beröra en del eller alla språk som används i Finland.

Trots bristen på officiell språkpolicy är mångsidig språkförmåga uppskattad i Finland och redan i decennier har staten satsat på språkundervisning på alla skolnivåer. Det andra inhemska språket, alltså antingen svenska eller finska beroende på elevens registrerade modersmål, är obligatoriskt för alla i grundskolan samt på andra stadiet utbildning, det vill säga i gymnasier och i yrkesskolor. Dessutom ska man välja minst ett annat främmande språk och fast det skulle finnas alternativ väljer de flesta att läsa engelska som sitt första främmande språk. Språkstudier är obligatoriska även på yrkeshögskolor och vid universitet. Också där måste man studera minst en kurs i det andra inhemska språket samt i minst ett annat främmande språk. (KIEPO 2007; Nationalspråkstrategi 2012: 30.) Även i Nursing-programmets läroplan ingår en obligatorisk kurs i både svenska, finska och akademisk engelska. Efter de obligatoriska kurserna uppmuntras studerandena till att fortsätta sina språkstudier. (Suomela & Vihonen 2013; Novia 2015a.)

3.1.2 Språkpolicy inom hälso- och sjukvårdsbranschen

I *hälso- och sjukvårdslagens* 6 § 1 moment stadgas det att sjukvård i enspråkiga kommuner ska ordnas på kommunens språk. I tvåspråkiga kommuner ska sjukvård ordnas på de båda finländska nationalspråken så att varje patient blir betjänad på det språk patienten själv väljer. Också i samkommuner som omfattar både svensk- och finskspråkiga eller tvåspråkiga kommuner ska sjukvården ordnas på båda språken. Förutom yrkeskompetens måste varje sjukskötare ha tillräcklig språkförmåga för den uppgift han sköter och det som stadgas om patientens rättigheter måste alltid tas hänsyn till. Om en person har genomgått en finländsk sjukskötarutbildning kan denna person ansöka om rättighet att utöva sjuksköтарыrket i Finland. (Lag om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården 5 §, 15 § 2 mom, 18 a §.) Rättigheten kan ansökas

av *Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården*, men de som inte är från ett EU/EES-land måste i ansökan bifoga ett intyg som bevisar ansökandes förmåga i finska eller svenska (Valvira 2015a).

3.2 Tillräcklig fackspråklig kompetens

Forskning kring hurdan språkförmåga personer med utländsk bakgrund behöver i det finländska arbetslivet har blivit aktuell på 2000-talet i takt med att det har börjat komma allt fler yrkesmän från utlandet till Finland (Suni 2010: 46). Språkförmågan är en väsentlig del av yrkeskompetensen, speciellt i yrken där det krävs högskoleutbildning (Suni 2011; Komppa, Jäppinen, Herva & Hämäläinen 2014: 6). Den kan bedömas på olika sätt. Man kan till exempel ha svaga, goda eller utmärkta kunskaper och färdigheter i ett språk eller också kan individens språkförmåga anses som något som antingen räcker eller inte räcker i en viss situation (Tarnanen & Pöyhönen 2011: 143). Sjöberg (2004: 137–138) föredrar det senare synsättet. I fall individen utan ansträngning kan nå de mål han har satt för en specifik kommunikationssituation kan hans språkförmåga upplevas som tillräcklig. Om individen inte når sitt mål eller att nå målet kräver stora ansträngningar är språkförmågan inte tillräcklig. Språkförmågans funktionalitet spelar alltså större roll än språkriktigheten, speciellt i arbetslivets kommunikativa situationer.

Trots att mångsidig språkförmåga är uppskattat i Finland påpekar Arajärvi (2009: 2–3) att utan att kunna antingen finska eller svenska får personer med utländsk bakgrund sällan en anställning. Nivån som i de flesta arbetsuppgifterna anses vara tillräcklig är nivå 3 i allmänna språkexamina (Arajärvi 2009: 22). Språkförmågan existerar dock även innan man når till nivå 3 och det varierar branschvis hurdan språklig kompetens anställda behöver (Virtanen 2011: 154; Tarnanen & Pöyhönen 2011: 149). Därför är det viktigt att känna till branschen och dess yrkesspecifika uppgifter innan man fastslår vad som är en tillräcklig nivå i finska eller i svenska (Jäppinen 2010: 13). Även begreppet 'fackspråklig kompetens' (fi. ammatillinen kielitaito) binder samman kommunikativ

kompetens med arbetsliv i och med att termen hänvisar till behärskning av språk inom ett visst yrkesområde (Suni 2010: 46).

Inom vårdbranschen är språkförmågan förknippad med rättigheten att få utöva yrket. Formellt förutsätts minst nivå 3 i allmänna språkexamen av sjukskötare (Undervisnings- och kulturministeriet 2014: Presentationsblad). De som inte är från ett EU/EES-land måste i samband med ansökan om rättigheten att utöva sjukskötaryrket i Finland bifoga ett intyg som bevisar ansökandes kompetens i finska eller svenska. Detta kan göras genom att avlägga antingen allmän språkexamen på nivå 3–4 eller satsförvaltningens språkexamen med nöjaktiga kunskaper. Av EU/EES-medborgare kräver inte officiella myndigheter intyg om språkförmågan, men arbetsgivaren har rätt att göra det. (Valvira 2015b.) *Undervisnings- och kulturministeriet* (2014: 38) nämner det även som arbetsgivarens skyldighet. Hur olika arbetsgivare bedömer om den kommunikativa kompetensen är tillräcklig eller inte varierar, men Suni (2010: 47) sammanfattar att de mest använda metoderna är ansökningsdokument, språkintyg samt det intryck om språkförmågan som uppstår under arbetsintervjun.

Språklig interaktion utgör ett av sjukskötarens viktigaste arbetsverktyg. Enligt Kela och Komppa (2011) innebär en typisk arbetsdag inom vårdbranschen tre olika slags kommunikativa situationer: dagliga vårdrutiner, kundservice samt multiprofessionellt samarbete. Dagliga vårdrutiner innebär att sjukskötaren tar hand om patienter, ger både skriftliga och muntliga rapporter samt ansvarar för läkemedelförsörjning. Kundservice innefattar kontakter med patienters anhöriga både på plats och per telefon. Dessutom instruerar sjukskötaren i egenvård samt diskuterar med patienten om hans eventuella önskemål. Med multiprofessionellt samarbete avses kontakter med kolleger. Sjuksköterna måste kunna diskutera patienternas vårdbehov med läkare och andra specialister utan missförstånd. Även att aktivt delta i arbetsgemenskapens möten är viktigt. (Ibid.) Jäppinen (2010: 6–7) tillägger att förutom i de rent yrkesspecifika situationerna behövs det kommunikativ kompetens i icke-formella situationer såsom i diskussioner under kaffepauser. Sjukskötare måste också klara av språkliga

registerbyten, eftersom arbetsspråket kan växla mellan skriftspråk och talspråk, dialekter och fackspråk i snabb takt (Kela & Komppa 2011).

Eftersom det finns olika syn på vad som kan anses vara tillräcklig fackspråklig kompetens i sjuksköтарыrket har man försökt lösa problemet genom att skapa tydliga ramar och kriterier (Virtanen 2011: 155). Till exempel i Helsingfors stads projekt *Ammatillinen suomen kielen kehittämiskokonaisuus* (ASKI) har man närmare definierat vad som menas med termen tillräcklig språkförmåga som nämns i språklagen. Som resultat har man skapat språkliga kriterier för bland annat sjukskötare samt skapat ett system med hjälp av vilken fackspråkliga färdigheter på språkets olika områden kan testas. (Piikki via Virtanen 2011: 155–156; Nevala 2013.) I *Kotimaisten kielten opetuksen kehittämishanke* (KOTI) -projekt har man närmast sig fackspråklig kompetens ur språkundervisningssynvinkel. Under åren 2008–2009 kartlade yrkeshögskolor och universitet i Helsingfors-regionen fackspecifika språkbehov för branscher inom vilka man kan utbilda sig på skolornas engelskspråkiga program. Som resultat utformades en referensram för undervisning av finska som andraspråk för bland annat sjukskötarstuderande. (Jäppinen 2010: 7; Komppa m.fl. 2014: 6.)

Komppa med flera (2014: 5–6) sammanfattar att internationella sjukskötarstuderande utexamineras i ett specialistyrke i vilken språkförmågan är en väsentlig del av deras yrkeskompetens. Om den i nuläget krävda nivå 3 i allmänna språkexamina är tillräcklig hög i yrket kan diskuteras. Johanna Komppa som har utarbetat referensramen för sjukskötare i KOTI-projektet har kommit fram till att av sjukskötare borde man förutsätta minst allmänspråkets nivå B2 (Jäppinen 2010: 11; Komppa m.fl. 2014: 26–28). Nivån B2 motsvarar nivå 4 i allmänna språkexamina. Också *Undervisnings- och kulturministeriets* (2014: Presentationsblad, 45–46) arbetsgrupp anser att språkkraven för sjukskötare borde höjas från den nuvarande nivån till en nivå som motsvarar allmänna språkexamins nivå 4. Samma språkliga nivå borde börja förutsättas av alla sjukskötare oavsett om de har avlagt sin examen i ett EU/EES-land eller i ett övrigt land (Ibid. 46). Tillräcklig fackspråklig kompetens kräver alltså god förmåga i åtminstone ett

av de inhemska språken, men man behöver inte befinna sig på modersmålsnivå för att kunna arbeta som sjukskötare.

3.3 Språkinlärningsstrategier

För att kontrollera sin inläring och göra det mer effektivt kan språkinlärare såsom Nursing-studerande använda sig av olika *språkinlärningsstrategier* (Oxford 1990: ix). Oxford (1990: 14) skiljer mellan två huvudkategorier, *direkta* och *indirekta strategier*. Dessa delar hon vidare in i sex mindre grupper under vilka det kan urskiljas sammanlagt 62 olika strategier som kan användas som stöd för språkinläring (ibid. 14–21). Direkta inlärningsstrategier definierar Oxford (1990: 37) som strategier som berör målspråket. *Minnesstrategier* hjälper studerande att komma ihåg ny information, *kognitiva strategier* underlättar inlärare att förstå samt producera det nya språket och *kompensationsstrategier* används för att kunna förstå och använda språket trots bristfälliga kunskaper och färdigheter i det. Indirekta strategier har inte någon direkt kontaktyta med det språket som lärs in, men de stöder inläringen och hjälper studerande att styra sin inlärningsprocess. Med hjälp av *metakognitiva strategier* kan inlärare styra den kognitiva inlärningsprocessen genom att fokusera, arrangera och planera samt evaluera sin egen inläring. Åtgärder som används för att reglera ångest samt uppmuntra sig kallas för *affektiva strategier*. Även *sociala strategier* med hjälp av vilka inlärare kan lära sig i interaktion med andra räknas till indirekta inlärningsstrategier. (Ibid. 37, 135–147; se också Karjalainen 2011: 69–79.)

I samband med analysen studerar jag närmare vilka av strategierna som tas upp av informanterna. En del rapporteras av Nursing-studerandena själva vilket gör att jag med säkerhet kan säga att dessa används bland studerande. Andra strategier tas upp av lärarna och praktikplatsrepresentanterna. Då språkinlärningsstrategierna endast kan användas av inlärare själva kan man inte säga om studerande utnyttjar de strategier som de övriga informanterna berättar om, men genom sina åtgärder kan till exempel lärare erbjuda möjligheter för Nursing-studerande att använda sig av de olika

inlärningsstrategierna i samband med undervisningen. Den primära orsaken till att använda språkinlärningsstrategierna är att lära sig mera om språk, men eventuellt kan strategianvändning samtidigt hjälpa studerande i kommunikation genom att de lyckas meddela ett budskap (Tarone via Karjalainen 2011: 69).

3.4 Engelskspråkig högskoleutbildning i Finland

Sedan 1980-talets slut har finländska högskolor aktivt varit med om att främja landets internationalisering. Man har gått från att organisera utbytesverksamhet till att ordna hela utbildningsprogram på främmande språk. Med hjälp av dessa program kan skolorna rekrytera utländska examensstudenter till Finland. (Garam 2009: 2–5, 15.) CIMO (*Center for International Mobility* 2015) listar sammanlagt 14 finländska universitet och 25 yrkeshögskolor som erbjuder engelskspråkig undervisning. I dessa högskolor börjar det år 2015 cirka 90 lägre och 360 högre utbildningar där man kan avlägga examen på engelska (Studieinfo.fi 2015a, b). Med att ordna undervisning på främmande språk menas alltså att erbjuda undervisning på engelska trots att det inte specifikt har nämnts någonstans (Johansson, Nuolijärvi & Pyykkö 2011: 18).

Största delen av de studerande som börjar i högskolornas engelskspråkiga program kommer till Finland direkt från utlandet. Enligt statistiken från år 2009 hade 65 % av alla antagna studerande utländsk bakgrund inom dylika program. (Garam 2009: 53; Jäppinen 2010: 5.) Studerande med utländsk bakgrund lär sig svenska och finska som andraspråk. Enligt Jäppinen (2010: 4–5) kan vissa av dem ha kompetens i de inhemska språken från tidigare, men de som kommer till utbildningsprogrammen direkt från utlandet börjar sina studier i svenska och finska från noll. Språkundervisningen för högskolestuderande har kopplats till de övriga studierna och utgår från att undervisa yrkesspecifikt språk (Arajärvi 2009: 94, 98; Partanen 2012: 4). Samtidigt är språkundervisningen en del av integreringen av studerande i Finland. I speciella integrationsprogram har studerande med utländsk bakgrund ingen möjlighet att delta,

eftersom dessa program är avsedda för arbetslösa personer med utländsk bakgrund (Tarnanen & Pöyhönen 2011: 143; Hinkka 2015: 6).

För undervisning av fackspecifik finska som andraspråk finns det ingen nationell läroplan utan varje skola bestämmer själv vad som tas med i undervisningen (Komppa m.fl. 2014: 8). Undervisningens innehåll motiveras av den bransch till vilken studerandena håller på att utbilda sig, men om man tar med fackspråket genast eller först i ett senare skede varierar (Kela & Komppa 2011: 173–174; Komppa m.fl. 2014: 7). Då man genast kopplar språket till arbetslivskontext är det fråga om en modell som jag har översatt som *tidigt arbetslivsinriktad modell* (fi. varhaisen työelämäsuuntauksen malli). Om man däremot på basnivån undervisar endast allmänspråk och tar fackspråket med först i ett senare skede kallas det för *modell för arbetslivsinriktning efter tröskelnivån* (fi. kynnystason jälkeisen työelämäsuuntauksen malli). (Kela & Komppa 2011: 174.) Språkundervisningen på högskolenivå är funktionell vilket betyder att i stället för att plugga ordlistor har man som mål att studerande når en sådan kommunikativ kompetens att de klarar sig i yrkeslivet, men också annars kan kommunicera på de inhemska språken i samhället (Komppa m.fl. 2014: 7).

3.4.1 Nursing-utbildning

Engelskspråkig sjukskötartutbildning, alltså Nursing-utbildning, har erbjudits i Finland från och med år 1993. Då startade utbildningsprogrammet *International nursing education* i Esbo. Utbildningen ordnades i början på institutnivå men samtidigt som yrkeshögskolor började grundas i slutet av 1990-talet blev Nursing en del av nuvarande yrkeshögskolan Laureas programutbud (Kela & Komppa 2011: 177). Snart spred utbildningsprogrammet sig även till övriga yrkeshögskolor, antagligen eftersom staten hade som utvecklingsmål att yrkeshögskolorna i Finland skulle starta engelskspråkiga program (Kela & Komppa 2011: 177; Suomela & Vihonen 2013). På hösten 2015 ordnas Nursing-utbildning vid nio finländska yrkeshögskolor. Utbildningens omfattning i alla skolor är 210 studiepoäng vilket betyder att studierna tar tre och ett halvt år. (Studieinfo.fi 2015c.) Att utbilda sjukskötare på engelska tycks inte vara självklart,

eftersom antalet skolor som utbildar Nursing-studerande varierar. Sedan 2013 har antalet skolor som erbjuder Nursing-utbildning minskat med två i och med att yrkeshögskolorna i Seinäjoki och Tammerfors har slutat ta in nya examensstuderande i Nursing (jfr Vipunen-databas 2015 och Studieinfo.fi 2015c).

3.4.2 Nursing vid yrkeshögskolan Novia

Svenska Yrkeshögskolan som i dag heter Novia var bland de första som inledde ett utbildningsprogram i Nursing. Skolan erhöll rättigheten att utbilda sjukskötare på engelska år 1998. (Suomela & Vihonen 2013.) Förutom på engelska utbildar skolan sjukskötare på svenska. Det svenskspråkiga programmet erbjuds såväl vid Novia i Åbo som i Vasa, men Nursing kan endast studeras i Vasa. (Novia 2015b.) Av Nursing-programmets studerande kommer i medeltal 89 % från utlandet. Av de sökande kontrolleras deras kompetens i engelska, eftersom tillräcklig kompetens i engelska är en förutsättning för att kunna delta i utbildningen. Tidigare förmåga i svenska eller finska krävs inte, även om baskunskaper och -färdigheter i antingen svenska eller finska är en förutsättning för att godkänt kunna avlägga praktikperioder som hör till studierna. (Suomela & Vihonen 2013.)

Antal studerande som antas till *Bachelor of Health Care* varierar, men hösten 2015 finns det 20 nybörjarplatser i Nursing-programmet (Suomela & Vihonen 2013; Novia 2015c). Studierna består av både teori och praktik. Sammanlagt utgör teorikurserna 97 studiepoäng medan 75 studiepoäng är praktik. Därtill skriver studerandena ett lärdomsprov som är 15 studiepoäng samt utför 18 studiepoäng som allmänna akademiska studier. Valfria studier utgörs av 5 studiepoäng. (Novia 2015a.) Eftersom det krävs kompetens i minst ett av de inhemska språken under praktikperioder undervisas Nursing-studerande under första läsåret endast i teori. Samtidigt påbörjas språkstudier som omfattar en kurs i svenska (6 sp) och en kurs i finska (3 sp). I dessa kurser måste studerandena få godkänt vitsord. Därefter uppmuntras studerandena att fortsätta sina språkstudier för att de ska klara av de språkkrav som ställs i arbetslivet (se 3.2). Även i samband med substansundervisningen kan lärare ge centrala termer på

svenska och finska för att stöda studerandes språkinläring. (Suomela & Vihonen 2013.)

Av 75 studiepoäng praktik utförs 60 studiepoäng som praktikperioder ute i arbetslivet medan de övriga 15 studiepoängen avläggs i simulerad miljö i skolans utrymmen. De sex olika praktikperioderna som finns i läroplanen har kombinerats så att Nursing-studerande i verkligheten har fyra praktikperioder under sin utbildning. Den första praktiken under tredje terminen är äldrevårdspraktik och pågår i cirka tio veckor. Under fjärde terminen har Nursing-studerande fem veckors praktik i psykisk hälsa. Under femte terminen ingår tolv veckors praktikperiod på sjukhus. Sista terminen innehåller ännu en fördjupad praktik i klinisk vård vars längd varierar från sju till tio veckor. (Substanslärare 1 2014; Novia 2015a.)

På Novias websidor ges två mål som är centrala för Nursing-utbildningen. Först och främst strävar man efter att utbilda kompetenta sjukskötare som kan arbeta i varierande uppgifter på sjukhus samt inom äldrevård och hemvård. Därtill vill Novia utbilda internationellt kompetenta sjukskötare. Detta innebär att studerande lär sig ta hänsyn till patienters kulturella bakgrund och etnicitet när de bedömer patienternas vårdbehov. Studerande blir också kommunikativt kompetenta i och med att alla lär sig minst tre språk – svenska, finska och engelska. (Novia 2015a.) Därtill har studerande ofta flera språk med sig redan när de börjar sina studier (Suomela & Vihonen 2013). Lärare inom Nursing-programmet är alla finländare, men en del av personalen har tidigare jobbat som volontärer utomlands (Substanslärare 1 & 2 2014).

3.5 Det tvåspråkiga Österbotten

Landskapet Österbotten i västra Finland består av 15 kommuner. Landskapets största kommun är Vasa med cirka 66 000 invånare, men sammanlagt bor det ungefär 180 000 invånare i regionen. Tvåspråkigheten i landskapet är levande. (Österbotten.fi 2015a.) Ungefär 51 % av invånare har svenska som modersmål. Andelen finskspråkiga är 45 %

och övriga språk talas som modersmål av dryg 4 % av landskapets invånare. (Österbotten.fi 2015b.) Endast tre av landskapets kommuner är enspråkiga. Närpes är svenskspråkig och Laihela samt Storkyro finskspråkiga. Av de tvåspråkiga kommunerna har Vasa och Kaskö finskspråkig majoritet. De övriga tio kommunerna i Österbotten är tvåspråkiga med svenskspråkig majoritet. (Statsrådets förordning om kommunernas språkliga status åren 2013–2022 4 §.) Förutom tvåspråkigheten präglas Österbotten av dialekter såväl i svenskspråkiga som i finskspråkiga regioner. Ställvis skiljer de svenska dialekterna sig så mycket från standardspråket att de kan vara svåra att förstå även för personer som har svenska som modersmål. (Österbotten.fi 2015a.)

3.5.1 Vasa sjukvårdsdistrikt

Vasa sjukvårdsdistrikt tillhandahåller tjänster inom specialsjukvård för cirka 166 000 invånare i 13 av Österbottens 15 kommuner. Administrativt omfattar sjukvårdsdistriktet ett sjukhus, Vasa centralsjukhus. (Vasa sjukvårdsdistrikt 2013a, b.) Språkfördelningen inom sjukvårdsdistriktet följer språkfördelningen i Österbotten. Ungefär 51 % av patienterna är svenskspråkiga, cirka 45 % finskspråkiga och omkring 5 % har något annat språk som sitt modersmål. Detta gör Vasa sjukvårdsdistrikt till ett tvåspråkigt sjukvårdsdistrikt där språklagen måste tas i beaktande. För att säkerställa patienters språkliga rättigheter har det skapats *Språkprogram* där vikten av att patienter ska bli betjänade på det språket de själva väljer betonas. Personalen ska förmå använda båda de inhemska språken i patientkontakter och deras språkförmåga kontrolleras i samband med rekrytering. (Vasa sjukvårdsdistrikt 2014.)

Vasa centralsjukhus fungerar som undervisningssjukhus och är också en av de organisationer som Novia mest samarbetar med i fråga om Nursing-studerandes praktikperioder (Vasa centralsjukhus 2013; Substanslärare 1 & 2 2014). Huvuddelen av sjukhusets utrymmen ligger i stadsdelen Sandviken nära Vasas centrum, men den psykiatriska enheten befinner sig i stadsdelen Roparnäs (Vasa centralsjukhus 2013). Den psykiatriska enheten är under ständig utveckling och från och med hösten 2013 har Roparnäs varit en linjeorganisation. Enheten omfattar sex linjer varav en är inriktad på

barn, en på ungdomar och en på äldre patienter. De tre övriga linjerna är vuxenpsykiatriska linjer och omfattar en akutlinje, en rehabiliteringslinje och en linje för krävande psykiatri. (Vasa sjukvårdsdistrikt 2013c; Avdelningsskötare 1 2014.) Som stödfunktioner i den psykiatriska vården finns det även service på rehabiliteringshem, motion, fysioterapi, arbetsterapi, keramikverkstad samt caféverksamhet tillgängliga åt patienter (Vasa centralsjukhus 2013).

Nursing-studerande Kevin (2014a) som utförde sin praktik i psykisk hälsa på Roparnäs praktiserade på avdelningen för arbetsterapi. Han berättar att patienter kan komma till avdelningen för att göra olika slags handarbeten såsom snickeri, målning eller vävning eller enbart för att få sällskap av andra. Avdelningsskötare 1 (2014) som ansvarar för arbetsterapin ansvarar även för rehabiliteringshemmet och berättar närmare om dess verksamhet. På rehabiliteringshemmet får patienter heldygnsvård. Det finns plats för 15 patienter som frivilligt har flyttat till rehabiliteringshemmet. Såväl på rehabiliteringshemmet som på arbetsterapin kan det vara högst tre praktikanter samtidigt och det finns plats för 5–6 praktikanter per termin. (Ibid.)

På akutavdelningen 2 tas det emot nya patienter som har bedömts behöva vård för olika slags psykiska störningar, men som inte är aggressiva. Patienters bakgrund och vårdbehov kartläggs och de får heldygnsvård. Antal platser på avdelningen är 15. Under ett läsår utför omkring 24 studerande sin praktik på akutavdelningen, vanligtvis så att tre studerande praktiserar samtidigt. (Avdelningsskötare 2 2014.) Roparnäs rehabiliteringsavdelning 6 var ännu på våren 2014 en veckoavdelning med 15 bäddplatser. Avdelningen var alltså öppen från söndagskvällar till fredag eftermiddagar. Därtill ingick poliklinikverksamhet i arbetet samt hembesök hos före detta patienter. Från och med hösten 2014 har avdelningen ändrats endast till rehabiliteringspoliklinik där det till exempel ges terapi samt injektioner. (Avdelningsskötare 1 & 3 2014.) Eftersom intervjuerna till min studie har gjorts då avdelning 6 ännu förutom poliklinik också var rehabiliteringsavdelning betraktar jag den här som läget var i maj 2014. Enligt Avdelningsskötare 3 (2014) praktiserar på avdelningen årligen 14–16 studerande varav fyra kan utföra sin praktik samtidigt.

Alla tre avdelningsskötarna berättar att de inte har kollegor med utländsk bakgrund på Roparnäs. Detta gäller dock endast vårdpersonal, eftersom Avdelningsskötare 3 (2014) påpekar att bland den psykiatriska enhetens läkare finns det också personer som ”är från andra ställen”. Avdelningsskötare 1 (2014) berättar att de har haft två Nursing-studerande på hennes avdelningar under våren 2014. Avdelningsskötaren kommer även ihåg Nursing-studerande som har praktiserat på Roparnäs tidigare. Avdelningsskötare 2 (2014) rapporterar om två Nursing-studerande varav den ena utförde sin praktik på akutavdelningen på hösten 2012 och den andra på våren 2013. Avdelningsskötare 2 var inte avdelningsskötare ännu då, men kommer ihåg studerandena. Också på rehabiliteringsavdelningen har de haft nyligen en Nursing-studerande på praktik, men Avdelningsskötare 3 (2014) konstaterar att de mera sällan har praktikanter med utländsk bakgrund.

3.5.2 Vasa stad

Den tvåspråkiga staden Vasa är en av de organisationerna som Novia mest samarbetar med i fråga om Nursing-studerandes praktikperioder (Substanslärare 1 & 2 2014). Novia har avtal med stadens social- och hälsovårdsverk som har verksamhet inom följande tre områden: hälsovårdsservice, hem- och anstaltvård samt socialarbete och familjeservice (Vasa 2012; Vasa 2013). I denna avhandling aktualiseras familjeservice inom socialsektorn, eftersom Nursing-studerande Lena samt två av hennes klasskamrater utförde sin praktik i psykisk hälsa på Helmi som stöder kvinnliga invandrares integrering i samhället (Lena 2014a). Helmis verksamhet anordnas av Vasa stads familjecenter och bedrivs som samarbete mellan social- och hälsovårdsverket, verket för fostran och utbildning samt fritidsverkets ungdomsavdelning (Socialarbetare 1 2014; Vasa 2014).

Verksamheten på Helmi är inriktad på kvinnor, och de kan även ta sina barn med sig. Desto närmare har målgruppen inte definierats och verksamheten är öppen för alla. Helmi har öppet fem timmar på vardagar och under öppettiderna har klienterna möjlighet att lära sig finska samt få kamratstöd av andra kvinnor som befinner sig i en

likadan livssituation. Tre gånger i veckan håller pensionerade finsklärare lektioner i finska. (Socialarbetare 1 & 2 2014.) Nivån på vilken Helmis klienter befinner sig i finskan varierar och därför hålls det lektioner på tre olika nivåer från nybörjare till mera avancerad nivå (Socialarbetare 1 2014; Lena 2014b, c). Emellanåt kommer det föreläsare till Helmi som pratar om exempelvis hygien, kost eller motion. För övrigt är programmet fritt och kan bestå av till exempel matlagning, bakning eller en utflykt till en badstrand. (Socialarbetare 1 & 2 2014.)

Under ett år kommer det mellan 10 och 15 praktikanter till Helmi. Studerande kommer från olika skolor i Vasa-regionen och våren 2014 praktiserade det för första gången studerande även från Novias Nursing-program där. Samtidigt brukar det tas 3–4 studerande till Helmi, men emellanåt har det varit fem stycken praktikanter där på samma gång. Av Helmis anställda har två av tre utländsk bakgrund och även majoriteten av praktikanterna har utländsk bakgrund. De språkläre som undervisar på Helmi kommer alla ursprungligen från Finland. (Ibid.)

4 SPRÅKLIG PRAXIS INOM UTBILDNINGSPROGRAMMET NURSING

Enligt CIMO:s utredning från år 2009 finns det variation i hur stor andel av studierna som är på engelska i yrkeshögskolornas engelskspråkiga utbildningsprogram. I samband med vissa program finns det inga alternativ och allting utförs på engelska medan man i andra program kan avlägga till och med hela examen på ett annat språk än engelska trots att utbildningsprogrammet är engelskspråkigt. (Garam 2009: 32.) I detta kapitel utreder jag vilken slags språklig praxis kännetecknar studierna inom Novias *Degree Programme in Nursing*. Kapitlet består av fyra avsnitt baserade på den kategorisering som jag tillämpar på mitt material (se 1.3.2). I avsnitt 4.1 presenterar jag den språkliga praxisen som kännetecknar studierna inom Nursing-programmet vid Novia. I 4.2 lägger jag fokus på Nursing-studerandes praktikperioder och utreder praxis som gäller dem i allmänhet. I 4.3 kartlägger jag den språkliga praxisen som kännetecknar kommunikationen under Nursing-studerandes praktikperioder. I avsnitt 4.4 intresserar jag mig för vad som förväntas av praktikanter på Roparnäs och på Helmi. Avslutningsvis sammanfattar jag resultat presenterade i detta kapitel i avsnitt 4.5.

Lundman och Hällgren Graneheim (2012: 188) framhåller att inom den kvalitativa forskningstraditionen finns sanningen i betraktarens ögon. Man ska betrakta omvärlden som komplex, kontextberoende, konstruerad och subjektiv. Därför är det viktigt att se texten som analyseras i sitt sammanhang och med medvetenhet om rådande kultur samt om intervjupersonens personliga historia. Därför presenterar jag kort de intervjuades bakgrund i samband med analysen. Nursing-studerandenas fingerade namn samt deras hemländer finns i tablå 3 nedan.

Tablå 3. Studerandenas namn, hemländer samt deltagande i datainsamlingen

Namn	Hemland	Deltagit i	
		enkätstudie	dagbok
Ada	Sydsudan	x	
Emma	Irland	x	
Kevin	Etiopien		x
Lena	Ryssland	x	x
Sara	Belgien	x	

Som man kan se i tablå 3 har jag valt att kalla de studerande som deltog i studien för Ada, Emma, Kevin, Lena och Sara. I löpande text använder jag deras namn i sin helhet, men i vissa tablåer har jag av utrymmesskäl använt den första bokstaven av deras namn. Ada som kommer från Sydsudan har deltagit i enkätstudien. Också Emma från Irland och Sara från Belgien har svarat på frågeformuläret. Detta betyder att de har tillfrågats brett om studierna inom Nursing-programmet, men de har haft möjlighet att svara endast på de frågorna som finns med i enkäten. Kevin som kommer från Etiopien har skrivit dagbok då han utförde sin praktik på Roparnäs. Lena från Ryssland har svarat på enkäten och därtill förde hon muntlig dagbok då hon praktiserade på Helmi. Lena har gett lov att kombinera hennes anonyma enkätsvar med hennes dagbok.

Också för intervjupersonerna använder jag hela benämningen i löpande text, jag skriver alltså till exempel Substanslärare 1, Språklärare, Socialarbetare 2 eller Avdelningsskötare 3. I exemplen har jag dock förkortat deras kodnamn. Substanslärarna kallar jag kort för SuL1 och SuL2. Språkläraren har jag förkortat för SpL. Socialarbetarna förekommer i exemplen som SoA1 och SoA2. Avdelningsskötarna på Roparnäs kallar jag förkortat för AvS1, AvS2 och AvS3.

4.1 Språklig praxis inom Novias Nursing-program

I detta avsnitt sätter jag på fokus kategorin *språklig praxis i skolan*. Underavsnitten rubriceras enligt underkategorierna för denna kategori, det vill säga *substansundervisning*, *språkundervisning* och *kommunikation*.

4.1.1 Substansundervisning

Substanslärare 1 hade vid tidpunkten för materialinsamlingen arbetat vid Novia i tre år. Före det hade hon utbildat sig till sjukskötare, magister och yrkeslärare samt arbetat 13 år som sjukskötare på sjukhusen i Umeå och Vasa. Till hennes uppgifter hör att undervisa Nursing-studerande i praktiskt sjukskötarjobb samt praktikhandleda dem.

Substanslärare 2 hade vid tidpunkten för intervjuerna varit anställd vid Novia i fem år. Hon hade studerat till sjukskötare, hälsovårdare och företagshälsovårdare samt tagit magisterexamen i hälsovårdsvetenskaper. Som bäst höll hon på att studera till lärare. Innan substanslärare 2 började vid Novia hade hon jobbat som hälsovårdare både i Finland och utomlands. Inom Nursing-programmet är hon timplärare samt praktikhandledare för Nursing-studerande, men emellanåt undervisar såväl hon som Substanslärare 1 även inom det svenska sjukskötprogrammet. Båda substanslärarna konstaterar att undervisningen inom Novias Nursing-program går på engelska. Detta kommer fram i exempel (1) och (2):

- (1) SuL1: Alltså det är engelska går ju undervisningen [...].
- (2) SuL2: I princip så har vi ju undervisning på engelska. Och första läsåret – speciellt första terminen så går ju nog allt på engelska.

Substanslärare 2 betonar i exempel (2) att speciellt i början av studierna går allt på engelska och detta bekräftas i den andra substanslärarintervjun. Också enligt andra årets Nursing-studerande används det engelska hela tiden i undervisningen. Detta kommer fram i enkäten i alla fyra informanternas svar på frågan om vilka språk de använder på lektionerna och hur stor andel av tiden. (se Alitalo 2014: 23–24.)

Enligt Substanslärare 2 skriver Nursing-studerande också alla sina tenter och övningsuppgifter på engelska. Nursing-studerandena är eniga om detta. Alla fyra på enkäten svarade informanter har svarat på frågan om på vilket språk de skriver skriftliga prov samt övningar att de gör det på engelska 100 % av tiden, det vill säga alltid. Såsom man kan se i tablå 4 berättar dock Emma att 50–79 % av tiden använder hon även svenska medan hon skriver prov och övningar. Av de övriga informanterna gör Lena och Sara aldrig det och Ada har inte svarat på frågan. Enligt Alitalos (2014: 19–20) tidigare resultat befinner Emma sig på modersmålsnivån förutom i engelska också i svenska vilket kan vara orsak till att hon använder båda språken i sina skolarbeten. Novia är en svenskspråkig skola och av de intervjuade lärarna har båda svenska som modersmål trots att de undervisar inom det engelskspråkiga Nursing-programmet. Det

kan alltså antas att det inte spelar någon stor roll för dem om en studerande som är bra på svenska hellre vill skriva sina tenter och uppsatser på svenska än på engelska. Man kan även se i tablå 4 att de tre studerande som har svarat på den sista delfrågan använder finska i samband med skriftliga prov och övningar sällan eller aldrig. Lena som berättar att hon gör det ibland, men ändå under 10 % av tiden, har enligt Alitalo (2014: 22) nöjaktiga kunskaper och färdigheter i finska. Att hon också kan finska kan vara orsaken till att hon emellanåt använder också finska även om hon i stort sett skriver sina tenter och skolarbeten på engelska såsom Nursing-studerande enligt Substanslärare 2 brukar göra.

Tablå 4. Språk på vilket prov och övningar skrivs

Skriftliga prov samt övningar skriver jag på							
	100 %	80–99 %	50–79 %	31–49 %	11–30 %	<10 %	Aldrig
engelska	L, E, A, S						
svenska*			E				L, S
finska*						L	E, S

*Ada har inte svarat på frågan

För att få ge medicin och iv-medicin ska Nursing-studerande dock avlägga ett test antingen på svenska eller på finska såsom andra sjukskötarestuderande i Finland gör. Eftersom en tredje part har ansvaret för testet har Novia ingen möjlighet att påverka på vilka språk testet kan göras utan skolan agerar endast som organisatör. Om detta berättar Substanslärare 1 i exempel (3).

- (3) SuL1: Och sedan då de ska som göra, klara de här testerna som till exempel det här för att få ge medicin och iv-medicin så de ska ju klara de där testerna för att få göra det också. Och de finns ju bara på svenska och finska och så. Men det är ingenting som skolan, vi som är organisatör. Eller ja, vi ordnar de här testerna här men att det är som helt en tredje part som står för dem.

I materialet som analyserades i Alitalos (2014: 16, 26; se även 3.4.2 i denna avhandling) kandidatavhandling berättade den ansvariga läraren för Nursing-programmet att lärarna kan ge centrala termer på svenska och på finska i samband med

substansundervisningen. I exempel (2) säger också Substanslärare 2 att undervisningen inom programmet går *i princip* på engelska. Efter första året börjar man enligt båda substanslärarna integrera även övriga språk in i undervisningen, eftersom Nursing-studerande måste lära sig terminologi förutom på engelska även på svenska och finska och kunna utföra samma vårdåtgärder på flera språk. Konkret sker integrering av svenska och/eller finska i undervisningen genom att ge termer på de inhemska språken även om undervisningen i övrigt går på engelska.

- (4) SuL1: [...] så försöker man få in vissa ord att till exempel att jag har som bytt ut. Till exempel säger jag 'koksalt', alltså säger jag inte 'saline' med utan då byter jag ut då att 'att now you give koksalt till patienten'. Alltså att jag byter ut orden i meningen så att det blir- – inte vet jag, jag har ingen språklig liksom erfarenhet men jag tänker att då hör de ju orden och vet när de kommer sen ut i sjukhuset att om nån ber om koksalt så då vet dem i alla fall vad de ska ge.
- (5) SuL2: Till exempel i Basic Nursing att man då som undervisar på engelska men att säger till exempel 'sheet – lakan – lakana' och så vidare att de får liksom litet grund. Man försöker. [...] Vi försöker därför att det är inte bara sen när de kommer på praktik så då är kraven nog det att svenska eller finska.

I exempel (4) och (5) kan man se två olika strategier med hjälp av vilka termer kan integreras i undervisningen. Substanslärare 1 berättar att hon kan ersätta ett engelskspråkigt ord med ett svenskt ord mitt i en engelskspråkig mening. Därigenom får Nursing-studerande en möjlighet att känna till orden som används på sjukhuset. Nya ord anges alltså i en kontext vilket enligt Oxford (1990: 41) kan fungera som en effektiv minnesstrategi för språkinlärare. Substanslärare 2 föredrar att ge samma term på alla tre språk efter varandra. Hon berättar att termerna som ges också skrivs på tavlan för att Nursing-studerande ska ha en möjlighet att se orden och skriva ner dem. Att använda mekaniska tekniker såsom skriva ner nämns också av Oxford (1990: 43) som en minnesteknik som kan hjälpa studerande att komma ihåg ny information. Att ge Nursing-studerande grunder i terminologi inom den egna branschen redan innan de far ut på praktik upplevs som viktigt av båda substanslärarna. Genom termer aktualiseras de

språkliga kraven som praktikplatser ställer även i samband med ämnesundervisningen, påpekar Substanslärare 2.

I samband med praktiska övningar kan svenska integreras i undervisningen genom att lärarna ger studerande ett skriftligt patientcase på svenska. Patientcase ges cirka en vecka på förhand och Nursing-studerande ska läsa och översätta det till lektionen. Om detta berättar Substanslärare 1 i exempel (6). Att översätta text fungerar enligt Oxford (1990: 44–46) som en vanlig inlärningsstrategi bland språkinlärare. Under den kognitiva processen blir studerandena tvungna att arrangera och resonera det nya språket i sina hjärnor via ett språk som de kan från förr (ibid.). En dag under första studieåret brukar substanslärarna även fara med Nursing-gruppen till en bäddavdelning där de under en hel skoldag tar hand om patienter. På så vis får studerandena den första träffen med finländska patienter tillsammans med lärarna, berättar de.

- (6) SuL1: Sen har jag ännu gjort som till andra året till exempel eller jag börjar litet nu redan på på första året också när vi har de här praktiska undervisningar att jag ger till exempel ett patientcase, ett kort patientcase på svenska och de måste översätta det själv.

Kurslitteraturen inom Nursing-programmet är primärt engelskspråkig såväl enligt substanslärarna som enligt studerandena. Av de fyra studerandena som svarade på enkäten anser tre att litteraturen är 100 % på engelska. Den fjärde informanten Sara tycker att kurslitteraturen är 80–99 % engelskspråkig vilket också tyder på att litteraturen för det mesta är på engelska. Substanslärarna nämner inte i sina intervjusvar att Nursing-studerande skulle ha kurslitteratur på svenska, men enligt de flesta studerandena som agerade som informanter har man litteratur också på svenska. Ada bedömer att svenskspråkig litteratur utgör 11–30 % av all kurslitteratur medan Lena och Sara tycker att andelen är <10 %. Enligt Emma har Nursing-studerande inte alls svenskspråkig kurslitteratur. Enligt variation i svaren kan man dra slutsatsen att Nursing-studerande ibland också har en möjlighet att läsa kurslitteratur på svenska, men det är inte vanligt. Antagligen är det inte heller obligatoriskt att läsa den svenskspråkiga litteraturen som eventuellt erbjuds, eftersom lärarna inte nämner den svenskspråkiga

litteraturen som studerandena tänker på. Som man kan se i exempel (7) används inom Nursing även finskspråkig litteratur.

- (7) SuL2: Nå vi använder nog också finska referenser och för att mycket av det här Käypä hoito och sånt så finns ju inte, bara på finska. Och vi försöker nog liksom referera till det också, få dem att bekanta sig med det i alla fall.

Att det bland den litteraturen som används inom Nursing-programmet finns också finskspråkiga referenser förklarar Substanslärare 2 i exempel (7) med att viss litteratur finns bara på finska. Till exempel *God medicinsk praxis* (fi. Käypä hoito), alltså nationella rekommendationer som gäller frågor om finländares hälsa, hälsovård och förebyggande av sjukdomar, är skrivet mest på finska (se *God medicinsk praxis* 2015). För att få studerandena att bekanta sig med även den nationella litteraturen refererar lärarna till den. I enkäten har endast Lena instämt med att det används finskspråkig litteratur inom Nursing-programmet. Enligt hennes svar är andelen finskspråkig kurslitteratur <10 %. Sara anser att de inte alls har finskspråkig litteratur och varken Emma eller Ada har svarat på frågan. Av de svaren som informanterna ger kan man dra slutsatsen att referenser till finskspråkig litteratur finns i liten mån, men att man kan klara kurserna utan att bekanta sig med litteratur på finska. Det erbjuds alltså en möjlighet för studerandena att öva naturligt genom att läsa, något som Oxford (1990: 45) räknar bland kognitiva inlärningsstrategierna, men möjligheten verkar inte användas av alla studerande. Tablå 5 sammanfattar studerandenas svar på frågan om språket i kurslitteraturen.

Tablå 5. Språk på vilket kurslitteratur är skriven

På vilket/vilka språk är kurslitteraturen?							
	100 %	80–99 %	50–79 %	31–49 %	11–30 %	<10 %	Inte alls
på engelska	L, E, A	S					
på svenska					A	L, S	E
på finska*						L	S

*Emma och Ada har inte svarat på frågan.

4.1.2 Språkundervisning

Språkläraren har varit anställd vid Novia sedan skolan grundades år 1998. Hon har alltså arbetat vid Novia lika länge som utbildningsprogrammet Nursing har existerat. Språkläraren är filosofiemagister med finska som huvudämne och svenska som biämne. Hon undervisar Nursing-studerandena i svenska och finska, dock inte varje år. Många gånger har det även varit utomstående som tagit hand om Nursing-studerandenas språkundervisning. Språkläraren bekräftar det som står i läroplanen: Nursing-studerandena har sammanlagt sex studiepoäng svenskundervisning och tre studiepoäng finskundervisning (jfr Novia 2015a). För en studiepoäng har man enligt Språkläraren tolv timmar undervisning i klassrummet, alltså när man räknar i timmar hör 72 timmar svenska och 36 timmar finska till obligatoriska studier inom Nursing-utbildningen.

Båda substanslärarna konstaterar att Språkläraren inte deltar i substansundervisningen på något sätt utan håller separata kurser i språk. Med Nursing-programmets andra språklärare som undervisar studerande i akademisk engelska har man haft samarbete i form av en gemensam uppgift som skulle inlämnas såväl åt substanslärare som åt engelskaläraren. Substanslärare 2 konstaterar dock att samarbetet endast gäller engelska och begränsar sig till den ena uppgiften där studerandena övar akademiskt skrivande.

- (8) SpL: [...] då det är de här korta kurserna så då strävar vi nog till att prata mera. Vi, jag kan, jag har muntliga tenter och inte, inte som på det viset att de ska skriva nåt [...].

Det ordnas inte språkkurser på olika nivåer utan innehållet i de obligatoriska kurserna är samma för hela klassen. I exempel (8) berättar Språkläraren att på språklektionerna strävas det primärt efter att studerandena får möjlighet till muntlig kommunikation. Också tentamen är muntlig och som det kommer fram senare i intervjun bestämmer resultatet i den muntliga tentamen vilket vitsord studerandena får i kursen i svenska och i finska. Även den grupp Nursing-studerande, som Eloranta och Häggman (2012: 28–30) undersökte i sin avhandling pro gradu, hade en muntlig tentamen i slutet av sin kurs i finska, men som Komppa med flera (2014: 8) påpekar definierar inte en nationell

läroplan, utan varje skolorganisation själv, hur de vill genomföra den andraspråkundervisning som hör till yrkeshögskoleexamina.

I Nursing-programmets läroplan (Novia 2015a) stadgas det följande som mål för finskundervisningen: ”The Student [i]s familiar with the main structures of the language and has acquired a basic vocabulary[.]Has a basic understanding iof [sic] spoken Finnish and can use it in simple everyday situations.” Man syftar alltså till att studerandena blir bekanta med språkets struktur och lär sig basordförråd. Därtill ska de nå grunder i att förstå talad finska samt lära sig använda språket i enkla vardagliga situationer. Också Språkläraren berättar att de utgår från abc och övar till exempel alfabetet och uttal på lektionerna. Oxford (1990: 45) kategoriserar formellt övande av ljud och skrivsätt innan man kommer in i kommunikativa situationer i verkliga livet som en kognitiv övningsstrategi för studerande.

- (9) SpL: [...] jag brukar ha då i svenskan då vi har litet mera timmar och de har kanske lärt sig litet då de har varit på Arbis också så då tar vi nog vårdf- – det här svenskan med. Och då får de, en vara i sängen och en är vårdare och då tränar vi på det här att hur frågar då, hur *magen* fungerar.
Nina: Simulerar litet de här situationer?
SpL: Jo. Jo.

På lektioner i svenska tar man med vårdsvenskan och övar patientmöten i simulerade situationer (se exempel 9). Också i läroplanen har man högre mål för svenskundervisningen än för finskundervisningen vilket hänger ihop med att Nursing-studerandena har dubbelt mera timmar i svenska än i finska. Förutom att studerandena når grundförståelsen såväl i tal som i skrift samt blir bekanta med språkets struktur och basordförråd ska de lära sig agera i vardagliga situationer, dokumentera enkla vårdåtgärder samt kommunicera med patienter och kolleger på svenska (se Novia 2015a). Språkläraren berättar att dessa mål nås både genom simulerade vårdsituationer och genom till exempel hörförståelseuppgifter med specifika ord och uttryck. På svensklektioner skrivs det också ner ord mera än på finsklektioner. Eftersom man i båda språken lär sig grunder övas det inte alls dialekter även om de är vanligt förekommande i landskapet Österbotten. Också informanterna i Malkamäkis (2011: 48, 65, 77–78)

studie, det vill säga personal på Vasa centralsjukhus, har märkt detta och upplever att det kan vara utmanande att förstå dialekter. Även om de annars upplever att deras förmåga i de inhemska språken räcker till inom yrkesdomänen har de stött på språksvårigheter i fråga om dialekter (ibid.).

Enligt Språkläraren deltar hela Nursing-klassen samtidigt i språklektionerna, men hon påpekar att klasstorleken inom programmet är liten, högst 12–15 studerande per grupp. Nursing-studerande kan också bli befriade från språkundervisningen. Finländare deltar inte i den andraspråkundervisningen som studerandena med utländsk bakgrund har. Också en studerande med utländsk bakgrund som kan konversera allmänt på svenska eller finska kan tentera bort grundkursen i det språk han kan och bli befriad från undervisningen, berättar Språkläraren. Även om det enligt substanslärarna inte finns kurser som specifikt skulle ha organiserats över språkgränsen, alltså till exempel såväl för Nursing-studerande som för studerande inom det svenska sjukskötprogrammet, finns det vissa Nursing-studerande som läser någon kurs inom det svenska programmet. Dessa studerande använder en metakognitiv inlärningsstrategi som Oxford (1990: 136–139) anser som speciellt viktig, det vill säga de söker möjligheter till övning av det nya språket och ser de svenskspråkiga kurserna som affordans. Förutom i substanskurserna finns det enligt Språkläraren också möjlighet att delta till exempel i finska för svenskspråkiga vårdstuderande, men denna möjlighet har inte använts av Nursing-studerandena än så länge.

Enligt Språkläraren hålls båda språkkurserna i början av Nursing-utbildningen och detta bekräftas i läroplanen (Novia 2015a). Såsom Substanslärare 2 konstaterar är ytterligare språkstudier ett frivilligt val. Substanslärare 1 anser att studerande måste öva också på egen hand och resonerar att hon såväl som andra lärare har en stor roll i att få studerande motiverade att lära sig språken. Förutom att substanslärarna motiverar studerande om och om igen med språkinläringen rekommenderas Nursing-studerande enligt Språkläraren att ta valfria studier i språk. De uppmuntras alltså att läsa de valfria 5 studiepoängen språk i en annan läroanstalt och därefter få kursen godkänd i sina studier vid Novia (se 3.4.2). Därutöver berättar den ansvariga läraren för Nursing-

programmet för studerande om allmänna språkexamina. Ändå förblir det upp till studerande att agera. De kan själva till exempel fästa uppmärksamhet vid sin inläring, sätta mål för inläringen samt söka möjligheter till att öva. Allt detta listar Oxford (1990: 136–140) under metakognitiva språkinlärningsstrategierna.

4.1.3 Kommunikation

I enkäten till Nursing-studerandena frågades om studerandenas språkbruk i olika situationer under skoltiden. När det frågades vilket språk studerandena använder i kommunikation med lärare kom det fram att tre av informanterna använder engelska hela tiden och även den fjärde informanten Emma 80–99 % av tiden. Emma som befinner sig på modersmålsnivån i svenska berättar att hon därtill använder svenska i kommunikationen med lärare 31–49 % av tiden. Av de övriga informanterna använder Lena och Sara som båda befinner sig på nybörjarnivån i svenska aldrig språket i kommunikationen med lärare. Ada har inte svarat på frågan, men eftersom hon säger att hon använder engelska 100 % av tiden i kommunikationen med lärare kan det antas att hon aldrig använder svenska i den situationen. Det frågades också om studerandenas bruk av finska. Det visade sig att tre av informanterna aldrig använder finska i kommunikationen med lärare och det kan antas att inte heller den fjärde informanten Ada gör det. Även här motiveras antagandet med hennes flitiga bruk av engelska. Resultaten ovan nåddes i Alitalos (2014: 23–25) kandidatavhandling och sammanfattas i tablå 6.

Tablå 6. Språk på vilka kommunikation med lärare sker

Med lärare använder jag							
	100 %	80–99 %	50–79 %	31–49 %	11–30 %	<10 %	Aldrig
engelska	S, A, L	E					
svenska*				E			S, L
finska*							S, L, E

*Ada har inte svarat på frågan

Även lärarna inom Nursing-programmet berättar att de använder engelska med Nursing-studerandena, men därtill använder substanslärarna svenska och Språkläraren såväl svenska som finska. Substanslärare 2 som kan flytande franska säger att med studerande från fransktalande områden tenderar hon prata även franska. Lärarna bads inte uppskatta tidsmässigt sin användning av engelska respektive ett annat språk med studerande men såsom Substanslärare 1 berättar i exempel (10) pratar man speciellt i början engelska.

- (10) Hanna: [...] Hur väljer ni då språket då du kommunicerar med Nursing-studerande? Att-
 SuL1: Alltså i början när de börjar här så då är det ju engelska.
 Hanna: Jo.
 SuL1: Det är det. Och det är ju genomgående engelska för det jag märker liksom: svårt att byta språk när du har lärt känna studerande på engelska och sen efter ett och ett halvt år till byta till svenska. Alltså det är liksom att det naturliga pratet är ju då på engelska. Så att det är ganska fast. Sen nu sista året försöker jag ganska mycket prata svenska med dem och skriva svenska mejl och hoppas att de svarar tillbaka på svenska. Och vissa gör det och vissa tenderar att prata engelska.

I exempel (10) påpekar Substanslärare 1 att genom att det pratas engelska i början blir engelska språket för all naturlig kommunikation med Nursing-studerande och det primära kommunikationsspråket förblir genomgående engelska. Mot slutskedet av studierna tar Substanslärare 1 med även svenska språket. Hon pratar svenska samt skriver e-post på svenska till studerande. Även en del studerande börjar i det skedet interagera på svenska med läraren vilket tyder på att de utnyttjar möjligheten till naturligt övande (se Oxford 1990: 45). Andra studerande gör det inte utan de fortsätter använda engelska. Eftersom de Nursing-studerandena som agerar som informanter i denna studie är från andra årskursen kan man inte säga om deras bruk av svenska ökar mot slutet av studietiden. Deras svar överensstämmer dock med det som lärarna berättar om engelska, alltså att kommunikationen primärt sker på engelska.

- (11) Hanna: På vilket språk kommunicerar du då med Nursing-studerande?
SpL: Nå jag försöker så långt det går [...] att kommunicera på det språket som jag undervisar i. Så att är det finska eller svenska. Men det vill nog bli att jag träffar dem i korridoren och de kommer med sina svåra frågor så då måste jag nog ta till engelska. Och nå det är klart, nog hjälper jag till på engelska då de inte förstår nånting på svenska och finska som jag nu har.

Språkläraren berättar att hennes val av språk beror på situationen (se exempel 11). Under lektionerna strävar hon efter att använda det språk som hon håller på att undervisa i, det vill säga svenska eller finska. Om Nursing-studerandena har svårt att förstå vad hon säger byter hon dock till engelska för att hjälpa. Också om studerandena kommer för att fråga något utanför lektionerna brukar Språkläraren använda engelska i stället för de inhemska språken. Språkläraren säger att trots att hon undervisar Nursing-studerande i början av utbildningen kommer många studerande till henne under deras tredje eller fjärde studieår. Då vill studerandena visa vad de har lärt sig under utbildningens gång och diskuterar på svenska eller på finska med Språkläraren.

4.2 Språklig praxis som gäller Nursing-studerandes praktikperioder

I detta avsnitt presenteras resultat angående kategorin *språklig praxis som gäller praktikperioder*. Jag har velat göra skillnad mellan praxis som kännetecknar språkanvändning inom skolkontexten och praxis som kännetecknar Nursing-studerandes praktikperioder, eftersom det i ordnande av praktikperioderna deltar flera parter än i praxisen i skolan då även arbetslivsrepresentanter medverkar. Ytterligare kan praktikperioderna ses som en obligatorisk men ändå fristående del av examen då praktiken i arbetslivet utgör nästan en tredjedel av hela Nursing-utbildningen, det vill säga 60 av 210 studiepoäng (se 3.4.2). I analysen presenterar jag praxisen som aktualiseras före praktikperioders början (4.2.1), praxisen som gäller under praktikperioder (4.2.2) och praxisen som gäller Nursing-studerandes praktikperioder utomlands (4.2.3). Rubriken för underavsnitten motsvarar de underkategorierna som presenteras i tablå 2 i 1.3.2. Inledningsvis presenterar jag arbetslivsrepresentanternas bakgrund nedan.

Avdelningsskötare 1 är född i Sverige, men hon flyttade till Finland som 16-åring. Hon har jobbat på Roparnäs sedan 1985 och är vid tidpunkten för materialinsamlingen ansvarig för tre olika enheter, det vill säga för rehabiliteringshemmet, arbetsterapin och motionen, samt caféet på Roparnäs. De två andra avdelningsskötarna har finländsk bakgrund. Avdelningsskötare 2 kom till Roparnäs som vikarie år 2003. Tre år senare återkom han till sjukskötaruppgifter. Han har nyligen genomgått förmansutbildning och fått anställning som avdelningsskötare på Roparnäs akutavdelning, men redan tidigare arbetade han som biträdande avdelningsskötare. Avdelningsskötare 3 började på Roparnäs år 1983 då hon utförde sin praktik där. Hon har jobbat på centralsjukhusets psykiatriska enhet i decennier och är avdelningsskötare på en rehabiliteringsavdelning.

Socialarbetare 1 är finländare och har tvåspråkig bakgrund. Hon har arbetat som Vasa stads familjecenterkoordinator sedan våren 2013. Socialarbetare 2 kommer från Chile. Vid tidpunkten för intervjun hade hon bott i Finland i fyra och ett halvt år. Hon var praktikant på Helmi på hösten 2013 och fick därefter anställning där. För Lena agerade Socialarbetare 2 som praktikhandledare då hon utförde sin praktik på Helmi.

4.2.1 Praxis före praktik

Enligt substanslärarna arrangeras praktikplatser via skolan då Nursing-studerande ska utföra sin praktik i Vasatrakten. Novia har en praktikkoordinator som anhåller om ett visst antal platser från de organisationer som skolan samarbetar med. Då ser hon i samarbete med Substanslärare 1 vilka platser man fått och vilken Nursing-studerande som skulle passa på vilken avdelning. Studerande kan också ha egna önskemål gällande sina praktikplatser, men det är inte garanterat att deras önskemål kan uppfyllas. Det är även möjligt att utföra praktik utanför Vasatrakten, men vill studerande göra det så måste de själv hitta sina praktikplatser. Båda substanslärarna konstaterar att praktikplatser ordnas på samma sätt såväl åt Nursing-studerande som åt studerande i det svenska sjukskötarprogrammet, alltså den ovannämnda praxisen gäller alla sjukskötarstuderande vid Novia i Vasa. Den enda skillnaden jämfört med finländska studerande är att sjukhusen endast vill ha en Nursing-studerande per avdelning,

eftersom det är mera betungande för dem att ha en praktikant med utländsk bakgrund än att ha en finländsk praktikant, berättar Substanslärare 1. Hon tillägger att studerande efter att ha fått en praktikplats ska fylla i en cv där de berättar om sig själv. Det skickas då till praktikplatsen för att ge förhandskunskaper om studerande innan de far på praktik.

Enligt informanterna ställer praktikplatser språkrav på alla studerande. Substanslärarna nämner att kravet är svenska eller finska vilket också Roparnäs representanter samt Kevin bekräftar. Avdelningsskötare 1 och 2 preciserar att det räcker med antingen svenska eller finska, när det är fråga om en Nursing-studerande så krävs det inte att de kan båda de inhemska språken. Även Avdelningsskötare 3 upplever det som acceptabelt att Nursing-praktikanter har svårt med det ena av de inhemska språken. Såsom Nuolijärvi (2005: 290) påpekar krävs inte heller språklagen att alla som jobbar eller praktiserar på sjukhusen på tvåspråkiga områden ska vara tvåspråkiga. Så länge arbetsgivaren sörjer för att det finns tillräckligt med språkkunnig personal kan patienter hänvisas till sådana anställda som klarar av vårduppgifter även på det andra språket (ibid.). Avdelningsskötare 2 påpekar att kravet om kompetens i ett inhemskt språk dock endast gäller Nursing-studerande. I Vasa sjukvårdsdistrikts (2014) *Språkprogram* står det att förmän ska uppmuntra anställda att använda såväl svenska som finska i patientkontakter och Avdelningsskötare 2 förutsätter att även finländska praktikanter gör det. På Helmi krävs det kompetens i finska av praktikanter, eftersom finska är Helmis verksamhetspråk, berättar socialarbetarna.

För att utreda om Nursing-studerande uppfyller de språkrav som praktikplatserna ställer intervjuas studerande. Substanslärare 1 berättar att intervjuer har varit praxis vid Vasa centralsjukhus från och med januari 2014 vilket betyder att vid tidpunkten för materialinsamlingen var praxisen ännu ny. I exempel (12) berättar Avdelningsskötare 1 att Nursing-studerande förr bara kom till avdelningarna, något som kommer fram även i intervjun av Avdelningsskötare 2. Nu har man dock haft en intervju.

- (12) Nina: Hur väljer ni de här Nursing?
 AvS1: Förr kom dem bara som, vem som nu hade valts hit men i år så har vi haft intervju.
 Nina: Jo. [...] Med dig eller?
 AvS1: Ja. Och sen med, så hade, så var en från centralsjukhuset, från HR-enheterna med också.
 Nina: Frågar ni om språkkunskaperna då?
 AvS1: Vi prata det språk som är, var deras starkare språk [...].

I exempel (12) säger Avdelningsskötare 1 att förutom henne deltog en person från centralsjukhusets HR-enheter i intervjun. Intervjun utfördes på det inhemska språket som studerande var starkare på. På Helmi intervjuas de praktikanterna som kommer dit av Socialarbetare 1. Eftersom språkravet på Helmi är finska har det nyss blivit en praxis att också den intervjun utförs på finska. Förutom den intervjuades förmåga i finska frågas också om modersmål samt vilka övriga språk den intervjuade kan.

Substanslärare 2 påpekar att även om Vasa centralsjukhus och Helmi har som praxis att intervjua Nursing-studerande samt fråga om deras språkförmåga finns det också praktikplatser som inte gör det. Speciellt den första praktiken inom äldrevården görs ofta i hälsocentraler, och där kan studerande få plats utan intervju. I enkäten frågades Nursing-studerande om den första praktiken. Lena och Sara som båda utförde sin praktik på Vasa stadssjukhus berättar i frågeformuläret att de blev tillfrågade om sin språkförmåga. Deras svar på den öppna frågan presenteras i exemplen (13) och (14).

(13) Lena: Asking directly do I speak this language [...].

(14) Sara: Just ask if u spoke either swedish or finnish.

Enligt exemplen (13) och (14) tillfrågades båda studerandena om de kan språket eller alternativt om de talar antingen svenska eller finska. Uppenbarligen har deras svar på frågan varit tillfredsställande, eftersom båda studerandena fick en praktikplats. De övriga informanterna Ada och Emma säger inte lika exakt var de har utfört sin praktik, men Emma var i Kronoby kommun och Ada i "Elderly Home". Dessa praktikplatser har inte frågat om studerandenas språkförmåga. Att man inte har ansett det nödvändigt att fråga om praktikanternas kommunikativa kompetens kan bero på det som

Substanslärare 1 konstaterar, alltså att inom äldreården är språket som behövs enkelt och man kommer långt genom att ha tillägnat sig ett visst basordförråd. I Tehy:s rapport påpekas det därtill att bristen på personal är störst just inom primär- och äldreården och personer med utländsk bakgrund kan hjälpa till med att lindra denna brist (Aalto m.fl. 2013: 9–10). Kanske har man alltså velat ta praktikanter oavsett om de kan de inhemska språken eller inte, eftersom man har velat få extra hjälpande händer. Alternativt har man på praktikplatserna märkt eller vetat utan att fråga att såväl Ada som Emma kan åtminstone ett av språken. Enligt Alitalo (2014: 19–21) befinner Emma sig på modersmålsnivån i svenska och kan därtill finska nöjaktigt. Ada har nöjaktig förmåga i finska och därtill kan hon svenska försvarligt (ibid.).

Innan Nursing-studerande påbörjar sin praktik tas det i skolan upp även vissa sociokulturella aspekter. Substanslärare 2 berättar att lärare försöker betona för studerande vad en finländsk arbetsplats förväntar sig av praktikanter. Det påpekas vikten av att komma i tid samt instrueras att det lönar sig att ha en ödmjuk attityd och medge om man inte kan eller förstår något. Arajärvi (2009: 102) påpekar att ofta behöver personer med utländsk bakgrund extra orientering då de börjar i arbetslivet för att bli medvetna om sina skyldigheter och rättigheter. Att på förhand gå igenom de saker som Substanslärare 2 nämner kan alltså minska kulturella missförstånd senare på praktikplatsen.

4.2.2 Praxis under praktik

Då Nursing-studerande far på praktik agerar såväl Substanslärare 1 som 2 som handledande lärare från skolans sida. Därtill får studerande en handledare från praktikplatsen eller den som praktiserar på Roparnäs rehabiliteringsavdelning får två handledare. Den ena är då från avdelningen och den andra arbetar inom hembesöksverksamheten, berättar Avdelningsskötare 3 (se 3.5.1). Substanslärare 1 konstaterar att de som handleder Nursing-studerande på praktikplatserna förutsätts kunna engelska. Om studeranden är stark på de inhemska språken så räcker det med att handledaren kan lite engelska, men om studeranden behöver mycket språkligt stöd så

ska handledaren kunna bra engelska. Också Avdelningsskötare 2 och 3 från Roparnäs påpekar att då det valdes handledare åt Nursing-studerande fäste man uppmärksamhet på att den valda handledaren kan engelska. Såsom Avdelningsskötare 2 berättar i exempel (15) kollade man även att den valda personen är villig att handleda en studerande som talar engelska vid sidan av svenska som i det här fallet hade anmälts vara praktikantens starkare inhemska språk.

- (15) AvS2: Kyllä me katottiin sillain, että, että niin kun ohjaaja osaa hyvin englantia ja sitä rataa. Ja ja niinku tietenkin, että ohjaajalle sopi se, että ottaisiks sä englanninkielisen tai, tai periaattees ruotsinkielisen opiskelijan.

Substanslärare 2 berättar att den handledande läraren från skolan ansvarar för kontakten med handledaren på fältet samt med den praktiserande Nursing-studeranden. Substanslärare 1 konstaterar att hon har en timme per vecka som resurs för varje studerande när de är ute på praktik. De handledande lärarna besöker praktikplatsen med jämna mellanrum. Om praktikens längd är fem veckor gör läraren två besök medan i fråga om längre praktikperioder besöker läraren platserna flera gånger, berättar Substanslärare 2. I början av praktiken då lärare besöker praktikplatsen för första gången kontrolleras situationen och praktikperiodens målsättningar diskuteras med studeranden samt praktikplatshandledaren. I mitten av praktiken brukar man ha en mellanvärdering, beskriver Substanslärare 1. Det sista besöket då man gör slutvärdering nämns av såväl substanslärarna som alla praktikplatsrepresentanterna. Substanslärare 2 berättar att handledaren på praktikplatsen gör slutvärderingen skriftligt. Dokumentets språk väljs av handledaren och det går lika bra att skriva på engelska, svenska som finska. Man sitter dock även ner och diskuterar praktikperioden muntligt med Nursing-studerandena. Detta görs alltid på engelska, konstaterar hon.

- (16) Nina: Hur planerar ni sen de här eller sätter fast de här målsättningarna? Ni har säkert alltid att det här ska du lära dig under den här.
 SuL1: Jo. Det finns ju i läroplanen.
 Nina: Jaha.
 SuL1: Så att där har vi liksom det här att kurskompetensen *eller ska uppnå på* alla kurser så att det är ju liksom den här huvudkompetensen. Och sedan får nog studeranden bryta ner det själv då så att det är också anpassats till den avdelningen där dem är. [...] så det här generella läromålen om man säger så, de är väldigt allmänna.

Som det kommer fram i exempel (16) står målsättningarna för praktikperioderna i läroplanen, men enligt Substanslärare 1 är de allmänna, eftersom de generella målen också måste anpassas efter avdelningar. Studerande preciserar målsättningarna enligt den avdelning där de praktiserar i samarbete med handledaren på avdelningen, berättar hon. Ett exempel på de generella läromålen kommer fram i Kevins dagbok. Han nämner att målet för praktikperioden i psykisk hälsa var att lära sig mera om psykiska sjukdomar samt om hur man behandlar dem på sjukhus. Speciellt på arbetsterapin kunde man se hurdan vård som finns tillgänglig för patienter vid sidan av medicinering vilket togs hänsyn till då målsättningarna planerades.

Avdelningsskötare 1 berättar att på hennes avdelningar får praktikanter följa med under den första veckan och bilda sig en uppfattning om enheten. Först under andra veckans måndag ska målsättningarna lämnas in och då gås de igenom tillsammans med handledaren. Målsättningarna som Novia har satt upp för Nursing-studerandes praktikperioder gäller endast substans. Några språkliga målsättningar från skolans sida har man enligt Substanslärare 1 inte satt upp (se exempel 17). Detta konstaterar också Avdelningsskötare 2 samt Socialarbetare 1 som inte kan komma på någon språklig målsättning som skulle ha diskuterats med Novias handledande lärare. Att studerande själva formulerar språkliga målsättningar är dock vanligt såväl enligt Substanslärare 2 som Avdelningsskötare 1.

- (17) Nina: Jo-o. Och ni sätter inte fast vissa såna här språkliga målsättningar att under den här praktikperioden ska du lära dig?
 SuL1: Nä, det har inte vi gjort, det har inte vi gjort.

Under de första dagarna får Nursing-studerande orientering på praktikplatserna, men såväl Avdelningsskötare 2 som 3 konstaterar att det är samma slags orientering som ges åt alla oavsett om praktikanten har en finländsk eller en utländsk bakgrund. Att personer med utländsk bakgrund brukar ha större behov av handledning än finländare tas alltså inte i beaktande (se Arajärvi 2009: 88, 102). Avdelningsskötare 3 anser att genom att introducera ger man ändå möjligheten åt praktikanten att klara av sina uppgifter. Om något förblir oklart så kan man alltid fråga. Socialarbetare 2 berättar att det är handledaren som ger orientering samt planerar arbetsuppgifterna åt praktikanten på Helmi. På basis av Kevins dagbok verkar detta gälla även Roparnäs, eftersom han introducerades vid avdelningarna av handledaren som också gav honom de första arbetsuppgifterna.

Enligt alla praktikplatsrepresentanter ger handledare också feedback åt praktikanter. På Helmi sker det skriftligt medan Avdelningsskötare 1 och 3 berättar att respons ges regelbundet i dagliga diskussioner. Om det är problem kan praktikplatserna kontakta Nursing-studerandes handledande lärare vid Novia. Substanslärare 1 berättar att hon också själv brukar ringa till studerande och höra mellanrapport om hur det har gått om hon vet att det har varit något speciellt bekymmer. Även Avdelningsskötare 1 berättar att om det händer något speciellt så diskuteras det direkt med studerande. Om studerandena funderar på någonting så kan de ringa även efter arbetsdagens slut och dela sina bekymmer. Då försöker man göra något för att hjälpa, säger hon.

4.2.3 Praxis som gäller utlandspraktik

Det är även möjligt för Nursing-studerande att utföra praktik utomlands. De flesta gör sin praktik i Finland, berättar Substanslärare 1, men enligt Substanslärare 2 söker en del Nursing-studerande också stipendier och far utomlands eller till sina hemländer på praktik. Första kontakten med praktikplatsen utomlands ska ordnas av studerande själv, alltså praxisen är liknande som i att hitta praktikplats utanför Vasatrakten i Finland. Därefter går Substanslärare 1 samt Novias kontaktperson för internationella kontakter den officiella vägen och tar kontakt med organisationen utomlands, berättar

substanslärarna. Substanslärare 2 berättar att praktiken utomlands måste vara på tre månader. Om Nursing-studerande vill fara utomlands försöker man alltså slå samman flera praktikperioder för att få ihop en sammanhängande praktikperiod.

4.3 Språklig praxis på praktikplatser

I detta avsnitt behandlas kategorin *språklig praxis på praktikplatser*. Rubrikerna i underavsnitten motsvarar inte helt underkategorierna presenterade i tablå 2 i 1.3.2, eftersom jag i 4.3.1 jämför *organisationers språkliga praxis* med *kommunikativ praxis med Nursing-studerande* i stället för att presentera dessa två skilt. I 4.3.2 presenterar jag de resultat som gäller underkategorin *sätt att lösa språkliga utmaningar*.

4.3.1 Språklig praxis

Såsom det står i Vasa sjukvårdsdistrikts (2014) *Språkprogram* är Vasa centralsjukhus ett tvåspråkigt sjukhus. Alla Roparnäs-representanter säger att de använder såväl svenska som finska i sitt jobb. Även Substanslärare 1 som tidigare jobbat på centralsjukhuset konstaterar att där används en blandning av de båda språken. Avdelningsskötare 2 berättar att till exempel rapporter skrivs på svenska eller på finska beroende på skribent. Kevin skriver att man inte ofta hör engelska bland patienter och avdelningsskötarna instämmer i att de flesta patienterna är svensk- eller finskspråkiga. Att tvåspråkigheten gäller såväl i patientkontakter som personal emellan på Vasa centralsjukhus har visats också av Malkamäki (2011: 38–40).

Roparnäs-representanternas uppskattningar av antal utländska patienter varierar, men Avdelningsskötare 1 approximerar att engelska behövs i patientkontakter ett par gånger i månaden. Avdelningsskötare 3 uppskattar att man på rehabiliteringsavdelningen har några patienter per år med utländsk bakgrund och Avdelningsskötare 2 konstaterar kort att engelska behövs väldigt lite i arbetet.

Då det kommer Nursing-praktikanter till arbetsplatser får man från Novia instruktioner att studerande i första hand borde instrueras och handledas på svenska eller på finska. Om det inte fungerar borde man översätta åtminstone all väsentlig information till engelska. Meningen är alltså att använda så mycket svenska och finska som möjligt för att Nursing-studerande skulle få möjligheten att lära sig språk, berättar substanslärarna. Då man frågade om den språkliga praxisen av informanterna fanns det dock variation i den mellan organisationer, avdelningar samt enskilda Nursing-studerande.

Avdelningsskötare 1 berättar att hon använder engelska med Nursing-studerande vilket hon i exempel (18) förklarar med att hon inte hinner förklara saker flera gånger om samtalspartner har svårt att förstå. Därutöver kan hon flytande engelska. Just tidspressen kan styra språkvalet mot engelska framför svenskan och finskan konstateras också i *Undervisnings- och kulturministeriets* (2014: 37) rapport. Även Komppa med flera (2014: 14) beskriver hur många väljer använda engelska i fall det behövs ansträngningar för att kunna kommunicera på finska.

- (18) AvS1: Nä, alltså nog använder vi, ja alltså jag har ju bott fem år i Saudiarabien så att jag, jag är ju flytande på engelska [...] Jag är så lat så jag orkar inte förklara saker jättelänge utan då tar jag det på engelska *direkt*. Och det är bara ren lathet från min sida, ja, jag hinner inte förklara saker hundra gånger. Då jag sir att jag tappar om min farstun när jag berättar första meningen, då frågar jag, då säger jag att då tar vi det på engelska, jag orkar inte. [...]

Senare i intervjun konstaterar Avdelningsskötare 1 att det dock endast är hon som använder engelska med Nursing-studerande. Resten av personalen på hennes avdelningar är svaga på engelska och använder därmed de inhemska språken med praktikanter. Också Avdelningsskötare 3 använder svenska med Nursing-studerande. Hon vill inte använda engelska, eftersom hon inte är bra på det. Hon berättar att även den Nursing-praktikant som nyss var på rehabiliteringsavdelningen var bra på svenska och gjorde sitt bästa att använda svenska med patienter. Det fanns dock patienter som började prata engelska med henne, eftersom de ville utnyttja möjligheten att öva engelska. Det blev alltså språkbad såväl för patienterna som för Nursing-studeranden,

konstaterar Avdelningsskötare 3. Att patienter pratar engelska med Nursing-studerande som själv strävar efter att prata svenska kan anses minska språkinlärningsmöjligheter för studerande. Till exempel Nursing-studerande i Partanens (2012: 58) studie ansåg att de inte får tillräckligt med möjligheter att använda finska, eftersom många byter till engelska efter att ha märkt att de inte kan flytande finska. Om det dock är patients val att prata engelska kan man anse att det är bra kundservice att följa patients språkval oavsett att det hindrar ens egen språkinläring.

Avdelningsskötare 2 konstaterar att han har använt såväl engelska, finska som svenska med Nursing-praktikanter. På akutavdelningen tar man hänsyn till studerandes språkförmåga genom att placera en som kan till exempel svenska bra i en svenskspråkig patientgrupp där man kan vårda på svenska. Han berättar att den ena av de Nursing-studerande som praktiserade på hans avdelning kunde litet av varje språk medan den andra praktikanten använde främst engelska. Han resonerar att eftersom handledaren var bra på engelska var alla ändå nöjda. Att Nursing-studeranden valde använda engelska kan betyda att han inte hade uppnått en sådan nivå i någotdera av de inhemska språken att han skulle ha klarat av arbetet språkligt. Alternativt hade han inte mod att använda språken. Det kommer inte fram i intervjun vilket språk Nursing-studeranden som primärt använde engelska under sin praktik med patienter använde, men enligt Novias linjedragning ska studerande använda svenska eller finska i alla patientkontakter. Om detta inte sker kan Nursing-studerande få underkänt i praktiken på grund av brister i språket, oavsett om de skulle ha klarat av det rent kliniska arbetet bra. (Suomela & Vihonen 2013.) Att använda engelska stöder inte heller inläring av svenska och/eller finska även om önskan är att studerande lär sig så mycket språk som möjligt under praktikperioderna.

- (19) Kevin: I was for the most part eager to say whatever came to my mind in Finnish even though that sometimes would be wrong grammatically.

Kevin berättar såväl i början som i slutet av sin praktik att han för det mesta använde finska, men även engelska på Roparnäs. Svenska använde han inte, eftersom han inte kan det och bad personer att byta till finska eller engelska i fall det blev aktuellt att prata

svenska. Han gjorde sitt bästa i att tala finska och som det kommer fram i exempel (19) använde Kevin finska även då han inte kunde skapa grammatisk korrekta meningar. Klokt risktagande, alltså att man vågar uttrycka sig på det nya språket även om det finns en risk att man gör fel, är enligt Oxford (1990: 142–144) nödvändigt för språkinlärare. Ytterligare är grammatisk korrekthet inte det primära mätinstrumentet då man bedömer kommunikation utan avgörande är om budskapet kan förstås korrekt av samtalspartner (Canale 1983: 4). Kevin nämner att alla kolleger samt flesta patienter pratade i första hand finska med honom vilket talar om att han oftast lyckats förmedla sitt budskap trots språkliga fel.

Då det ändå blev språkliga problem bytte Kevin till engelska vilket också hans handledare samt kolleger gjorde i fall de ansåg att Kevin inte hade förstått dem korrekt. Kevin berättar dessutom att det i mitten av hans praktikperiod hölls en runvandring på Roparnäs sjukhusområde åt alla Nursing-studerande som praktiserade där vid den tidpunkten. Denna rundvandring var på engelska vilket kan bero på att alla Nursing-studerande inte är starka i samma inhemska språk medan man vet att de är vana att lyssna på engelska föreläsningar och alla kan antas förstå det språket.

Som redan tidigare framkom är Helmis verksamhetsspråk finska. Socialarbetare 1 belyser att även om Vasa stad och familjecentret är tvåspråkiga vill man inte blanda samman två språk på Helmi. Till klienter som kommer dit vill ges en möjlighet att lära sig ett språk i taget. Förutom att det talas finska erbjuds det enligt Lena möjlighet att läsa på språket samt delta i spel som går på finska. Också med praktikanter talas det finska, konstaterar Socialarbetare 2, men ibland blir man tvungen att specificera något på engelska.

Lena berättar i sina dagboksanteckningar att hon själv använde engelska i början av praktikperioden medan hon pratade med kolleger eller sin handledare, det vill säga med Socialarbetare 2. Trots detta svarade de henne på finska och försökte på finska förklara vad de menar. Först om hon inte alls förstod bytte de till engelska (se exempel 20).

- (20) Lena: In case of the tutor and colleagues I used mostly English if it was a question *however* they replied in Finnish and if I didn't understand they tried to explain me what they meant, in Finnish. If I didn't understand again they replied in English. With the clients *what go* to the language we used mostly Finnish.

Lena berättar även om den språkliga praxisen med de två övriga Nursing-studerandena som praktiserade samtidigt med henne på Helmi. Den ena kunde litet finska och den andra inte alls. I början tillämpade personalen samma praxis med dem som med Lena, alltså att de pratade först finska, men översatte till engelska efter att ha märkt att praktikanterna inte förstår. Tydligt var detta tidskrävande speciellt då man visste att de två Nursing-studerandena inte var starka på finska, eftersom Lena säger att mot slutet av praktikperioden började personalen genast prata engelska med dem. De försökte alltså inte längre alls interagera på finska utan man tog genast engelska till hjälp.

Med klienterna pratade Lena finska. Även detta kommer fram i exempel (20). Hon berättar vidare att finska var det språk som också klienter använde i allmän kommunikation. Om de råkade ha samma modersmål så kunde de använda detta sinsemellan, men ville de ta alla med i diskussionen så talade de finska. Såsom Kevin nämner Lena att hon gör fel i finska, men hon hoppas ändå att bli förstådd. Enligt Canale (1983: 4) behöver man inte uttrycka sig korrekt för att bli förstådd, alltså även Lena torde kunna interagera framgångsrikt på finska så länge samtalspartner förstår vad som är hennes budskap. Däremot är klokt risktagande nödvändigt för språkinlärare (se Oxford 1990: 142–144). Att Lena inte var den enda icke-modersmålstalare i finska utan även andra på Helmi kämpade med språket upplevde hon som uppmuntrande.

Att det ordnas lektioner i finska på Helmi möjliggjorde att också Lena samt de två övriga Nursing-studerandena hade en möjlighet att delta i formell språkundervisning under sin praktikperiod. Socialarbetare 1 anser att det inte ingår i handledarnas arbetsbild att undervisa praktikanter i språk, men eftersom de har finsklärare i huset så kan dessa undervisa. Lena berättar att hon någon gång diskuterade med läraren även utanför språklektionen. Då kom läraren till henne och började ställa frågor. För att kunna svara på dem behövde Lena förklara på finska vad hon tycker och tänker om

olika saker. Syftet var alltså att öva muntlig interaktion och läraren försökte få henne tala så mycket som möjligt i den informella inlärningsituationen. Att läraren använde detta slags inlärningsmetod uppskattades av Lena.

Om det kommer klienter till Helmi som inte kan finska kan övriga klienter eller personal användas som tolkar, berättar socialarbetarna. Vid tidpunkten då Lena praktiserade där brukade det komma en kvinna med sina två barn som varken kunde finska eller engelska. Kvinnan kunde dock ryska och då Lena har ryska som modersmål hade hon ett gemensamt språk med kvinnan och dennas barn. Hon fick alltså en möjlighet att agera tolk till hela familjen. Lena berättar att hon tolkade åt kvinnan på föreläsningar samt på lektionerna. Förutom att tolka vad läraren sade förklarade Lena finska grammatikregler för henne, något som inte behandlades under lektionstid. Lena tolkade åt kvinnan från två språk. Primärt från finska men om hon inte själv heller förstod vad som sades på finska bad hon talaren att översätta till engelska. Då tolkade hon den engelska översättningen till ryska. Utöver tolkningsuppgiften använde Lena inte ryska under praktikperioden.

Flerspråkig kommunikativ kompetens är en del av den internationella kompetensen som Novia önskar att Nursing-studerande tillägnar sig (se 3.4.2). Genom att Lena fick en möjlighet att tolka kunde hon utnyttja sin internationella kompetens även under praktikperioden. Avdelningsskötare 2 berättar att man på Roparnäs inte använder praktikanter med utländsk bakgrund som tolk. Det beror enligt honom på att det är känsligt att tolka åt en psykisk sjuk patient och därför föredrar man att använda utomstående tolk i fall man har behov av tolkning. Det finns alltså en skillnad i praxisen jämfört med Helmi där klienter är friska, men kanske behöver stöd i att förstå finska. I denna uppgift kan man hjälpa om man bara råkar ha ett gemensamt språk.

Även i enkäten till Nursing-studerande frågades om informanternas språkliga praxis under en praktikperiod. Praktiken som studerandena som svarade på enkäten relaterar till är äldrevårdspraktiken som de utförde ett halvt år före praktikperioden i psykisk hälsa. Jag kartlade den språkliga praxisen genom att fråga vilka språk informanterna

använde med sina kolleger, med patienter samt med patienters anhöriga. Informanterna skulle bedöma hur ofta de använde engelska, svenska och finska. Som svarsalternativ fanns även ”något annat språk” som man kunde specificera själv, men det visade sig att Nursing-studerandena inte hade använt sig av några andra språk. Svarsalternativ på frågan om språkbruk samt informanternas svar sammanfattas i tablå 7.

Tablå 7. Språk som studerande använde under sin äldrevårdspraktik

Med mina kolleger talade jag						
	Dagligen	Flera dagar i veckan	Ca en gång i veckan	Mindre än en gång i veckan	Inte en enda gång under praktikperioden	Kan inte säga
engelska	L, S			A	E	
svenska	E			A, S		L
finska	L, A	S			E	
Med patienter talade jag						
engelska*		L	S			A
svenska	E	L		S	A	
finska*	L, A	S				
Med patienters anhöriga talade jag						
engelska*		L				A, S
svenska	E				A	L, S
finska*	A	L				S

*Emma har inte svarat på frågan

Som man kan se i tablå 7 berättar Lena att under sin äldrevårdspraktik på Vasa stadssjukhus använde hon såväl engelska som finska dagligen i interaktion med kolleger. Hur ofta hon använde svenska kan hon inte säga, men då hon på basis av resultaten i min kandidatavhandling (Alitalo (2014: 22) befinner sig på nybörjarnivån i svenska kan man anta att inte mycket av interaktionen har skett på svenska. Med patienter talade Lena finska dagligen. Därtill använde hon engelska och svenska flera dagar i veckan. Man kan märka att hennes bruk av finska är lika hög såväl med kolleger som med patienter. Däremot har hon minskat sitt bruk av engelska i patientkontakterna samt ökat sitt bruk av svenska även om hon inte är stark på svenska. Med patienters anhöriga har Lena talat såväl engelska som finska flera dagar i veckan. Sara som också praktiserade på Vasa stadssjukhus konstaterar att hon inte talade med patienters

anhöriga under praktikperioden. På basis av hennes kommentar kan man anta att Lena inte heller har kommit i kontakt med anhöriga dagligen och därför har hon inte använt sig av något språk dagligen i samtal med patienters anhöriga. Om sitt bruk av svenska kan Lena inte säga.

I en separat fråga bads informanterna ännu att berätta vilket språk de använde mest i de situationer som presenteras i tablå 7. På den frågan har Lena svarat att med kolleger använde hon mest engelska medan då hon interagerade med patienter eller deras anhöriga använde hon sig primärt av finska. Om man jämför Lenas språkbruk under äldrevårdspraktiken med hennes språkliga praxis under praktiken i psykisk hälsa kan man konstatera att hennes sätt att använda språken inte har ändrat mycket. Även på Helmi pratade Lena mest engelska till sina kolleger, men eftersom de svarade tillbaka på finska blev interaktionen flerspråkig. På Helmi använde hon finska med klienter vilket hon primärt har gjort även i patientkontakterna på stadssjukhuset. Vasa stadssjukhus är dock en tvåspråkig organisation medan på Helmi används endast finska. På stadssjukhuset fanns det alltså behov även för svenska medan ingen på Helmi använde det språket. På Helmi fick Lena en möjlighet att använda också sitt modersmålsryska då hon agerade tolk åt några klienter. På Vasa stadssjukhus kom det inte fram en liknande situation utan Lena talade engelska och finska samt svenska i liten mån under hela praktikperioden.

Sara som också utförde sin äldrevårdspraktik på Vasa stadssjukhus berättar att hon dagligen talade engelska med sina kolleger (se tablå 7). Därtill använde hon finska i interaktionen flera dagar i veckan samt svenska emellanåt, det vill säga mindre än en gång i veckan. Engelska dominerade alltså den språkliga praxisen med kolleger vilket hon också själv konstaterar då det frågades skilt om det mest använda språket med kolleger. I patientkontakter använde Sara finska flera dagar i veckan, men också engelska behövdes i interaktionen cirka en gång i veckan. Mindre än en gång i veckan använde hon svenska. Att Sara använde mest finska i patientkontakterna kommer fram även i den sammanfattande frågan om språkbruket. Om sitt språkbruk med patienters

anhöriga har Sara inte kunnat säga något. Detta motiverar hon med att hon inte talade en enda gång med anhöriga under praktikperioden.

Emma utförde sin äldrevårdspraktik i Kronoby som är en tvåspråkig kommun med svenskspråkig majoritet (se Statsrådets förordning om kommunernas språkliga status åren 2013–2022 § 4). Såsom man kan se i tablå 7 använde hon svenska med sina kolleger dagligen medan engelska eller finska inte användes en enda gång under praktikperioden. Även med patienter och patienters anhöriga talade hon svenska varje dag. Emma har inte bedömt om hon därtill använde engelska eller finska i dessa situationer, men nödvändigtvis har hon inte haft behov till det, eftersom hon i samband med en annan fråga konstaterar att svenska var det enda språket som användes på hennes praktikplats. Ytterligare kan Emma enligt Alitalo (2014: 20) svenska på modersmålsnivå, alltså har hon antagligen inte haft behov av att komplettera sitt språkbruk med engelska eller finska.

Även Adas språkliga praxis under äldrevårdspraktiken kommer fram i tablå 7. Hon berättar att i det äldrevårdshemmet där hon praktiserade använde hon dagligen finska med sina kolleger. Mindre än en gång i veckan hade hon även behov av engelska och svenska. Också med patienter pratade Ada dagligen finska. Svenska behövde hon inte en enda gång under sin praktikperiod. Om hon behövde engelska i patientkontakter kan hon inte säga. Adas språkliga praxis med patienters anhöriga är liknande med praxisen med patienter. Finska talades dagligen, svenska inte en enda gång under praktikperioden och om sitt bruk av engelska kan hon inte säga. Man kan dock dra slutsatsen att för det mesta använde Ada finska under praktiken vilket hon också själv konstaterar i den sammanfattande frågan om språkbruket.

Att man använder ett av eller de båda inhemska språken i allmän kommunikation på praktikplatserna gör att Nursing-studerande under sin praktik ser hur den finländska språkpolitiken förverkligas i verkligheten. På de enspråkiga praktikplatserna på Helmi och i Kronoby har man inte haft behov av mer än ett av språken, men på det tvåspråkiga stadssjukhuset har informanterna kommit i kontakt med såväl svenska som finska. Inte

på någon av arbetsplatserna brukar man använda engelska vilket enligt Komppa med flera (2014: 12) är viktigt att påpeka för studerande på yrkeshögskolornas engelskspråkiga program i ett tidigt skede. Man kan dock märka att med undantag av Emma skiljer sig den språkliga praxisen med Nursing-studerande från språkbruket som gäller de anställda på praktikplatserna. I fråga om alla fem studerandena kan man märka att det inte är båda de inhemska språken utan antingen svenska eller finska som ligger i fokus av deras språkbruk. I många fall används därtill engelska.

4.3.2 Sätt att lösa språkliga utmaningar

När Kevin berättar om sin språkliga praxis under praktikperioden nämner han att då det blev problem med finska bytte han till engelska för att göra sig förstådd. Även de flesta arbetslivsrepresentanterna berättade att de kan tala engelska med Nursing-studerande. I materialet kommer dock fram även alternativa sätt på vilka informanterna har löst språkliga utmaningar än att helt byta språk. Majoriteten av dem sammanfaller med de indirekta och direkta inlärningsstrategierna som definieras av Oxford (1990). Enligt Tarone (via Karjalainen 2011: 69) ligger viljan att lära sig mer om språket till grund för användning av inlärningsstrategierna även om de samtidigt kan hjälpa till i att meddela ett budskap i interaktionen.

(21) *a. how did you solve the language related challenges?*

Kevin: I ask the speaker to say it in a more simpler and precise way.

(22) Lena: [...] sometimes it comes to really strange phrases and I was asking what does it mean and they tried to explain me.

En av de mest använda inlärningsstrategierna som framkommer i materialet är att be om förklaring eller bekräftelse. Den indirekta strategin utnyttjar social interaktion och syftar till att öka inlärares förståelse samtidigt som denna kommer närmare målet han önskar nå. (Se Oxford 1990: 144–145.) I exemplen (21) och (22) berättar Kevin och Lena att då de mötte språkliga utmaningar bad de om hjälp av samtalspartnern. Kevin frågade om samtalspartnern kan säga samma sak enklare medan Lena frågade vad de främmande fraserna betyder. På ett annat ställe i sin dagbok nämner Lena att hon även har bett

samtalspartnern att tala långsammare samt upprepa saker. Detta listas även av Oxford (1990: 146) då hon beskriver vad be om förklaring eller bekräftelse innebär. Lena berättar att hennes kolleger också själva nämnde att de är villiga att stöda Nursing-studerande i deras språkinläring vilket bekräftas av såväl Socialarbetare 1 som handledaren Socialarbetare 2. Att kollegor uttrycker sin villighet att hjälpa till i språkinläringen kan anses uppmuntra den som har utländsk bakgrund att förlita sig till deras hjälp och till exempel ställa frågor. Även Avdelningsskötare 3 berättar att Nursing-studerande på hennes avdelning har använt strategin att be om hjälp med språket vid behov.

- (23) SoA1: Ja sitten on se, että jos joku osaa. Jos se nyt on vaikka joku arabia esimerkiksi, että mikä, niin siihen meillä on N, jonka äidinkieli on – N on siellä töissä. Niin sitten että hei kerro nyt sille, että mikä juttu tää niin kun on. Että jos siellä on joku ihminen, kellä on sama äidinkieli niin sitte käytetään sillain, että se vähän tulkaa ja selventää, et mikä juttu se, se on.

Kevin fick under sin praktikperiod hjälp också av en annan social strategi genom att be om korrigeringar (se Oxford 1990: 147). Strategin användes i interaktionen med vissa kolleger som korrigerade honom genom att upprepa det som han sagt fel på ett rätt sätt. Övriga inlärningsstrategier som rapporteras av informanterna är direkta. En mycket använd kognitiv strategi på Helmi är översättning (se Oxford 1990: 46). Såväl Lena som socialarbetarna nämner strategin flera gånger. Till exempel i exempel (23) berättar Socialarbetare 1 att om det finns någon som kan samma språk som personen som inte förstått så kan denna tolka och förklara vad det är fråga om. Strategin används främst i muntliga kontexter såväl med Nursing-studerandena som med Helmis klienter. Samma strategi används även i skolan då Språkläraren nämner att hon emellanåt kan försöka förklara saker åt en som inte förstår via andra Nursing-studerande.

Såväl Lena som Kevin berättar att de även har använt sig av ordböcker om de inte har vetat vad ett ord betyder. Att utnyttja resurser för att ta emot och sända meddelanden, det vill säga för att kunna interagera, är en kognitiv inlärningsstrategi (Oxford 1990: 46; Karjalainen 2011: 78). Socialarbetare 1 konstaterar att Lena skrev ner alla nya ord hon

tog reda på i ett häfte. Hon utnyttjade alltså minnesstrategin att mekanisk skriva ner för att komma ihåg ny information (Oxford 1990: 37–43).

I fall man mitt i ett samtal märker att ens språkförmåga inte räcker till kan man ta hjälp av den delen av kommunikativa kompetensen som Canale (1983: 10) kallar för strategisk kompetens. Den omfattar olika kommunikationsstrategier med hjälp av vilka begränsningar i den kommunikativa kompetensen kan hanteras (Hammarberg 2014: 38). Till exempel Karjalainen (2011: 67) presenterar i sin taxonomi för kommunikationsstrategier tolv alternativa sätt att övervinna problem i språkproduktion, men bara ett av dessa har använts av informanterna i mitt material. Såväl Socialarbetare 2 som Lena berättar att i fall där Nursing-studerande inte alls har förstått vad de anställda på Helmi säger har man tagit icke-verbal kommunikation till hjälp. Man har alltså förtydligat sitt budskap genom att visa, gestikulera eller rita på papper. Strategin kallas för bruk av icke-språklig handling (ibid.). Även detta är en strategi som också Språkläraren vid behov använder sig av med Nursing-studerande. Samma strategier som Karjalainen (2011: 67) presenterar som kommunikationsstrategier räknas som språkinlärningsstrategier av Oxford (1990: 47–51). Då strategierna i mitt material används av personal som inte strävar efter att lära sig utan att kommunicera framgångsrikt räknar jag icke-språkliga handlingar som kommunikationsstrategier.

Socialarbetare 1 samt Avdelningsskötare 2 har också vidtagit åtgärder för att eliminera språkliga problem med Nursing-studerande. Socialarbetare 1 berättar att hon under rekryteringsintervjuerna märkte brister i Nursing-studerandes språkförmåga, men valde dem ändå och bad dem att öva vissa fraser före praktikperiodens början. Avdelningsskötare 2 säger att till exempel rapporter diskuterades skilt med Nursing-studerande för att säkerställa att de har förstått vad som sagts.

4.4 Förväntningar på praktikanter

Kategorin *förväntningar på praktikanter* består av underkategorierna *arbetsuppgifter* och *delaktighet*, men eftersom underkategorierna är små och hänger tätt ihop med varandra presenterar jag dem i samma avsnitt. På frågan om vilka slags arbetsuppgifter Nursing-studerande får göra under praktikperioderna svarade båda substanslärarna att som blivande sjukskötare får de göra alla slags sjukskötare- och vårduppgifter på såväl inrikes- som utlandspraktik. Att studerande blir förtrogna med arbetsuppgifter som har central betydelse med tanke på yrkesstudierna samt ”med tillämpningen av kunskaper och färdigheter i arbetslivet” anges som mål för praktikperioder även i *Novias examensstadga* (2012 § 11). Också alla de intervjuade arbetslivsrepresentanterna var eniga om att Nursing-studerande får göra allt, det vill säga samma uppgifter som de anställda inom organisationerna gör. I exempel (24) beskrivs hur Avdelningsskötare 1 uttrycker saken, alltså att samma saker krävs av studerande som krävs av personal. I exempel (25) framkommer att också på Helmi gör man allt, oavsett om man kan språket eller inte.

(24) Hanna: [...] vad, vad gör de här praktikanterna då, vilka slags uppgifter de får?

AvS1: Allt. Allt som vårdarna gör. [...] allt som, allt som jag kräver om min personal så kräver jag om studerande också, jag har som, alltså jag har ingen skillnader.

(25) SoA1: Ei, kyllä kaikkia tehdään, osaat sä sitten suomen tai en [...].

Att Nursing-studerande gör allt motiveras av Avdelningsskötare 1 med att dagarna blir långa om man bara får göra vissa saker. Därtill konstaterar Socialarbetare 1 samt Avdelningsskötare 2 att syftet med praktikperioden är att praktikanten under den lär sig och blir bekant med uppgifter samt upplever så mycket som möjligt. Avdelningsskötare 3 berättar att på rehabiliteringsavdelningen gör praktikanterna samma saker som handledaren, antingen på avdelningen eller under hembesök (se 3.5.1). Också Avdelningsskötare 2 säger att handledare och praktikanter har nära samarbete. Att

studerande bekantar sig med arbetsuppgifterna under handledning betonas även i *Novias examensstadga* (2012 § 11).

Vad ”allt” är definieras olika av olika informanter. Avdelningsskötare 2 listar normala rutiner på akutavdelningen såsom att dela medicin och ge injektioner samt att delta i rapporter och i vårddiskussioner med läkare. Avdelningsskötare 1 berättar att utöver de normala rutinerna brukar hon någon gång ta praktikanter med till exempel på ett möte för att visa hur ledarsidan är. Ytterligare kan de göra sådant som den ordinära personalen inte hinner såsom gå på bio med rehabiliteringshemmets patienter. Avdelningsskötare 3 konstaterar att även om Nursing-studerande i princip får göra allt arbetar de inte nätter utan praktikanter gör dagar och kvällar. Kevin som praktiserade på arbetsterapi berättar att i hans uppgifter ingick att diskutera med patienter samt hjälpa dem i deras sysslor genom att till exempel måla eller montera ihop materialbitar. Ytterligare diskuterade han med kolleger om patienters situation samt om deras medicinska bakgrund.

På Helmi är arbetet dagliga sysslor och diskussioner med klienter, berättar Socialarbetare 1. Också i Lenas dagböcker kommer fram att mycket av arbetet var småprat med klienter. Förutom att prata med de vuxna klienterna tog man hänsyn till deras barn genom att till exempel leka med dem. Även att städa utrymmena i slutet av arbetsdagen var en del av arbetsuppgifterna. All detta kan man enligt socialarbetarna göra även om man har brister i språkförmågan. Man behöver inte vara nervös på grund av språket, men målet är att man börjar prata. Emellanåt räcker det även att vara närvarande.

- (26) AvS3: Men att å andra sidan så har vi ganska mycket, att vi gör saker här så att nog kan man få ut, tror jag. Det här diskutera vi, många var av annan åsikt med mig, men jag pratar för min egen åsikt. Jag tror man kan få ut om man är som piggt, intelligent intellekt och har sinnena öppna så fast man inte ens sku förstå så om man sir hela tiden vad som händer och sker, jag tror man ändå lär sig nånting om inte man sover.

I exempel (26) konstaterar också Avdelningsskötare 3 att mycket av sjukskötararbetet är att konkret göra saker. Genom att hela tiden se vad som händer kan man lära sig saker även utan att förstå språket. Hon är alltså av samma åsikt som socialarbetarna i att man kan ha brister i språkförmågan, men efterlyser att man i så fall ska vara pigg och ha sinnena öppna. Hur delaktig man blir och hur mycket man får ut av praktiken är alltså upp till Nursing-studerandes egen attityd, något som också Avdelningsskötare 2 påpekar. Han konstaterar att alla tas emot och personalen förhåller sig neutralt till praktikanter, men det uppskattas om studerande själva genom att vara aktiva visar att de vill lära sig och är på plats för patienternas skull. Öppen och avspänd attityd uppskattas också på Helmi dit socialarbetarna väljer empatiska, varma och orädda personer som är energiska och snabbt ajour med läget.

Trots att alla arbetslivsrepresentanter i mitt material anser att det är lätt att bli delaktig i arbetsgemenskapen finns det bland substanslärarna också olikartade åsikter. Substanslärare 1 konstaterar att hur delaktig man blir beror på avdelningen. Substanslärare 2 håller med henne, men tillägger att en stor roll i delaktigheten spelar också Nursing-studerandes uppförande och beteende.

4.5 Sammanfattning

På basis av informanternas svar kan man konstatera att substansundervisningen inom Nursing-programmet ges på engelska. Även övningsuppgifter och tenter skrivs på engelska med få undantag och majoriteten av kurslitteraturen är engelskspråkig. Efter första studieåret börjar man dock integrera även svenska och finska i undervisningen. Nursing-studerande erbjuds möjligheter att bekanta sig med de inhemska språken genom att de får centrala termer på svenska och finska. Dessutom ges svenskspråkiga patientcase och refereras i någon mån till litteratur på båda de inhemska språken. Även om såväl svenska som finska uppmärksammas tycks betoningen ligga i det svenska språket. Detta konstateras även av Substanslärare 2 som motiverar att man har mera koncentrerat sig på svenska, eftersom Novia är en svenskspråkig skola.

Även om man inom utbildningsdomänen kan klara sig på engelska kan det anses vara väsentligt för Nursing-studerande att kunna klara testen som ger rättigheter att ge medicin. Utan att ha denna rättighet blir det svårt att utöva sjukskötyrket där läkemedelförsörjning hör till de centrala arbetsuppgifterna (se Kela & Komppa 2011). Testen är enligt min uppfattning endast möjligt att avlägga på svenska eller finska i Finland.

Målet för den formella språkundervisningen inom Novias Nursing-utbildning är såväl i svenska som i finska att lära studerande språk som behövs i enkla vardagliga situationer, alltså allmänspråk som man behöver framför allt inom den personliga domänen. I svenska där man har mera undervisningstimmar än i finska kopplar man även språket till arbetslivskontexten vilket betyder att det är fråga om en undervisningsmodell som Kela och Komppa (2011: 174) kallar för *tidigt arbetslivsinriktad modell*. Eftersom språket som lärs in tar intryck av fackspråket kan man anse att i samband med svenskundervisningen berör man yrkesdomänen vid sidan av den personliga domänen.

Man kan också se av språkundervisningspraxisen inom Nursing-programmet att alla språkliga färdigheter som *Skolverket* (2009: 26–27) urskiljer i *Gemensam europeisk referensram för språk* inte sätts i fokus under språklektionerna. Då man strävar efter att tala står muntlig produktion och muntlig interaktion i fokus. Därtill behövs färdigheter i hörförståelse. Färdigheterna läsförståelse och skriftliga färdigheter blir helt förbigångna i finska och även i svenska ingår den skriftliga färdigheten endast i liten mån. Nursing-studerande kan alltså inte anses tillägna sig förmågan att föra skriftliga journalhandlingar i skolkontexten även om *lag om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården* (§ 16) räknar uppgiften till sjukskötares allmänna skyldigheter. Ytterligare kan man konstatera att eftersom en stor del av språkinläringen förblir på Nursing-studerandenas ansvar, motiveras de till det samt uppmuntras att läsa språk även utanför skolan. Om det verkligen gör det är dock upp till de studerande själva.

På basis av lärares och studerandes svar kan man konstatera att kommunikationen inom Nursing-programmet är flerspråkig och sker i varierande mån på såväl engelska, svenska, finska som på övriga språk. Dock visar mina resultat att bruk av engelska dominerar språkanvändningen inom det engelskspråkiga utbildningsprogrammet när det gäller skolkontexten.

Som det visade sig ordnas och fördelas praktikplatserna för Nursing-studerande via Novia i fall de praktiserar i Vasatrakten. Praktiken är även möjlig att utföra annanstans i Finland, men då ska studerande ordna sina praktikplatser själva. Ytterligare framkom att båda de intervjuade praktikplatsorganisationerna ställer språkkrav på Nursing-studerande. På Roparnäs krävs det kompetens i ett av de inhemska språken medan på det finskspråkiga Helmi är kravet förmåga i finska. Enligt informanterna på Roparnäs är språkkravet lägre i fråga om Nursing-studerande än i fråga om finländska studerande vilka man enligt Avdelningsskötare 2 uppmuntrar att använda sig av såväl svenska som finska under praktikperioden.

För att utreda om Nursing-studerandes språkförmåga sammanfaller med de språkliga krav som ställs på praktikanter har man såväl på Vasa centralsjukhus som på Helmi som praxis att intervjua studerande före praktikperiodens början. Enligt Substanslärare 2 gäller praxisen dock inte alla organisationer som Novia samarbetar med. Hon påpekar att till exempel vid hälsocentraler kan man få praktikplats utan språkintervju. Nursing-studerandes enkätsvar visar att två av informanterna blev tillfrågade om sin kompetens i svenska och finska inför praktikperioden medan de två övriga studerandena fick praktikplatsen utan att någon frågade om språkförmåga.

Ytterligare visade mina resultat att Novia har som praxis att ta upp några sociokulturella aspekter inför Nursing-studerandes första praktikperiod. Substanslärare påpekar för studerande vikten av att komma i tid samt uppmuntrar dem att ha en ödmjuk attityd och säga till om de inte förstår. Detta kan antas minska kulturella missförstånd på praktikplatsen.

När Nursing-studerande är på praktik agerar substanslärarna som handledare från skolans sida. Ytterligare får de en handledare på praktikplatsen. Av denna förutsätter Novia kompetens i engelska. Substanslärare besöker praktikplatserna med jämna mellanrum då Nursing-studerande utför sin praktik. Målsättningarna som Novia har satt för Nursing-studerandes praktikperioder är enligt informanterna allmänna och gäller endast substans. Det är dock vanligt förekommande att studerande själva ställer upp också språkliga mål för sig.

Nursing-studerande får samma introduktion på praktikplatserna som finländska praktikanter får. Jag konstaterade att det inte tas i beaktande i praxisen att personer med utländsk bakgrund brukar ha större behov av handledning än finländare (se Arajärvi 2009: 88, 102). Enligt mina resultat får Nursing-studerande sina arbetsuppgifter av sin handledare såväl på Roparnäs som på Helmi. De får också feedback på praktikplatsen och i fall det dyker upp problem kan praktikplatsorganisationerna kontakta studerandes handledande lärare vid Novia.

Förutom i Finland är det möjligt för Nursing-studerande att utföra sin praktik utomlands eller i sina hemländer. Dock är det vanligare att studerande blir kvar i Finland än att de far på utlandspraktik. I fall en studerande vill praktisera utomlands sörjer inte Novia för ordnande av platsen utan en lämplig praktikplats ska hittas av studerande själva.

Hur den språkliga praxisen på praktikplatserna ser ut påverkas av såväl Nursing-studerandes, personals som patienters och klienters språkförmåga. Avdelningsskötare 1 som kan bra engelska börjar tala engelska direkt om hon märker att praktikanten inte förstår henne på de inhemska språken. På Helmi där man är van att interagera med personer med utländsk bakgrund försökte man i början tala finska även åt Nursing-studerande, men efter att kontinuerligt ha varit tvungna att översätta det sagda till engelska började man även där direkt prata engelska till de praktikanter som inte förstod. Avdelningsskötare 2 nämnde att hans språkval beror på Nursing-studerandes val av språk och pratar denna engelska så gör han det också. Däremot konstaterade Avdelningsskötare 3 att hon brukar prata svenska med Nursing-studerande, eftersom

hon är svag på engelska. Även bland övrig personal pratar de som inte är starka på engelska något av de inhemska språken med Nursing-studerande. Avdelningsskötare 3 berättade ytterligare att en del patienter talade engelska med praktikanten trots att denna kunde svenska.

Till Lena pratade socialarbetarna finska på Helmi även om Lena själv använde engelska. Också under äldrevårdspraktiken använde Lena mest engelska, men även finska dagligen i kommunikationen med kolleger. I patientkontakterna däremot talade Lena finska under båda praktikperioderna även om hon vid behov tog engelska till hjälp. Även Sara använde primärt engelska då hon talade med kolleger medan hon i patientkontakterna använde finska framom engelska. Kevin berättade att han använde mest finska i alla situationer, men kunde ta engelska till hjälp vid behov. Ada och Emma använde ett av de inhemska språken i all sin kommunikation med små undantag. Ada föredrog finska och Emma svenska. Ada hade vid tidpunkten för förverkligande av enkäten bott i Finland i fem år och Emma i åtta år, alltså de har hunnit bekanta sig med språken redan före Nursing-utbildningens början. Lena och Sara däremot hade inte bott i landet längre än studierna hade tagit vilket kan förklara det större bruket av engelska jämfört med Ada och Emma. Om Kevin, som inte har svarat på enkäten, har jag inte tillgång till denna information, alltså kan jag inte bedöma hur tiden som han har bott i Finland eventuellt påverkat hans språkbruk.

När Nursing-studerandena stötte på språkliga utmaningar på praktikplatsen var ett sätt att lösa situationen att byta från finska till engelska. Alternativt stödde studerande sig på olika språkinlärningsstrategier som kunde hjälpa dem att meddela budskapet samtidigt som studerande hade en möjlighet att lära sig mera om det nya språket. Det kom fram att Lena och Kevin har bett om förklaringar och bekräftelse när de har varit osäkra. Ytterligare kan de ha bett om korrigeringar av samtalspartner, översatt budskapet samt kollat främmande ord i ordböcker. Lena skriver enligt socialarbetarna även ner alla nya ord som hon stöter på. Praktikplatsrepresentanterna berättade att de också har kommunicerat icke-verbalt med Nursing-studerande om det har blivit en situation där

denna inte annars förstår budskapet. Dessutom har två av praktikplatsrepresentanterna försökt eliminera språkliga utmaningar i förväg.

Enligt lärarna har Nursing-studerande rätt att göra alla slags arbetsuppgifter på praktikplatsen och det är även en förutsättning att praktikanterna deltar i allt arbete i de intervjuade organisationerna. Studerande har nära samarbete med sin handledare och tre av praktikplatsrepresentanterna ansåg att Nursing-studerande kan och ska delta i allt arbete trots att de kan ha brister i sin språkförmåga. En viktigare faktor än språket i fråga om hur mycket man får ut av praktiken eller hur delaktig man blir visade sig vara Nursing-studerandes egen attityd. Dock har även personals attityd på avdelningen betydelse.

5 SLUTDISKUSSION

I denna avhandling pro gradu har jag redogjort för hur Nursing-studerande och deras lärare samt praktikplatsrepresentanter beskriver den språkliga praxisen inom utbildningsprogrammet Nursing. Som material har jag använt intervjuer, dagboksanteckningar samt enkätsvar. Med hjälp av kvalitativ innehållsanalys har jag delat intervju- och dagboksmaterialet i nio kategorier varav fyra har behandlats i denna avhandling. Ytterligare har enkätsvaren analyserats. I detta avslutande kapitel reflekterar jag kring min undersöknings trovärdighet (5.1). Ytterligare återkommer jag till mitt syfte och antaganden i avsnitt 5.2 samt ger förslag till vidare forskning.

5.1 Reflektion kring undersökningens trovärdighet

I denna avhandling har jag studerat hurdan språklig helhet studierna inom Novias utbildningsprogram Nursing utformar. För att kunna utforma en helhetsbild av det studerade fenomenet är såväl Nursing-studerandes, lärares som praktikplatsrepresentanters syn representerade i materialet. Även om jag har studerat Nursing-utbildningen som helhet kan betoningen i min studie anses ligga i studerandes praktikperioder. Detta beror på att betoningen i mitt material ligger på praktikperioderna i och med att det såväl i alla sju intervjuerna som i de två dagböckerna samt i delar av enkäten frågas om praktik. Om praxisen i skolan har frågats i de tre lärarintervjuerna samt i enkäten som fyra studerande svarade på. Även om cirka en tredjedel av Nursing-examen utförs ute i arbetslivet har man inte tidigare utrett fenomenet Nursing ur praktikplatssynvinkel.

Materialet i undersökningen har samlats in med hjälp av olika metoder och i flera skeden vilket påverkar resultat. Enkäten till Nursing-studerande som skapades först påverkade planeringen av de senare faserna med intervjufrågor till lärarna och praktikplatsrepresentanterna samt dagboksuppdrag till studerandena. På basis av enkäten kunde vi ställa preciserade frågor till informanterna i de senare

materialinsamlingsfaserna om något hade blivit oklart samt fråga ytterligare om sådana aspekter som hade visat sig vara speciellt intressanta att undersöka. Därigenom kunde vi komplettera materialet och sträva efter att skapa en mer omfattande bild av Nursing-programmet än det skulle ha varit möjligt att få om mindre material hade samlats in.

Å andra sidan gjorde de olika materialinsamlingsfaserna att jag i analysen inte alltid kunde jämföra hur de olika informanterna ser på samma aspekter. Snarare blev jag tvungen att bygga upp en helhet på basis av vad de olika aktörerna berättade om fenomenet Nursing. Detta slags arbetssätt kan anses vara typiskt för fallstudier där man strävar efter att skapa en helhetsbild av det studerade fenomenet (Patel & Davidson 2012: 56).

Även om jag i innehållsanalysprocessen hade valt att fokusera på det manifesta innehållet i texten, blev jag tvungen att öka graden av tolkning då jag behandlade de enkätsvar som Nursing-studerandena hade gett. Jag blev tvungen att ta ett steg mot det latent innehåll, eftersom frågorna i enkäten för det mesta hade ställts som slutna frågor och studerande saknade möjligheten att motivera sina svar. Genom att jämföra deras svar med varandra samt tolka dem mot informationen som jag hade tillgänglig om studerandes bakgrund utformade jag mig en uppfattning om hur svaren kan förstås. Att det är fråga om mina egna funderingar har tydliggjorts även för läsaren under analysprocessen. Däremot hade informanterna i de delarna av materialet som jag utförde innehållsanalysen på, det vill säga i intervjuerna samt i dagböckerna, motiverat sina svar själva samtidigt som de gav dem. Det förblev alltså inte mycket utrymme för mig som forskare att göra mina egna tolkningar. Däremot blev det möjligt att hålla sig till textens manifesta innehåll i större grad än i fråga om enkätsvaren.

Att ta hänsyn till kontexten i texten där något har blivit sagt är enligt Lundman och Hällgren Graneheim (2012: 189) viktigt under hela innehållsanalysprocessen. Å ena sidan ska man i sina tolkningar ta i beaktande den kunskap som man har om informanterna vilket i min studie har betytt till exempel kunskap om informanternas språkförmåga. Å andra sidan ska man behålla texten i sitt sammanhang under hela

innehållsanalysprocessen samt i beskrivningen av resultat. (Se *ibid.*) Därför har jag vid behov återkommit till den kontext där ett yttrande har blivit sagt både medan jag skapade kategorierna och medan jag analyserade materialet. På så sätt har jag kunnat säkerställa att mina tolkningar har blivit korrekta.

Något som också påverkar undersökningens giltighet är enligt Hällgren Graneheim och Lundman (2004: 110) hur man lyckas utföra innehållsanalysen, det vill säga om man lyckas välja lagom stora meningsenheter samt kondensera och koda dem så att det centrala innehållet bevaras. Som forskare hade jag inte tidigare erfarenhet av kvalitativ innehållsanalys som forskningsmetod, men jag upplever att ha lyckats utföra analysen så att allt centralt innehåll kunde beaktas. Några gånger märkte jag i samband med kondenseringen att den valda meningsenheten inte gick att koda utan att något väsentligt faller bort. I dessa fall omformulerade jag den tänkta meningsenheten till två mindre meningsenheter vilka jag kondenserade och kodade skilt. På så vis ökade jag giltigheten av forskningsresultaten.

Utöver att informanterna i denna studie representerar olika synvinklar till det studerade fenomenet, det vill säga studerande, lärare samt praktikplatser respektive arbetslivet, skapar de en heterogen grupp vad gäller till exempel kön och modersmål. De kan alltså anses erbjuda information utifrån varierande erfarenheter vilket kan anses öka studiens giltighet inom den kvalitativa innehållsanalystraditionen (se Hällgren Graneheim & Lundman 2004: 109–110; Lundman och Hällgren Graneheim 2012: 198). Ändå fanns det också likheter mellan informanterna då alla deltagande Nursing-studerande var från samma årskurs och tre av fyra arbetslivsrepresentanter representerade samma praktikplats. Genom att ha studerande från flera årskurser eller från flera praktikplatser skulle jag ha kunnat öka variationen inom informantgruppen, men som forskare hade jag ingen möjlighet att påverka vilka som blev mina informanter. Alla informanters uppgifter har fåtts via den ansvariga läraren för Nursing-programmet och jag förlitar mig på att hon har gjort sitt bästa i att bedöma vilka som skulle vara de mest lämpliga personerna att delta i *Case Novia*.

Materialet som samlades in för denna avhandling kan anses erbjuda omfattande information om utbildningsprogrammet Nursing. Med hjälp av det som de tre till fem informanterna per informantgrupp rapporterade om det studerade fenomenet kan en mångsidig helhetsbild av Novias Nursing-program skapas. Även om man enligt Hällgren Graneheim och Lundman (2004: 107) samt Lundman och Hällgren Graneheim (2012: 191) inte får exkludera något ur innehållsanalysen som svarar mot undersökningens syfte blev jag av utrymmesskäl tvungen att begränsa andelen material som kan behandlas i en avhandling pro gradu. Med hjälp av forskningsfrågorna har jag specificerat syftet och begränsat den språkliga helheten inom Novias Nursing-program att omfatta de aspekter som har med den språkliga praxisen inom skolkontexten eller på praktikplatserna att göra (jfr 1.3.2 & 1.1). När man i en senare, mer omfattande studie tar med de fem kategorierna som nu har exkluderats kan aspekterna som presenteras i denna avhandling anses ge viktig bakgrundsinformation (se 1.3.2).

Nursing-studerande utbildas för närvarande vid nio finländska yrkeshögskolor (Studieinfo.fi 2015c). Eftersom Novia är en svenskspråkig skola kan man inte generalisera den språkliga praxisen som realiseras i denna avhandling att gälla Nursing-programmen i de övriga yrkeshögskolorna bland vilka endast en annan skola är svensk. Utöver språket i skolan påverkar landskapets regionala språkfördelning studerandes behov av att lära sig svenska och/eller finska vilket för sin del påverkar överförbarheten av mina forskningsresultat. På finskspråkiga områden har man antagligen inte lika stort behov av svenska språket som i Österbotten, men på de övriga tvåspråkiga områdena i Finland måste man ta i beaktande lagstiftningen om två likvärda nationalspråk i lika hög grad som i Vasa.

Även de informanter som deltog i denna undersökning kan anses ha påverkat överförbarheten av mina studieresultat. Hur de har gjort det ska enligt Patel och Davidson (2012: 56–57) diskuteras skilt i varje fallstudie. Eftersom enheten för Nursing vid Novia är liten antar jag att man skulle ha fått en likartad uppfattning om den språkliga praxisen inom enheten om man skulle ha frågat andra studerande eller lärare. Däremot antar jag att det finns större skillnader i den språkliga praxisen praktikplatser

emellan. Skulle man ha valt andra informanter än de från Roparnäs och Helmi skulle den praxisen som jag presenterade eventuellt ha utformats annorlunda. Att resultat inte går att generalisera kan dock inte anses påverka trovärdigheten av denna studie, eftersom meningen med fallstudierna är att forska ett fenomen såsom en avgränsad grupp ser på det (se *ibid.*).

En ytterligare aspekt som jag vill problematisera är frågeställningen i de enkätfrågor där informanterna bads i procent bedöma hur stor andel i en viss situation består av att använda engelska respektive svenska eller finska. Som man kan se i tablåerna 4, 5 och 6 frågades det om bruk av flera olika språk under en huvudfråga, men svarsalternativ i procent var samma upprepade gånger (se 4.1.1 & 4.1.3). Frågeställningen har lett till att när man räknar ihop totaltiden under vilken en informant använder olika språk kan summan bli över 150 %. Studerandena har alltså tolkat frågan så att om de använder ett språk hela tiden använder de det 100 % av tiden. Övriga språk som informanterna använder har de räknat utanför den totaltiden de brukar det mest använda språket. Meningen med att ange svarsalternativen som procenttal var att undvika varierande slags tolkningar av svarsalternativ såsom ”ofta” och ”ibland”, men på basis av resultaten kan man konstatera att även det nu använda frågeställningssättet lämnar utrymme för tolkning.

5.2 Diskussion om resultaten

Syftet med denna avhandling pro gradu har varit att utreda hurdan språklig helhet studierna inom Novias utbildningsprogram Nursing bildar tillsammans med till studierna hörande praktikperioder. Som hjälp i att nå syftet har jag haft två forskningsfrågor varav den ena har delats in i två mindre delfrågor. I den första av frågorna har jag intresserat mig för vilken slags språklig praxis som kännetecknar Nursing-utbildningen vid Novia medan den språkliga praxisen under studerandes praktikperioder har satts i fokus i den andra frågan. Mera specifikt har jag under den andra forskningsfrågan studerat vilka allmänna principer som gäller i fråga om Nursing-

studerandes praktikperioder samt vilken slags praktikplatspecifik språklig praxis kan identifieras inom Nursing-utbildningen.

Jag antog att såsom Nursing-studerandena rapporterar även lärarna att det primära kommunikationsspråket inom utbildningsprogrammet är engelska. Detta stämde. Substansundervisningen sker på engelska och också de övningsuppgifter och tentamina som Novia står för är engelskspråkiga. Lärarna nämnde att engelska också är det naturliga kommunikationsspråket mellan lärare och studerande. Dock visade mina resultat att även svenska och finska integreras i utbildningen. Språkundervisningen sker primärt på de inhemska språken. Därutöver kan språken integreras i substansundervisningen med olika medel.

Ytterligare antog jag att Nursing-studerande använder svenska och finska språken under sina praktikperioder. Detta visade sig stämma delvis. Två av studerandena använder ett av de inhemska språken i nästan all kommunikation på praktikplatsen. Ena studerande använder primärt finska i all kommunikation, men kan ta engelska till hjälp vid behov. De två övriga studerandenas språkliga praxis beror på situationen. Med kolleger använder de helst engelska medan finska är det primära kommunikationsspråket i patientkontaktarna.

Det kom också fram att de båda studerade organisationerna ställer språkkrav på Nursing-studerande. För att kunna utföra praktik på arbetsplatserna ska studerande med utländsk bakgrund kunna ett av de inhemska språken. Innan studerande inleder sin praktikperiod testas språket. Utöver studerandes egna språkliga val påverkar såväl personals som patienters och klienters språkliga praxis val av språk för kommunikationen under Nursing-studerandes praktikperioder.

Mitt tredje antagande gällde användning av språkinlärningsstrategier. Jag antog att den språkliga praxisen som Nursing-studerande blir delaktiga av inom Nursing-programmet erbjuder dem möjligheter till användning av olika språkinlärningsstrategier. Det visade sig vara rätt. Sammanlagt tio av de 62 språkinlärningsstrategierna som presenteras av

Oxford (1990) kunde urskiljas via informanternas beskrivningar i den språkliga helheten som Novias Nursing-program bildar. Sex av dem kunde identifieras från det som lärarna berättade om den språkliga praxisen under skoltiden. Det visade sig att termer på studerandenas andraspråk anges i en kontext vilket kan hjälpa till att memorera dem. Ytterligare erbjuds det möjligheter till att skriva ner nya ord, översätta texter samt öva naturligt genom att läsa litteratur eller interagera med lärare på de inhemska språken. På språklektionerna övas det formellt till exempel uttal av alfabetet. Vissa Nursing-studerande som söker möjligheter på naturlig övning konstaterades även se kurserna inom Novias svenska sjukskötprogram som affordans.

Ytterligare fyra språkinlärningsstrategier som inte aktualiserades i skolkontexten hade använts av studerandena under praktikperioderna. Genom klokt risktagande hade de vågat uttrycka sig även om risken för att göra grammatiska fel fanns. Nursing-studerandena hade också bett om förklaring eller bekräftelse om de inte förstått något. Ytterligare hade en Nursing-studerande blivit korrigerad då han gjorde fel. Även ordböcker hade använts som resurs av de dagboksförande studerandena då de saknade stöd i att ta emot eller sända ett meddelande i interaktionen. Det visade sig att språkinlärningsstrategierna på praktikplatserna användes utöver i syfte att lära sig också i syfte att lösa språkliga utmaningar.

I vidare forskning kunde man studera de fem kategorierna (51 % av alla skapade koder) i mitt material som nu av utrymmesskäl har exkluderats. Man skulle alltså kunna ta reda på till exempel hurdana utmaningar och möjligheter informanterna ser i praxisen inom Novias Nursing-program samt redogöra för deras tankar kring studerandes framtida rekrytering. Ett ytterligare intressant tema som kunde undersökas är hur Nursing-studerande utnyttjar skolans flerspråkiga praxis i sin språkinläring, det vill säga om de till exempel lär sig de svenska och finska termerna som ges i samband med substansundervisningen vid Novia.

LITTERATUR

Intervjuer och dagböcker

Avdelningsskötare 1 (2014), rehabiliteringshem, arbetsterapi, motion & café. Vasa centralsjukhus psykiatriska enhet i Roparnäs. Intervju, Roparnäs 16.5.2014.

Avdelningsskötare 2 (2014), akutavdelning 2. Vasa centralsjukhus psykiatriska enhet i Roparnäs. Intervju, Roparnäs 22.5.2014.

Avdelningsskötare 3 (2014), rehabiliteringsavdelning 6. Vasa centralsjukhus psykiatriska enhet i Roparnäs. Intervju, Roparnäs 22.5.2014.

Kevin (2014a), Nursing-studerande. Novia Seriegatan. Skriftlig dagbok, Vasa 17.3.2014.

Kevin (2014b), Nursing-studerande. Novia Seriegatan. Skriftlig dagbok, Vasa 4.4.2014.

Kevin (2014c), Nursing-studerande. Novia Seriegatan. Skriftlig dagbok, Vasa 18.4.2014.

Lena (2014a), Nursing-studerande. Novia Seriegatan. Muntlig dagbok, Vasa 17.3.2014.

Lena (2014b), Nursing-studerande. Novia Seriegatan. Muntlig dagbok, Vasa 2.4.2014.

Lena (2014c), Nursing-studerande. Novia Seriegatan. Muntlig dagbok, Vasa 18.4.2014.

Socialarbetare 1 (2014), familjecenterkoordinator. Vasa stad. Intervju, Kultsa 12.5.2014.

Socialarbetare 2 (2014), anställd på Helmi. Vasa stad. Intervju, Kultsa 12.5.2014.

Språklärare (2014), yrkeshögskolan Novia. Novia Seriegatan. Intervju, Novia 21.5.2014.

Substanslärare 1 (2014), Degree Programme in Nursing. Novia Seriegatan. Intervju, Novia 19.5.2014.

Substanslärare 2 (2014), Degree Programme in Nursing. Novia Seriegatan. Intervju, Novia 2.6.2014.

Litteratur

- Aalto, Anna-Mari, Marko Elovainio, Tarja Heponiemi, Laura Hietapakka, Hannamaria Kuusio & Riikka Lämsä (2013). *Ulkomaalaistaustaiset lääkärit ja hoitajat suomalaisessa terveydenhuollossa. Haasteet ja mahdollisuudet* [online]. Raportti 7/2013. Tampere: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos [Citerat 9.6.2015]. Tillgänglig: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104416/URN_ISBN_978-952-245-857-5.pdf?sequence=1
- Abrahamsson, Niclas (2009). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Alitalo, Hanna (2014). *Case Novia – en pilotstudie. Nursing-studerandes språkliga praxis ur språkstrategiskt perspektiv*. Opublicerad kandidatavhandling i svenska språket. Vasa Universitet.
- Arajärvi, Pentti (2009). *Maahanmuuttajien työllistyminen ja kannustinloukut* [online]. Sisäasiainministeriön julkaisuja 2/2009. Helsinki [Citerat 5.4.2015]. Tillgänglig: <http://www.intermin.fi/julkaisu/022009?docID=24940>
- Arbets- och näringsministeriet (2012). *Sosiaali- ja terveystjänsternas arbetsmarknadssituation* [online]. [Citerat 21.4.2015]. Tillgänglig: http://www.tem.fi/ajankohtaista/vireilla/strategiset_ohjelmat_ja_karkihankkeet/hyvinvointiohjelma_-_hyva/ajankohtaista_hyva-ohjelmasta/2012/sosiaali-_ja_terveystjansternas_tyovoiman_saataavuus_huolena.107706.news
- BiLingCo (2014). *Bilingualism and Communication in Organizations*, BiLingCo [online]. [Citerat 2.10.2014]. Tillgänglig: <http://www.uva.fi/fi/research/groups/management/bilingo/>
- Bryman, Alan (2012). *Social Research Methods*. 4:e upplagan. New York: Oxford University Press.
- Canale, Michael (1983). From communicative competence to communicative language pedagogy. I: Jack Richards & Richard Schmidt (ed.). *Language and Communication*. Applied Linguistics and Language Study. New York: Longman. 2–27.
- Case Novia (2013). *Case Novia – Språkstrategiskt perspektiv på det mångkulturella i finländsk yrkesinriktad studiekontext inom hälsobranschen*. Opublicerad forskningsplan för projektet.
- Center for International Mobility (2015). *Study in Finland. Where to study?* [online]. [Citerat 1.3.2015]. Tillgänglig: http://www.studyinfinland.fi/where_to_study

- Eloranta, Johanna & Janica Häggman (2012). *Puheen funktiot alkeisoppijan tuotoksessa. Tarkastelussa kakkoskieliset sairaanhoitajaopiskelijat* [online]. Opublicerad avhandling pro gradu i finska språket. Jyväskylän yliopisto, [Citerat 2.4.2015]. Tillgänglig: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38509/URN%3ANBN%3AFi%3Ajyu-201209102362.pdf?sequence=1>
- Finlands grundlag 11.6.1999/731 [online]. [Citerat 12.1.2015]. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Focis (2009). *Suomen kielen tulevaisuus. Kielipoliittinen toimintaohjelma*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Garam, Irma (2009). *Vieraskieliset tutkinto-ohjelmat suomalaisissa korkeakouluissa* [online]. Kansainvälisen yhteistyön ja liikkuvuuden keskus CIMO, [Citerat 28.2.2015]. Tillgänglig: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15461_vieraskieliset_tutkinnot.pdf
- God medicinsk praxis (2015). *God medicinsk praxis (Käypä hoito)* [online]. [Citerat 4.6.2015]. Tillgänglig: <http://www.kaypahoito.fi/web/svenska/kaypa-hoito>
- Granskär, Monica & Birgitta Höglund-Nielsen (2012). Om författarna. I: Monica Granskär & Birgitta Höglund-Nielsen (red.). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård. 2:a upplagan*. Lund: Studentlitteratur. 11–14.
- Hammarberg, Björn (2014). Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. 27–84.
- Hiidenmaa, Pirjo (2005). Näkökulmia yleiskieleen. *Kielikello* [online]. 4 [Citerat 23.3.2015], Tillgänglig: <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1601>
- Hinkka, Ida (2015). *Kansalaissäesitykset maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa* [online]. Opublicerad avhandling pro gradu i samhällspolitik. Jyväskylän yliopisto, [Citerat 13.7.2015]. Tillgänglig: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46428/URN%3ANBN%3AFi%3Ajyu201506272461.pdf?sequence=1>
- Huhta, Marjatta (2005). Eurooppalainen kielipolitiikka ja kielitaitovarannon kehittyminen. I: Marjut Johansson & Riitta Pyykkö (toim.). *Monikielinen Eurooppa. Kielipolitiikkaa ja käytäntöä*. Tampere: Gaudeamus. 98–114.

- Hällgren Graneheim, Ulla & Berit Lundman (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* [online]. 24:2 [citerat 7.1.2015], 105–112. Tillgänglig: http://202.28.25.163/mis/download/course/lec_566823_Graneheim%20-%20Jan%2025.pdf
- Hällström-Reijonen, Charlotta af (2012). *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till idag* [online]. Nordica Helsingiensia 28. Helsingfors: Unigrafia. [Citerat 29.3.2015]. Tillgänglig: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28954/finlandi.pdf?sequence=1>
- Hälsa- och sjukvårdsråd 30.12.2010/1326 [online]. [Citerat 13.1.2015]. Tillgänglig: [http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20101326?search\[type\]=pika&search\[pika\]=h%C3%A4lsa-och%20sjukv%C3%A5rdsr%C3%A5d](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20101326?search[type]=pika&search[pika]=h%C3%A4lsa-och%20sjukv%C3%A5rdsr%C3%A5d)
- Iisa, Katariina & Aino Piehl (1992). *Virkakielestä kaikkeen kieleen*. Helsinki: VAPK-kustannus.
- Johansson, Marjut, Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö (2011). Johdanto – Työelämän kielimaisema asiantuntijatyössä. I: Marjut Johansson, Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö (toim.). *Kieli työssä. Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 10–23.
- Johansson, Marjut & Riitta Pyykkö (2005). Johdanto: monikielisyys ja kielipolitiikka. I: Marjut Johansson & Riitta Pyykkö (toim.). *Monikielinen Eurooppa. Kielipolitiikka ja käytäntöä*. Tampere: Gaudeamus. 9–26
- Jäppinen, Tuula (2010). Suomi (S2) korkeakoulutettujen työssä – Millainen kielitaito riittää? [online]. I: Mikael Garant & Mirja Kinnunen (toim.). *AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia nro 2*. [Citerat 5.11.2014]. 4–16. Tillgänglig: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/3872/3654>
- Karjalainen, Katri (2011). *Interaktion som mål och medel i FinTandem. Strategier och orientering vid problem i språkproduktion* [online]. Acta Wasaensia Nr 244. Språkvetenskap 43. Vasa: Universitas Wasaensis, [Citerat 21.1.2015]. Tillgänglig: http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-354-7.pdf
- Kela, Maria & Johanna Komppa (2011). Sairaanhoidajan työkieli – yleiskieltä vai ammattikieltä? Funktionaalinen näkökulma ammattikielen oppimiseen toisella kielellä. *Puhe ja kieli* [online]. 31:4 [citerat 20.2.2014], 173–192. Tillgänglig: <http://ojs.tsv.fi/index.php/pk/article/view/4752/4470>
- KIEPO (2007). *Kielikoulutuspoliittinen projekti KIEPO* [online]. [Citerat 20.1.2014]. Tillgänglig: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/tavoitteet>

- Komppa, Johanna, Tuula Jäppinen, Marja Herva & Taija Hämäläinen (2014). *Korkeakoulujen ammatilliset suomi toisena kielenä –viitekehykset* [online]. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Aatos-artikkelit 16. [Citerat 2.3.2015]. Tillgänglig: http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/AATOS/PDF/METROPOLIA_AATOS_16.pdf
- Koponen, Eija-Leena (2015). *Sosiaali- ja terveystalouden työvoiman riittävyys nyt ja tulevaisuudessa* [online]. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. TEM-raportteja 13/2015. [Citerat 4.5.2015]. Tillgänglig: http://www.tem.fi/files/42288/TEMraportti_13_2015_web_27022015.pdf
- Lag om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården 28.6.1994/559 [online]. [Citerat 13.1.2015]. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1994/19940559>
- Lainio, Jarmo (2008). Tvåspråkighet och språkkontakter i Sverige – gammalt fenomen, nya utvecklingar. I: Eva Sundgren (red.). *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber. 258–309.
- Lier, Leo van (2000). From input to affordance: Social-interactive learning from an ecological perspective. I: James Lantolf (ed.). *Sociocultural Theory and Second Language Learning*. Oxford: Oxford University Press. 245–259.
- Lundman, Berit & Ulla Hällgren Graneheim (2012). Kvalitativ innehållsanalys. I: Monica Granskär & Birgitta Höglund-Nielsen (red.). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. 2:a upplagan. Lund: Studentlitteratur. 187–201.
- Malkamäki, Anni (2011). *En studie av tvåspråkig praxis hos individer på två avdelningar vid Vasa centralsjukhus* [online]. Opublicerad avhandling pro gradu i nordiska språk. Vasa universitet, [Citerat 14.7.2015]. Tillgänglig: <http://www.tritonia.fi/fi/e-opinnaytteet/tiivistelma/4554/En+studie+av+tv%C3%A5spr%C3%A5kig+praxis+hos+individer+p%C3%A5+tv%C3%A5+avdelningar+vid+Vasa+centralsjukhus>
- Nationalspråkstrategi (2012). *Kansalliskielistrategia. Nationalspråkstrategi. Valtioneuvoston periaatepäätös. Principbeslut av statsrådet*. Statsrådets kanslis publikationer 4/2012. Helsingfors.
- Nevala, Saara (2013). Helsingin kaupungin suomen kielen opetusmalli kiinnostaa maailmalla. *Monitori-lehti* [online]. [Citerat 20.4.2015]. Tillgänglig: <http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/monitori-lehti>
- Nordman-Byskata, Carina (2013). Sv: RE: Pilot-workshop vid Novia tisdag 8.10. före och efter lunch. E-post till Nina Pilke 18.10.2013.

- Nordström, Åsa (2014). *Institutionen för omvårdnad. Personal* [online]. [Citerat 2.3.2015]. Tillgänglig: <http://www.umu.se/sok/personalkatalog?orgId=7de4cadfd8e0635f1dff34e3bf18dd668dbdd704>
- Norrby, Catrin (2014). *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*. 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Norrby, Catrin & Gisela Håkansson (2010). *Introduktion till sociolingvistik*. Falun: Norstedts.
- Novia (2015a). *Yrkeshögskolan Novias läroplaner 2014–2015. Degree Programme in Nursing (210 cr)* [online]. [Citerat 23.4.2015]. Tillgänglig: <http://admissions.novia.fi/laroplaner2012e.html?id=3644&visa=detaljerad>
- Novia (2015b). *Utbildningsutbud* [online]. [Citerat 23.4.2015]. Tillgänglig: <http://www.novia.fi/utbildning/>
- Novia (2015c). *Bachelor's and Master's degree programmes in English. Nursing* [online]. [Citerat 23.4.2015]. Tillgänglig: <http://admissions.novia.fi/Degree-programmes-in-English/nursing.html>
- Novias examensstadga (2012). *Yrkeshögskolan Novia. Examensstadga* [online]. [Citerat 5.6.2015]. Tillgänglig: <https://www.novia.fi/assets/filer/om-novia/Examensstadgafaststlld01042012KORR050612.pdf>
- Nuolijärvi, Pirkko (2005). Suomen kielet ja kielelliset oikeudet. I: Marjut Johansson & Riitta Pyykkö (toim.). *Monikielinen Eurooppa. Kielipolitiikkaa ja käytäntöä*. Tampere: Gaudeamus. 283–299.
- Nuopponen, Anita & Nina Pilke (2010). *Ordning och reda. Terminologilära i teori och praktik*. Stockholm: Norstedts.
- Olofsson, Mikael & Lena Sjöqvist (2014). Bedömning i svenska som andraspråk. I: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. 685–723.
- Olsson, Henny & Stefan Sörensen (2007). *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 2:a upplagan. Stockholm: Liber.
- Oxford, Rebecca (1990). *Language Learning Strategies. What every teacher should know*. Boston: Heinle & Heinle Publishers.

- Partanen, Maiju (2012). *Matkalla sairaalaan. Maahanmuuttajien käsityksiä suomen kielen oppimisesta sisääntuloammateissa* [online]. Opublicerad avhandling pro gradu i finska språket. Jyväskylän yliopisto, [Citerat 2.4.2015]. Tillgänglig: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38113/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201206271974.pdf?sequence=1>
- Partanen, Maiju (2013a). Kieli tulee kielen päälle: kansainvälisten opiskelijoiden käsityksiä suomen kielen oppimisesta. I: Maria Eronen & Marinella Rodi-Risberg (toim.). *Haasteena näkökulma. Perspektivet som utmaning. Point of view as challenge. Perspektivität als Herausforderung. Vakki-symposiumi XXXIII 7.-8.2.2013*. VAKKI Publications 2. Vaasa. 257–268.
- Partanen, Maiju (2013b). Suomen kielen oppimismahdollisuudet ja työyhteisön tuki puhdistuspalvelualalla: afrikkalaisten maahanmuuttajien käsityksiä ja kokemuksia. I: Tiina Keisanen, Elisa Kärkkäinen, Mirka Rauniomaa, Pauliina Siitonen ja Maarit Siromaa (toim.). *Osallistumisen multimodaaliset diskurssit. Multimodal discourses of participation. AFinLAn vuosikirja 2013*. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 71. Jyväskylä. 55–76.
- Patel, Runa & Bo Davidson (2012). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4:e upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Peltokorpi, Pauliina (2006). Potilas kadoksissa. *Kielikello* [online]. 3 [Citerat 5.1.2015], Tillgänglig: <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1657>
- Pilke, Nina (2013). Fackspecifik tvåspråkighet i en serviceorganisation i ljuset av strategiska mål. I: Björn Bihl, Peter Andersson & Lena Lötmarker (red.). *Svenskans beskrivning 32. Förhandlingar vid trettioandra sammankomsten för svenskans beskrivning. Karlstad den 13–14 oktober 2011*. Karlstad: Karlstad universitet. 256–265.
- Pilke, Nina & Emma Dahl (2012). Kielistrateginen näkökulma kaksikieliseen organisaatioon. I: Merja Koskela & Niina Mäntylä (toim.). *Viestinnän ja kaksikielisyyden hyvät käytänteet aluehallinnon uudistuksessa*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 181. Vaasa. 101–118.
- Regeringskansliet (2000). *Begreppet invandrare – användningen i myndigheters verksamhet*. Ds 2000:43. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Salzmann, Zdenek (1993). *Language, Culture & Society. An Introduction to Linguistic Anthropology*. Boulder: Westview Press.
- Schilling-Estes, Natalie (2006). Dialect variation. I: Ralph Fasold & Jeff Connor-Linton (ed.). *An Introduction to Language and Linguistics*. New York: Cambridge University Press. 311–341.

- Sjöberg, Anne (2004). Toimiva kielitaito työelämässä. I: Kari Sajavaara & Sauli Takala (toim.). *Kielikoulutus tienhaarassa*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus. 137–147.
- Skolverket (2009). *Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning. (Common European Framework of Reference for languages: Learning, Teaching, Assessment, översättning av Skolverket)* [online]. Stockholm: Council of Europe, [Citerat 18.2.2014]. Tillgänglig: <http://www.språkförsvaret.se/sf/fileadmin/PDF/Referensram.pdf>
- Social- och hälsovårdsministeriet (2013). *Klientens och patientens ställning och rättigheter* [online]. [Citerat 5.1.2015]. Tillgänglig: http://www.stm.fi/sv/social_och_halsotjanster/klienterns_stallning
- Spolsky, Bernard (2009). *Language Management*. New York: Cambridge University Press.
- Språkbruk (2007). Kund, klient eller patient? *Språkbruk* [online]. 4 [Citerat 5.1.2015], Tillgänglig: <http://www.sprakbruk.fi/index.php?mid=2&pid=13&aid=2205>
- Språklag 6.6.2003/423 [online]. [Citerat 12.1.2015]. Tillgänglig: [http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Spr%C3%A5klag](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423?search[type]=pika&search[pika]=Spr%C3%A5klag)
- Statsrådets förordning om kommunernas språkliga status åren 2013–2022 13.12.2012/53 [online]. [Citerat 24.4.2015]. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2013/20130053>
- STT-Lehtikuva (2015). *Juridisia termejä* [online]. [Citerat 25.3.2015]. Tillgänglig: http://www.stt.fi/sites/default/files/uploads/stt_tyylikirja_7.5_juridisia_terminit_tuomioistuimet_maahanmuutto_ja_pakolaisuus.pdf
- Studieinfo.fi (2015a). *Sökträffar ""*. *Valda avgränsningar: undervisningsspråk: engelska, utbildningstyp: yrkeshögskoleexamina* [online]. [Citerat 1.3.2015]. Tillgänglig: https://opintopolku.fi/app/#!/haku/*?page=1&articlePage=1&organisationPage=1&langCleared&itemsPerPage=25&sortCriteria=0&facetFilters=teachingLangCode_ffm:EN&facetFilters=educationType_ffm:et01.04&tab=los
- Studieinfo.fi (2015b). *Sökträffar ""*. *Valda avgränsningar: undervisningsspråk: engelska, utbildningstyp: universitetsexamen* [online]. [Citerat 1.3.2015]. Tillgänglig: https://opintopolku.fi/app/#!/haku/*?page=1&articlePage=1&organisationPage=1&langCleared&itemsPerPage=25&sortCriteria=0&facetFilters=teachingLangCode_ffm:EN&facetFilters=educationType_ffm:et01.05&tab=los

- Studieinfo.fi (2015c). *Sökträffar "Nursing". Valda avgränsningar: undervisningsspråk: engelska, utbildningstyp: högskoleexamen* [online]. [Citerat 1.3.2015]. Tillgänglig: https://opintopolku.fi/app/#!/haku/Nursing?page=1&articlePage=1&organisationPage=1&langCleared&itemsPerPage=25&sortCriteria=0&facetFilters=teachingLangCode_ffm:EN&facetFilters=educationType_ffm:et01.04.01&tab=los
- Suni, Minna (2010). Työssä opittua: työntekijän näkökulma ammatilliseen kieli- ja viestintätaitoonsa [online]. I: Mikael Garant & Mirja Kinnunen (toim.). *AFinLa-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia nro 2*. [Citerat 28.12.2014]. 45–58. Tillgänglig: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/3875/3657>
- Suni, Minna (2011). Maahanmuuttajakin tarvitsee työelämän kieli- ja viestintätaitoja. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta. Kielikoulutuspolitiikan verkon verkkolehti* [online]. [Citerat 1.4.2015]. Tillgänglig: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40292/maahanmuuttajakin-tarvitsee-tyoelaman-kieli-ja-viestintataitoja.pdf?sequence=1>
- Suomela, Liisa & Maiju Vihonen (2013). *The Degree Programme in Nursing*. Opublicerad frågeformulär inom ramarna för kursen Projekt i språkbud och flerspråkighet. Vasa universitet.
- Tannen, Deborah (2006). Language and culture. I: Ralph Fasold & Jeff Connor-Linton (ed.). *An Introduction to Language and Linguistics*. New York: Cambridge University Press. 343–372.
- Tarnanen, Mirja & Sari Pöyhönen (2011). Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet. *Puhe ja kieli* [online]. 31:4 [citerat 5.4.2015], 139–152. Tillgänglig: <http://ojs.tsv.fi/index.php/pk/article/view/4750/4468>
- Undervisnings- och kulturministeriet (2014). *Kielitaidon määrittäminen sekä kielitaidon ja EU/ETA-alueen ulkopuolella hankitun koulutuksen täydentäminen terveysalalla* [online]. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:5. Helsinki, [Citerat 13.1.2015]. Tillgänglig: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr05.pdf?lang=fi>
- Valvira (2015a). *Yrkesrättigheter* [online]. [Citerat 13.1.2015]. Tillgänglig: <http://www.valvira.fi/se/tillstand/yrkesrattigheter>
- Valvira (2015b). *Språkkunskaper* [online]. [Citerat 13.1.2015]. Tillgänglig: <http://www.valvira.fi/se/tillstand/yrkesrattigheter/sprakkunskaper>

- Vasa (2012). *Social- och hälsovård. Praktik och inläring i arbetet* [online]. [Citerat 24.4.2015]. Tillgänglig: http://www.vaasa.fi/Pa_svenska/Social-___halsovard/Studeranden_inom_social_och_halsovardsbranschen/Praktik_och_inlarning_i_arbete
- Vasa (2013). *Social- och hälsovård. Då praktiken eller inläring i arbetet avslutas* [online]. [Citerat 24.4.2015]. Tillgänglig: http://www.vaasa.fi/Pa_svenska/Social-___halsovard/Studeranden_inom_social_och_halsovardsbranschen/Praktik_och_inlarning_i_arbete/Da_praktiken_eller_inlarning_i_arbetet_avslutas
- Vasa (2014). *Familjecenterverksamhet* [online]. [Citerat 27.4.2015]. Tillgänglig: http://www.vaasa.fi/Pa_svenska/Barn___ungdomar/Familjecenterverksamhet
- Vasa centralsjukhus (2013) [online]. [Citerat 28.4.2015]. Tillgänglig via: http://www.vaasankeskussairaala.fi/Pa_Svenska/Vasa_sjukvardsdistrikt/Allmant
- Vasa sjukvårdsdistrikt (2013a). *Allmän information* [online]. [Citerat 28.4.2015]. Tillgänglig: http://www.vaasankeskussairaala.fi/Pa_Svenska/Vasa_sjukvardsdistrikt/Allmant
- Vasa sjukvårdsdistrikt (2013b). *Medlemskommunerna* [online]. [Citerat 28.4.2015]. Tillgänglig: http://www.vaasankeskussairaala.fi/Pa_Svenska/Vasa_sjukvardsdistrikt/Medlemskommunerna
- Vasa sjukvårdsdistrikt (2013c). *Verksamhetsberättelse/ Toimintakertomus 2013* [online]. [Citerat 27.4.2015]. Vaasa. Tillgänglig: http://www.vaasankeskussairaala.fi/Pa_Svenska/Vasa_sjukvardsdistrikt/Verksamhetsberattelse
- Vasa sjukvårdsdistrikt (2014). *Språkprogram* [online]. [Citerat 27.4.2015]. Tillgänglig: <http://www.vaasankeskussairaala.fi/Link.aspx?id=1255496>
- Viberg, Åke (1992). *Vägen till ett nytt språk 1. Andraspråkinläring i ett utvecklingsperspektiv*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Vipunen-databas (2015). *Ammattikorkeakoulujen aloittaneet vuodesta 2011* [online]. [Citerat 21.4.2015]. Tillgänglig: http://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammattikorkeakoulujen%20aloittaneet%20vuodesta%202011%20-%20amk.xlsb
- Virtanen, Aija (2011). Käsityksiä kansainvälisesti rekrytoitujen hoitajien ammatillisesta kielitaidosta ja sen kehittymisestä. Mediakeskustelujen ja asiantuntijan haastattelun analyysia. *Puhe ja kieli* [online]. 31:4 [Citerat 1.4.2015], 153–172. Tillgänglig: <http://ojs.tsv.fi/index.php/pk/article/view/4751/4469>

- Virtanen, Aija (2013). Minä sairaanhoitajana: tulevaisuuden minuudet motivaatiota muokkaamassa. *Lähivertailuja – Lähivõrdlusi* [online]. 23 [Citerat 5.11.2014], 403–427. Tillgänglig: <http://www.rakenduslingvistika.ee/ajakirjad/index.php/lahivordlusi/article/view/LV23.16/243>
- Österbotten.fi (2015a). *Detta är Österbotten* [online]. [Citerat 24.4.2015]. Tillgänglig: <http://www.kristiinankaupunki.fi/sv/d-%C3%96sterbotten-Detta-%C3%A4r-%C3%96sterbotten.aspx?docID=5289&TocID=9>
- Österbotten.fi (2015b). *Statistik. Österbotten – landskapet i ett nötskal* [online]. [Citerat 24.4.2015]. Tillgänglig: <http://www.kristiinankaupunki.fi/sv/d-%C3%96sterbotten-Statistik.aspx?docID=5292&TocID=11>